Tampereen yliopisto

Aurora Lehtinen

GLOBAALI ONGELMANRATKAISIJA JA TASA-ARVON EDISTÄJÄ

Diskurssiteoreettinen analyysi Suomen identiteetin rakentumisesta 1325-diskurssissa

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Aurora Lehtinen: Globaali ongelmanratkaisija ja tasa-arvon edistäjä: Diskurssiteoreettinen analyysi Suomen identiteetin rakentumisesta 1325-diskurssissa
Pro gradu -tutkielma, 67 s.
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2024

Tutkin pro gradu -tutkielmassani Suomen kansallisen identiteetin rakentumista 1325-diskurssissa. Identiteetin rakentumista tarkastellaan globaalin etelän–pohjoinen jaottelun osalta sekä toimijuuden rakentumisen kannalta sukupuolen, turvallisuuden ja väkivallan diskursseissa. Aineistona toimii Suomen kansalliset naiset, rauha ja turvallisuustoimintaohjelmat vuosilta 2008–2011, 2012–2016, 2018–2022 ja 2023–2024. Toimintaohjelmia tarkastellaan diskurssiteoreettisen lähestymistavan avulla, joka nojaa Lene Hansenin (2006) lähestymistapaan ulkopoliittisen identiteetin rakentumisen analysoimiseksi.

Kansainväliset areenat ja sopimukset näyttäytyvät tärkeiltä kanavilta ja välineiltä edistää Suomen 1325-tavoitteita ja Suomi näyttäytyykin toimintaohjelmissa monenkeskisen ja sääntöpohjaisen yhteistyön puolustajana. Suomi rakentaa itseään osana länttä, Eurooppaa ja Pohjoismaita, joita leimaavat demokratia, ihmisoikeudet, vakaus ja vauraus. Lisäksi Suomesta rakennetaan kuvaa tasa-arvon edelläkävijänä ja asiantuntijana, joka toimii mallina muille, esimerkiksi tukemalla kumppanien kansallisten toimintaohjelmien laatimista. Toisaalta Suomi pyrkii myös kuvaamaan suhteitaan 1325-politiikan kumppanimaihin tasavertaisina hierarkkisen valta-aseman vahvistamisen sijaan. Suomen identiteetti rakentuu myös globaalin ongelmanratkaisijan roolin varaan, jossa keskeistä ovat rauhanvälittäjän, sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä kehitysavun ja humanitaarisen avunantajan rooli. Toimintaohjelmat perustuvat laajan ja inhimillisen turvallisuuskäsityksen varaan. Lisäksi Suomi vahvistaa itsestään kuvaa naisten oikeuksien ja tasa-arvon puolestapuhujana ja edistäjänä. Osana tätä identiteettiä Suomi pyrkii tuomaan esiin naisten ja miesten moninaisia rooleja naiset, rauha ja turvallisuus -agendan eri osa-alueilla. Myös naisjärjestöjen roolia tuodaan esiin.

Suomen toimintaohjelmassa sekä vahvistetaan käsityksiä globaalin etelän maista globaalin pohjoisen maiden ulkopolitiikan kohteina että pyritään myös paikallisen omistajuuden avulla voimaannuttamaan toimintaohjelmien kumppaneina toimivia valtioita ja naisjärjestöjä. Turvallisuusongelmat ulkoistetaan pääosin muihin maihin lukuun ottamatta sukupuolistunutta ja seksuaaliväkivaltaa, joka tunnistetaan ongelmaksi myös Suomen kontekstissa. Suomen 1325-politiikkaa pyritään oikeuttamaan korostamalla Suomen velvollisuutta ja vastuuta tukea muita maita ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita naiset, rauhan ja turvallisuus -agendan tavoitteiden mukaisesti.

Avainsanat: Naiset, rauha ja turvallisuus; ulkopolitiikka; kansalliset toimintaohjelmat; kansallinen identiteetti

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto 1
2. Diskurssiteoreettinen analyysi 4
2.1. Diskurssit 5
2.2. Identiteetti 6
2.3. Intertekstuaalisuus 8
3. Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda osana ulkopolitiikkaa 10
3.1. Kansalliset toimintaohjelmat 11
3.1.1. Globaali etelä ja pohjoinen 12
3.2. Feministinen ulkopolitiikka 14
3.2.1. Feministisen ulkopolitiikan teoria 16
3.2.2. Kritiikki 17
3.4. Suomen 1325-politiikka 18
3.4.1. Suomi tasa-arvon mallimaa 21
4. Poststrukturaalifeministinen lähestymistapa 24
4.1. Sukupuoli 24
4.2. Valtio 26
4.3. Turvallisuus 28
4.4. Väkivalta 30
5. Diskurssiteoreettinen analyysi Suomen kansallisista 1325-toimintaohjelmista 33
5.1. Analyyttiset strategiat 33
5.2. Feministinen metodologia ja tutkijan positio 35
5.3. Aineistona Suomen 1325-toimintaohjelmat 36
6. Suomen identiteetin rakentuminen 1325-politiikassa 39
6.1. Monenkeskisen ja sääntöpohjaisen kansainvälisen yhteistyön puolustaja 40
6.1.1. Kansainvälisten sopimusten noudattaja ja edistäjä 41
6.1.2. Eurooppalainen ja pohjoisvaltio 43
6.1.3. Tasa-arvokysymysten edelläkävijä ja asiantuntija 45
6.2. Globaali ongelmanratkaisija 49
6.2.1. Rauhanvälittäjä 50
6.2.2. Kriisinhallinnan toimija 51
6.2.3. Kehitysavun ja humanitaarisen avunantaja 52
6.3. Naisten oikeuksien ja tasa-arvon puolestapuhuja ja edistäjä 54
6.3.1. Naisten oikeuksien ja osallistumisen edistäjä 55

6.3.2. Naisten ja tyttöjen suojelija 56
7. Johtopäätökset 59
Lähteet 62

1. Johdanto

Monet maat ovat sitoutuneet edistämään naiset, rauha ja turvallisuus -agendaa (*Women, Peace and Security Agenda*, tästä lähtien lyhennettynä 1325-agenda), jolla viitataan Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston vuonna 2000 hyväksytyn päätöslauselman 1325 ja yhdeksän muun päätöslauselman muodostamaan agendaan. Päätöslauselma 1325 rakentuu kolmen teeman varaan: naisten ja tyttöjen suojeleminen konflikteissa ja heidän ihmisoikeuksien turvaaminen, sukupuolittuneen väkivallan ennaltaehkäiseminen ja naisten osallistuminen rauhanprosesseihin ja jälleenrakennukseen (YK 2000). Tähän mennessä 107 YK:n jäsenvaltiota on laatinut kansallisen toimintaohjelman 1325-agendan toimeenpanemiseksi (PeaceWomen 2024). Lisäksi toimintasuunnitelmia ovat laatineet myös alueelliset toimijat ja kansainväliset järjestöt, kuten Afrikan unioni (AU), Euroopan unioni (EU) ja Pohjois-Atlantin puolustusliitto (Nato). Toimintaohjelmien laatimisesta ja 1325-agendan saamasta huomiosta huolimatta naisten aseman ja oikeuksien edistämisessä on edelleen tekemistä. Kansalliset toimintaohjelmat 1325-agendan toimeenpanemiseksi voidaan jakaa ulospäin tai sisäänpäin suuntautuviksi, joista ensimmäisellä viitataan osana ulkopolitiikkaa laadittuihin ja sen myötä enemmän kansainväliseen osallistumiseen keskittyviksi toimintaohjelmiksi, ja jälkimmäisellä enemmän osana sisäpolitiikkaa laadittuja toimintaohjelmia (Hudson 2017, 7).

Myös Suomi on laatinut kansallisia toimintaohjelmia 1325-agendan toimeenpanemiseksi. Toimintaohjelmia on julkaistu tähän mennessä neljä, joista ensimmäinen kattaa vuodet 2008–2011, toinen 2012–2016, kolmas 2018–2021 ja neljäs 2023–2027. Suomen 1325-toimintaohjelmien laatiminen ja osittain myös toimeenpano on ulkopolitiikan keskeisten toimijoiden vastuulla ulkoministeriön johdolla, joten niiden voidaan nähdä olevan Suomen ulkopolitiikan tärkeitä instrumentteja tehden niissä rakentuvan ulkopoliittisen identiteetin tarkastelusta mielekästä. Suomen toimintaohjelmien ollessa ulkoministeriön vastuulla osana ulkopolitiikkaa ne ovat ulospäin suuntautuvia eli enemmän kansainväliseen osallistumiseen keskittyviä, jolloin niiden voidaan ajatella perustuvan ajatukselle, jonka mukaan tasa-arvo-ongelmat ja turvallisuusuhkat ulkoistetaan muualle muihin maihin ja ratkaisut näihin ongelmiin löytyvät täältä (kts. Jauhola ja Kantola 2016).

Suomella onkin ollut aktiivinen rooli kansainvälisellä tasolla sukupuolten tasa-arvon edistämisessä, vaalimisessa ja puolustamisessa. Rauhanvälitys, kriisinhallinta ja sukupuolten tasa-arvo nähdään ulkopolitiikan osalta ikään kuin suomalaisena vientituotteena maailmalla (Kantola, Nousiainen & Saari 2012, 12; Jauhola & Kantola 2016, 210). Tasa-arvoa pidetäänkin kansallisena projektina, jonka keskiössä ovat käsitykset sukupuolten tasa-arvosta suomalaisen hyvinvointivaltion ominaispiirteenä sekä suomalaisen tasa-arvopolitiikan edistyksellisyydestä ja malliesimerkistä muille maille (Kantola

ym. 2012, 12). Kansainvälisiä järjestöjä pidetään tärkeinä kanavina edistää tähän liittyvää Suomen imagoa tasa-arvon ja rauhan lähettiläänä. Toisaalta kansainvälisiä ja globaaleja toimijoita on perinteisesti pidetty vanhakantaisina verrattuna suomalaisiin käsityksiin tasa-arvosta (Kantola ja Jauhola 2016, 209). Suomi toimii esimerkiksi vuosina 2022–2024 Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvoston jäsenenä pyrkien edistämään kansainvälisiä ihmisoikeuspoliittisia tavoitteitaan, kuten naisten oikeuksia ja osallistumista, jäsenyyskautensa aikana (Ulkoasiainministeriö 2023, 18).

Tutkimusasetelma

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään feminististä lähestymistapaa kansainvälisten suhteiden tutkimukseen, joka pyrkii purkamaan erilaisia sukupuolittuneita valtahierarkioita sekä kyseenalaistamaan jaottelua sisä- ja ulkopolitiikkaan (Kantola 2007, 40–42; Jauhola ja Kantola 2016, 211). Kun ulkopolitiikka erotetaan sisäpolitiikasta, se erotetaan myös yksityisestä vahvistaen käsityksiä sisäpolitiikasta epärelevanttina ja yksityisestä epäpoliittisena (Kantola 2007, 42). Julkinen on perinteisesti yhdistetty miehiin ja yksityinen naisiin, jolloin yksityisen näkeminen epäpoliittisena vie toimijuutta naisilta sekä vahvistaa epätasa-arvoisia sukupuolihierarkioita (Kantola 2007, 42). Tarkemmin tässä tutkielmassa hyödynnetään poststrukturaalisen feminismin lähestymistapaa, jossa valtioon suhtaudutaan hajanaisena kokonaisuutena, joka rakentuu diskursseista ja käytännöistä, mikä tarjoaa mahdollisuuden tarkastella patriarkaalisia valtasuhteita Suomen kontekstissa, jossa valtio voidaan kuitenkin nähdä myös naisia voimaannuttavana tekijänä (Kantola 2006, 2; 2007, 54–55). Lisäksi poststrukturaalisen lähestymistavan avulla voidaan purkaa myös globaaliin pohjoiseen ja etelään liittyviä valta-asetelmia. Poststrukturaalinen lähestymistapa mahdollistaa siis valtion diskursiivisen rakentumisen tarkastelun ja identiteetin rakentumisen tarkastelun Suomen 1325-toimintaohjelmissa. Valtion lisäksi myös sukupuoli ja turvallisuus ovat diskursiivisesti rakentuneita tuottaen erilaisia toimijuuksia (kts. Shepherd 2008).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Suomen ulkopolitiikkaa 1325-agendan toimeenpanemisen ja siinä rakentuvan identiteetin osalta. Tutkimuskysymyksenä on, että millainen identiteetti *Suomen kansallisissa toimintaohjelmissa rakentuu 1325-politiikan diskurssissa.* Tarkastelun kohteena on erityisesti tavat, joilla identiteettiä ja 1325-politiikkaa rakennetaan tai vahvistetaan. Lisäksi ollaan kiinnostuneita turvallisuuden ja sukupuolen diskursiivisesta rakentumisesta ja miten toimijuus rakentuu näiden osalta. Mielenkiintoista on tutkia sitä, että vahvistetaanko toimintaohjelmissa globaali etelä–pohjoinen -jaottelua, jossa globaali etelä nähdään globaalin pohjoisen ulkopolitiikan kohteena. Tutkimuskysymystä lähestytään yhdistämällä poststrukturaalisen feminismin ja diskurssiteoreettisen lähestymistavan näkökulmia, sillä ne mahdollistavat ulkopolitiikassa rakentuvan identiteetin rakentumisen,

erilaisten valtahierarkioihin perustuvien dikotomioiden, kuten sukupuolen ja globaali etelä–pohjoinen jaottelun, tarkastelun ja dekonstruoimisen.

Menetelmänä käytän diskurssiteoreettista analyysia, koska sen avulla pystyy syventymään 1325-agendaan liittyviin diskursseihin sekä analysoida identiteetin ja toimijuuden rakentumista Suomen kansallisissa toimintaohjelmissa agendan toimeenpanemiseksi niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Aineistona toimii siis kaikki neljä Suomen kansallista toimintaohjelmaa. Huomion arvoista on, että kansalaisyhteiskunnalla on ollut merkittävä rooli toimintaohjelmien laatimisessa ja toimeenpanon seuraamisessa. Kaikkien toimintaohjelmien tarkasteleminen mahdollistaa Suomen identiteetin rakentumisen ajallisen kehittymisen tutkimisen.

Seuraavassa luvussa esittelen diskurssiteoreettista lähestymistapaa sekä määrittelen mitä diskurssilla ja identiteetillä tarkoitetaan. Kolmannessa luvussa esittelen naiset, rauha ja turvallisuus -agendaa sekä siihen liittyvää aiempaa tutkimusta kansallisista toimintaohjelmista ja feministisestä ulkopolitiikasta. Lisäksi tarkastelen aiempaa tutkimusta Suomen 1325-politiikkaan liittyen. Neljännessä luvussa määrittelen poststrukturaalisen feminismin ja tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä, joita ovat valtio, sukupuoli, turvallisuus ja väkivalta. Viidennessä luvussa esittelen tämän tutkimuksen analyyttisia strategioita ja tutkimuksen aineistoa sekä pohdin tutkijanpositiotani. Kuudennessa luvussa analysoin, millaista ulkopoliittista identiteettiä Suomelle rakennetaan ja millaisin keinoin sekä miten toimijuus rakentuu 1325-toimintaohjelmissa. Lopuksi pohdin vielä analyysissa esiin nousseita ajatuksia ja pohdin niiden pohjalta kysymyksiä jatkotutkimukselle.

2. Diskurssiteoreettinen analyysi

Diskurssiteoreettinen lähestymistapa kumpuaa poststrukturaalisesta teoriasta ja nojaa Michel Foucalt'n sekä Ernesto Laclaun ja Chantal Mouffen ajatuksiin (Shepherd 2008, 19). Hansenin (2006, 16) mukaan poststrukturalistit näkevät kielen ontologisesti merkittävänä sosiaalisena ja poliittisena käytäntönä, sillä asiat, kuten objektit, subjektit, valtiot, elävät olennot ja materiaaliset rakenteet saavat merkityksen kielen avulla, jolloin kieli voidaan käsittää poliittisten ja sosiaalisten käytäntöjen kenttänä. Hansenin mukaan kielen sosiaalinen puoli näkyy, siinä että jokainen yksilö tarvitsee kollektiivisia koodeja ja konventioita tullakseen ymmärretyksi, kun taas poliittisuus näkyy siinä, että kielen avulla tuotetaan tiettyjä subjektiivisuuksia ja identiteettejä sulkien samalla muita ulkopuolelle.

Diskurssiteoreettisen analyysin avulla voidaankin tarkastella tiettyjen diskursiivisten käytäntöjen tapoja asemoida objekteja ja subjekteja suhteessa toisiinsa ajan saatossa vaihtuviin muodostelmiin (Shepherd 2008, 21). Shepherd hyödyntää teoksessaan Dotyn (1996, 4) ajatusta tutkia sitä, miten merkityksiä tuotetaan ja liitetään erilaisiin sosiaalisiin subjekteihin ja objekteihin muodostaen siten erityisiä tulkinnallisia dispositioita, jotka muodostavat tiettyjä mahdollisuuksia ja sulkevat toisia ulkopuolelle. Tähän liittyy vahvasti vallan käsite, ja tässä tutkimuksessa nojataankin Foucault'n (1978, 93) käsitykseen kaikkialla läsnäolevasta vallasta, jolloin kaikki nähtävissä tai käsitettävissä oleva on valtasuhteiden tuottamaa eli jokainen päätös, representaatio ja sosiaalisen elämän aspekti on poliittista (Shepherd 2008, 22).

Poststrukturaaliseen lähestymistapaan nojaava diskurssiteoreettinen analyysi eroaa kriittisestä diskurssianalyysistä diskursiivisen ja ei-diskursiivisen maailman erottamisen suhteen (Shepherd 2008, 18). Tämä tutkimus nojaa myös tähän näkemykseen näiden maailmojen erottamattomuudesta. Kriittisessä diskurssianalyysissä ollaan kiinnostuneita vallan diskursiivisesta rakentumisesta eli valtasuhteiden muodostumisesta sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen & Juhila 2016, 75). Tässäkin tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita valtasuhteista ja pyrkimyksenä on tuoda esiin ja purkaa niihin liittyviä sukupuoleen perustuvia dikotomioita.

Diskurssiteoreettisessa lähestymistavassa sosiaalisen todellisuuden ajatellaan muodostuvan diskursseissa (Shepherd 2008, 18). Shepherdin (2008, 20) mukaan Fairclough'n edustamassa kriittisessä diskurssianalyysissa jätetään haastamatta prosesseja, joiden kautta todellisuus rakentuu ja materiaalinen käsitetään todellisuutena. Fairclough'n (2003, 14) kriittinen diskurssianalyysi nojaa realistiseen ontologiaan, jonka mukaan konkreettiset tapahtumat, abstraktit sosiaaliset rakenteet ja vähemmän abstraktimmat sosiaaliset käytännöt ovat osa todellisuutta, niiden diskursiivisen rakentumisen sijaan. Kriittisen diskurssianalyysin mukaan diskursseilla ja teksteillä osana sosiaalisia tapahtumia on

kausaalisia vaikutuksia, jotka voidaan analysoida keskittymällä käytettyyn kieleen ja sen rakennelmiin (Shepherd 2008, 17). Tässä tutkimuksessa käytetäänkin diskurssiteoreettista lähestymistapaa, sillä tässä ei nähdä olevan sosiaalisesta todellisuudesta irrallaan olevaa materiaalista todellisuutta. Seuraavaksi käydään läpi diskurssiteoreettisen lähestymistavan kannalta keskeisiä käsitteitä, kuten diskurssit, identiteetti ja intertekstuaalisuus.

2.1. Diskurssit

Diskurssin käsitteen määrittely ei ole suoraviivaista, joten on syytä selventää heti alkuun, mitä diskurssilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa. Diskurssit voidaan määritellä lähestymistavasta riippuen eri tavoin. Ne voidaan käsittää tunnistettavaksi tavaksi käyttää kieltä, vakiintuneeksi merkityksellistämisen tavaksi, kielenkäytöksi kontekstissa, ymmärrykseksi todellisuudesta tai lausetta laajemmaksi kielenkäytön yksiköksi (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 28). Michel Foucault'n (1972, 49) mukaan diskurssit voidaan määritellä historiallisiksi muuttuviksi tavoiksi tarkentaa tietoa ja totuutta sekä rakentuneiksi tavoiksi tietää, mikä on kulttuurissa tuotettua ja kulttuurin muokkaaja. Diskursseja ei tulisi siis käsittää pelkästään merkkeinä vaan tietystä näkökulmasta rakentuneiksi merkityksellistämisen käytänteiksi (Foucault 1972, 49; Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 71). Diskurssit merkityksellistävät sosiaalista todellisuutta nimeämällä, kategorisoimalla ja rakentamalla suhteita ja hierarkioita (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 75).

Diskurssit nähdään tässä tutkimuksessa Foucault'n ajattelutavan mukaisesti merkitysten tuottamisen järjestelminä, jotka muodostavat subjektien ja objektien identiteettejä ja asemoivat niitä suhteessa toisiinsa, muokkaavat merkitystä sekä mahdollistavat ymmärryksiä maailmasta (Doty 1993, 302–303; Howarth ja Stavrakakis 2000, 3–4; Shepherd 2008, 20). Valta on läsnä kielellisissä käytännöissä, joissa toimijoita rakennetaan ja artikuloidaan tiettyjen diskurssien sisällä, minkä lisäksi diskurssit tuottavat tulkinnallisia mahdollisuuksia tekemällä mahdottomaksi sen ulkopuolisen ajattelun. Diskurssit mahdollistavat diskursiiviset tilat, kuten käsitteet, kategoriat, metaforat, mallit ja analogiat, joissa merkityksiä tuotetaan. (Doty 1993, 302–303.) Vallallaan olevat diskurssit määrittelevät, mitä voidaan pitää oikeana tietona, sekä vaikuttavat toimijoiden välisiin suhteisiin (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 82). Diskurssit voivatkin saavuttaa hegemonisen aseman syrjäyttäen samalla muita diskursseja, ja tämä hegemonisoituminen voi olla tietoista toimintaa tai tapahtua toimijoiden huomaamatta (Jokinen ym. 2016, 88). Diskurssit ovat kuitenkin muuttuvia ja voivat olla keskenään ristiriitaisia mahdollistaen vastadiskurssien muodostamisen, jota hyödyntävät erilaiset poliittiset ja yhteiskunnalliset liikkeet (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 83). Tässä tutkimuksessa diskursseja ei siis käsitetä lausuntoina tai kielenä, vaan ne nähdään myös vallankäytön avulla tuotettuina ja

institutionalisoituneina käytäntöinä, jotka pystyvät tuottamaan ja ylläpitämään hegemonista valtaa, minkä lisäksi tiedon tuottaminen on aina sidoksissa historiallisesti tiettyihin vallan regiimeihin (Kantola 2006, 24–25; Pietikäinen & Mäntynen 2019, 33, 74).

Tässä tutkimuksessa ollaankin kiinnostuneita diskurssien sisäisistä valtasuhteista, jolloin analyysi kohdistuu sanomisiin tai tekemisiin, toimijoiden välisiin suhteisiin sekä subjektipositioihin, joihin ihmiset voivat asemoitua tai tulla asemoiduiksi (Jokinen & Juhila 2016a, 85). Shepherdin (2008, 21) mukaan diskursiiviset käytännöt ylläpitävät, rakentavat, muodostavat, legitimoivat ja vastustavat merkitystä. Diskursiivisen vallan kohdalla keskeistä on diskurssien kyky järjestellä merkityksiä tietyllä vakiintuneella tavalla (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 74). Diskurssit järjestyvät siis sosiaalisin perustein, mitä kuvataan diskurssijärjestyksen käsitteellä (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 83). Diskursiivinen valta toimii järjestymisen kautta eli mitkä diskurssit pääsevät ääneen ja mitkä hiljennetään tai marginalisoidaan, mistä johtuen diskurssit eivät ole samanarvoisia kielenkäyttäjän ja vuorovaikutuskontekstin diskurssijärjestyksen takia (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 83).

Diskursiiviset käytännöt nähdään tässä vallan käytäntöinä, minkä lisäksi diskursiiviset käytännöt sekä ilmentävät että muodostavat diskurssia representaatioiden ja toisintamisen avulla, jolloin valtaa voidaan paikallistaa näissä representoimisen ja toisintamisen käytännöissä (Shepherd 2008, 23–24). Shepherdin (emt., 24) mukaan diskursiiviset käytännöt ovat representaatioita, jotka taas puolestaan voivat olla muihin teksteihin viittavia käytäntöjä. Representaatio onkin diskurssien lisäksi keskeinen käsite tässä tutkimuksessa, sillä representoiminen on toimintaa, jolla on vaikutusta ihmisten asemaan ja siihen liittyy valtaa. Kieli representoi maailmaa, minkä lisäksi asioita voidaan esittää monin tavoin, joista jokaisella on omat seurauksensa niin puheena olevan kohteen kuin asianomaisten kannalta. Representaatio eli uudelleen esittäminen ilmentää merkityksenannon sosiaalista, sopimuksenvaraista ja vaikutusvaltaista luonnetta. Jos diskurssin käsitteellä viitataan tietyn merkityksen historialliseen ja poliittiseen muokkautumiseen ja vakiintumiseen totuutena, representaatiolla viitataan näiden prosessien lopputulemaan eli tapahtumasta, ryhmästä, ilmiöstä tai totuudesta rakentuvaan kuvaan. Kielenkäytöllä siis kuvataan ja esitetään maailmaa, sen ilmiöitä, asioita ja toimijoita sekä näiden välisiä suhteita, minkä seurauksena representaatio on merkitysten tuottamista kielen avulla. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 78–79.)

2.2. Identiteetti

Diskursseilla on kyky rakentaa kategorioita ja identiteettejä eli käsityksiä itsestä, toisista ja toimijoiden välisistä suhteista (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 89). Identiteetin voidaan siis nähdä rakentuvan kielen ja muiden semioottisten resurssien käytössä, minkä takia identiteetti on yksi diskursiivisen

vallan paikka (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 89). Identiteetit eivät kuitenkaan ole annettuja, vaan rakentuvat diskursiivisesti esimerkiksi arkisessa kielenkäytössä, uutisissa ja mainoksissa (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 89–90). Kielenkäyttö linkittyykin vahvasti identiteettiin, sillä sen avulla ilmaistaan ja kuvataan identiteettiä (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 90). Identiteetti on kuitenkin kontekstisidonnainen ja muodostuu vuorovaikutuksessa, minkä lisäksi ihmisillä voi olla keskenäänkin ristiriidassa olevia identiteettejä (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 90). Diskursseilla on suuri rooli identiteettien rakentumisessa, sillä niiden avulla rakennetaan, muutetaan ja kyseenalaistetaan identiteettejä (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 90).

Identiteetti on keskeinen tutkimuksen kohde kansainvälisen politiikan tutkimuksessa ja erittäin tärkeä käsite poststrukturaalisessa lähestymistavassa. Poststrukturaalisen lähestymistavan avulla voidaan tutkia identiteetin representaatioiden ulkopolitiikkaa ja sen keskusteluja rakentavaa merkitystä (Hansen 2006, 4). Identiteetti nähdäänkin tässä tutkimuksessa diskursiivisena, poliittisena, suhteellisena ja sosiaalisena. Ensimmäinen aspekti, diskursiivisuus, näkyy siinä että, identiteetti rakentuu diskurssin avulla eikä ole olemassa diskursiivisen maailman ulkopuolista identiteettiä. Toinen aspekti liittyy siihen, että identiteettiä ei nähdä kulttuurisena vaan poliittisena. Kolmas aspekti suhteellisuus, ilmenee siten, että identiteetti muodostuu aina suhteessa johonkin, mitä se ei ole, minkä lisäksi toisia ominaisuuksia suositaan toisen kustannuksella. Tähän liittyy yhdistämisen ja eriarvoistamisen prosessit, joista ensimmäinen liittyy positiiviseen ja toinen negatiiviseen identiteettiin. Neljäs aspekti sosiaalisuus näkyy siinä, että identiteetti rakentuu kollektiivisesti yhteisesti jaettujen koodien avulla. (Hansen 2006, 5–6, 15–18.)

Identiteetti on tässä tutkimuksessa tarkastelun keskiössä, sillä sitä tuotetaan ja rakennetaan ulkopolitiikan kautta, minkä lisäksi se on suhteellisesti ja diskursiivisesti rakentunutta kansallisen itsen ja radikaalin ja uhkaavan toiseuden kautta (Hansen 2006, 33). Ulkopolitiikka nähdään tässä tutkimuksessa diskursiivisena käytäntönä, jossa ulkopolitiikan diskurssit ilmentävät ja yhdistävät materiaalisia tekijöitä ja ideoita, joita ei voida erottaa toisistaan, minkä seurauksena myöskään valtion ja muiden kollektiivien identiteettiä ei voida pitää erillisenä diskursiivisista käytännöistä (Hansen 2006, 1). Hansenin lähestymistapaa hyödynnetään tässä tutkimuksessa, sillä analyysin kohteena on Suomen identiteetin rakentuminen 1325-politiikassa sekä miten osana tätä tuotetaan toimijuutta sukupuolen, turvallisuuden ja väkivallan diskursseissa. Ulkopolitiikka on riippuvainen sen kohteena olevan uhan, valtion, turvallisuusongelman tai kriisin representaatioista, jolloin sen täytyy luoda merkityksiä tilanteelle ja rakentaa siinä olevat objektit rakentamalla toiseutta eli muiden valtioiden, alueiden, ihmisten ja instituutioiden identiteettejä ja itseä eli kansallista, alueellista tai institutionaalista identiteettiään

(Hansen 2006, 5). Huomionarvoista tässä yhteydessä on se, kuinka valtiot eivät kuitenkaan ole aina johdonmukaisia noudattamaan julistamaansa politiikkaa (Hansen 2006, 25).

Ulkopolitiikan päättäjien ja ulkopolitiikkaan vaikuttamaan pyrkivien toimijoiden tavoitteena on esittää ulkopolitiikka oikeutettuna ja toimeenpantavana yleisön silmissä, jolloin poliittisen toiminnan keskiöön nousee politiikan ja identiteetin yhteyden rakentaminen. Ulkopoliittinen diskurssi voidaan siis määritellä identiteetin ja politiikan välisen yhteyden muodostamiseksi, mutta sitä ei voida irrottaa sen laajemmasta sosiaalisesta ja poliittisesta kontekstista. Yhteyden muodostamisessa kyse on diskurssin sisäisestä vakaudesta sekä siitä kritisoidaanko diskurssia muiden diskurssien toimesta eli ulkoisista rajoitteista, joilla on vaikutusta identiteetin ja politiikan pohdinnan kannalta. Mitä politiikkaa ulkopoliittiset päättäjät voivat edistää ja mitä identiteetin representaatioita voidaan ilmentää, riippuu näistä ulkoisista rajoitteista.[1] Hallitukset voivat reagoida kilpaileviin diskursseihin eri tavoin esimerkiksi muuttamalla sen politiikkaidentiteetin rakentumista, selittämällä tiedostamansa faktat olemassa olevan diskursiivisen viitekehyksen sisällä tai ohittamalla nämä faktat hiljenemällä. (Hansen 2006, 25–7.) Suomen toimintaohjelmissa kilpailevia diskursseja edustavat kansalaisjärjestöt ja tutkijat, jotka ovat osallistuneet toimintaohjelmien laatimiseen ja niiden toimeenpanon seuraamiseen. Suomen 1325-verkosto on myös laatinut varjoraportteja 1325-politiikan toimeenpanon seuraamiseksi. Suomen 1325-verkostostoa ja kansalaisyhteiskunnan roolia toimintaohjelmien laatimisessa ja toimeenpanossa käsitellään enemmän myöhemmin Suomen 1325-politiikkaa käsittelevässä luvussa.

2.3. Intertekstuaalisuus

Diskurssit määrittyvät myös suhteessa toisiinsa sekä sisältävät viittauksia muihin teksteihin eli ne ovat intertekstuaalisia (Shepherd 2008, 25; Jokinen ym. 2016, 35). Shepherdin (2008, 25) mukaan tekstien intertekstuaalisuus näkyy erityisesti akateemisissa teksteissä, sillä niissä viitataan suoraan muihin teksteihin, minkä lisäksi tekstin intertekstuaalisuus on sen sosiaalisen kontekstin muodostamaa. Myös ulkopolitiikka on intertekstuaalista. Intertekstuaalisia viittauksia saatetaan tehdä joko ehdotetun politiikan tukemiseksi tai vastauksena virallisen politiikan kritiikkiin, ja näitä viittauksia voidaan tunnistaa joko poliittisten johtajien tekeminä lainauksina tai viittauksina tarkastelussa olevissa

[1] Hansen (2006, 28) käyttää termiä päätapahtumat kuvaamaan tilanteita, joissa tärkeät faktat manifestoivat itseään poliittisella agendalla ja vaikuttavat virallisen politiikkaidentiteetin muodostumiseen tai pakottavat virallista diskurssia huomioimaan poliittisen vastustuksen. Hansenin tarkoituksena ei ole väittää, ettei materiaalisia faktoja olisi olemassa, vaan pikemminkin osoittaa niiden muodostuvan ja sisältyvän ulkopolitiikan diskursseihin, mikä edellyttää inhimillistä ja diskursiivista toimijaa, kuten yksilöitä, mediaa ja instituutioita, jotka keräävät, dokumentoivat ja jakavat näitä faktoja.

teksteissä tai sekundääristen lähteiden, käsitteellisyyden tai hokemien kautta. Kun ulkopoliittiset tekstit nähdään linkittyneinä median tuotoksiin tai muihin teksteihin, analyysiin tulisi kohdistua siihen, miten näitä yhteyksiä tehdään sekä miten tekstit rakentavat auktoriteettia ja kapasiteettiaan puhua jostakin tietystä aiheesta. Intertekstuaalisen lähestymistavan tarkoituksena ei siis ole vain selvittää, mitä tekstejä lainataan tai mitä yhteyksiä muut tekstit tekevät, vaan tarkastella myös sitä, miten muita tekstejä luetaan ja tulkitaan sekä miten tietoa ja faktoja tuodaan tekstistä toiseen ja paikallistetaan tietyssä ulkopolitiikan diskurssissa. (Hansen 2006, 49–54.)

Virallinen ulkopolitiikan diskurssi käsitetään tässä tutkimuksessa diskurssina, jonka kautta legitimoidaan valtion toimintaa, joten sen tarkastelu on olennaista poliittisten ja sosiaalisten suhteiden ymmärtämiseksi valtion rajojen sisä- ja ulkopuolella. Tekstit ovat samaan aikaan erilaisia ja yhteneväisiä, sillä jokainen teksti luo erityistä rakennelmaa identiteetistä kutomalla niitä yhteen eroavaisuuksien ja vastakkainasettelujen joukoksi ja yhdistämällä niitä paikallisesti, ajallisesti ja eettisesti paikallistuvaan ulkopolitiikkaan. Virallinen diskurssi olisikin hyvä sijoittaa laajemman intertekstuaalisen verkon sisälle, josta voidaan jäljittää viittaukset muihin teksteihin ja löytää virallista diskurssia tukevia tai kieltäviä lähteitä. (Hansen 2006, 49–53).

Hansen (2006, 53–56) erittelee kolme mallia intertekstuaaliselle analyysille. Ensimmäinen malli keskittyy viralliseen ulkopolitiikan diskurssiin ja tarkasteltavat tekstit tulevat poliittisilta johtajilta, joilla on auktoriteettia hyväksyä tavoiteltava ulkopoliittinen suunta sekä muilta keskeisen roolin politiikan toimeenpanossa omaavilta toimijoilta, kuten diplomaateilta, sotilaallisilta johtajilta ja kansainvälisten instituutioiden johtajilta. Toinen malli laajentaa tutkimusta virallisesta diskurssista ja sen intertekstuaalisuudesta suurimpien toimijoiden ja areenoiden tarkasteluun laajemman ulkopoliittisen keskustelun sisällä. Kolmas malli ottaa huomioon myös korkean ja populaarikulttuurin tuotokset sekä marginaalissa olevat poliittiset diskurssit viralliseen ulkopolitiikan diskurssiin vaikuttavina tai haastavina tekijöinä. (Hansen 2006, 53–56.)

Intertekstuaalisen ulottuvuuden huomioimiseksi tässä tutkimuksessa tarkastellaankin aiempaa tutkimusta Suomen 1325-politiikasta, jossa kritisoidaan ja kyseenalaistetaan Suomen ulko- ja tasa-arvopolitiikassa rakentuvaa identiteettiä. Viralliset poliittiset tekstit, joita tässä tapauksessa edustaa Suomen kansalliset toimintaohjelmat 1325-agendan toimeenpanemiseksi, voidaan laatia yhden kirjoittajan toimesta tai yhteistyössä poliittisten vastustajien tai toimittajien kanssa (Hansen 2006, 53). Huomionarvoista Suomen toimintaohjelmien suhteen onkin se, miten ne on laadittu yhteistyössä 1325-verkoston kanssa, johon kuuluu muun muassa kansalaisjärjestöjä ja tutkijoita, sen sijaan, että niiden laatiminen olisi ylhäältä päin saneltua eli poliittisten päättäjien yksin sanelemaa. Tämä voidaan nähdä pyrkimyksenä huomioida virallista diskurssia haastavat äänet ja legitimoida virallista ulkopolitiikkaa.

3. Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda osana ulkopolitiikkaa

Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda (1325-agenda) muodostuu YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymistä päätöslauselmista, joita on tähän mennessä hyväksytty kymmenen[2]. Ensimmäinen päätöslauselma 1325 hyväksyttiin vuonna 2000, ja sen tarkoituksena oli edistää naisten osallistumista ja representaatiota päätöksenteossa ja rauhanrakentamisessa, kiinnittää huomiota naisten ja tyttöjen suojelun tarpeisiin konflikteissa, kuten konfliktien yhteydessä tapahtuvaan seksuaaliseen väkivaltaan sekä tuoda sukupuolinäkökulmaa konfliktin jälkeisiin prosesseihin ja YK:n toimintaan ja operaatioihin (PeaceWomen 2024; Basu & Nagar 2021, 212). 1325-agendalla voidaan siis nähdä olevan merkittävää potentiaalia tiedon tuottamisen ja yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi konfliktien ehkäisyn, ihmisoikeuksien edistämisen ja konflikteista palautumisen kannalta (Davies & True 2018, 3).

Agendaa voidaan siis pitää merkittävänä kansainvälisenä normatiivisena ja poliittisena viitekehyksenä konfliktien sukupuolittuneiden vaikutusten huomioimisessa (Davies & True 2018, 3). Huomionarvoista agendan synnyssä on se, kuinka feministisillä järjestöillä oli iso rooli sukupuolikysymysten nostamisessa turvallisuusneuvoston agendalle sekä päätöslauselman myötä sukupuoli valtavirtaistettiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden alalla (Basu & Nagar 2021, 212). Agenda on nostanut sukupuoleen ja turvallisuuteen liittyviä asioita YK:n toimielinten ja virastojen pöydälle ja lisännyt sukupuolikysymysten näkyvyyttä (Basu & Nagar 2021, 212). Esimerkiksi Naisten kansainvälisen rauhan ja vapauden liiton (*Women's International League for Peace and Freedom*, WILPF) *PeaceWomen* -projektin (PeaceWomen 2024) mukaan vuosina 2000–2018 YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymistä päätöslauselmista 45 prosenttia sisälsi viittauksia 1325-agendaan sisältyviin aiheisiin.

1325-agenda on saanut kehujen ja ylistyksen lisäksi myös kritiikkiä osakseen. YK:ssa ei ole päästy yksimielisyyteen sukupuolen määrittelyssä, mikä on myös havaittavissa 1325-agendasssa yleistävinä käsityksinä sukupuolesta, mistä esimerkkinä voidaan antaa jo agendan nimi ”naiset, rauha ja turvallisuus”, jossa viitataan naisiin sukupuolen (*gender*) sijaan sekä naisia ja sukupuolta käytetään samaa tarkoittavina (Basu & Nagar 2021, 213). Tämän yleistävän näkemyksen takia agendassa usein tullaankin vahvistaneeksi perinteisiä käsityksiä sukupuolirooleista, jotka rajoittavat naisten toimijuutta kuvaamalla heitä heikkoina, suojelun tarpeessa olevina uhreina (Puechguirbal 2010, 172; Basu & Nagar 2021, 213). Lisäksi miehiä ei päätöslauselmissa juurikaan mainita, ja jos mainitaan, heidät esitetään joko naisten suojelijoina tai seksuaalisen väkivallan tekijöinä (Santos ym. 2013; Basu & Nagar 2021, 213). Lisäksi agendaa ja sen toimeenpanemiseksi laadittuja kansallisia toimintaohjelmia

[2] Turvallisuusneuvoston hyväksymät päätöslauselmat ovat 1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2008), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2467 (2019) ja 2493 (2019). Sulkuihin on merkitty päätöslauselman hyväksymisvuosi.

on kritisoitu globaalin etelä–pohjoisen -jaottelun ja rotuun perustuvien valtahierarkioiden vahvistamisesta (kts. Haastrup & Hagen 2020; Hudson 2017; Shepherd 2016), mitä pohditaan tarkemmin lisää seuraavassa luvussa.

3.1. Kansalliset toimintaohjelmat

Kansalliset toimintaohjelmat ovat osa hallituksen virallista politiikkaa yhdistäen valtion kansallisia ja kansainvälisiä 1325-agendaan liittyviä lainsäädännöllisiä ja poliittisia ulottuvuuksia (Jacevic 2019, 274). Lisäksi kansallinen toimintaohjelma esittelee hallituksen sitoumuksia ja prioriteetteja 1325-agendan suhteen (Jacevic 2019, 275). YK:n jäsenvaltioilla ja niiden laatimilla kansallisilla toimintaohjelmilla voidaan nähdä olevan ratkaiseva rooli 1325-agendan toimeenpanossa, sillä niiden tarkoituksena on varmistaa agendan tavoitteiden toteutumista kansallisella tasolla (Basu & Nagar 2021, 216). Kansallisista toimintaohjelmista on tullutkin valtioille merkittäviä instrumentteja osoittaa sitoumuksensa 1325-agendaan sekä kanavoida, arvioida ja monitoroida YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien toimeenpanoa (Shepherd 2016, 325; Aroussi 2017a, v). Toimintaohjelmien merkitystä ja painoarvoa 1325-agendan toimeenpanossa lisää se, että niissä määritellään, mitä agendaan liittyviä aloitteita valtiot aikovat rahoittaa ja millä tavoin (Haastrup & Hagen 2020, 136). Toimintaohjelmien välillä on monia eroavaisuuksia, kuten niiden suuntautuminen sisä- tai ulkopolitiikan kysymyksiin, joilla on merkitystä toimintaohjelmien osoitettuun ja miellettyyn kykyyn edistää 1325-agendan toimeenpanoa ja saada aikaan tuloksia rauhan ja turvallisuuden alalla (Shepherd 2016, 325).

Agendan toimeenpano onkin saanut osakseen kritiikkiä sen takia, että se jää usein retoriselle tasolle ja ilman asianmukaisia resursseja, kuten rahoitusta (UN Women 2015, 5). YK:n pääsihteeri (2021) toteaakin raportissaan agendan toimeenpanemisen olevan jäsenmaiden vastuulla ja kansallisilla toimintaohjelmilla olevan potentiaalia tärkeinä välineinä toimeenpanoyritysten ohjaamisessa. Ensimmäisessä päätöslauselmassa ei kuitenkaan anneta mandaattia tai kehoteta jäsenvaltioita laatimaan kansallisia toimintaohjelmia, vaan näitä ehdotettiin vasta myöhemmin päätöslauselman tavoitteiden hitaan saavuttamisen takia (Gumru ja Fritz 2009, 215). Tanska laati ensimmäisenä jäsenvaltiona kansallisen toimintaohjelman vuonna 2007, ja tähän mennessä 107 YK:n jäsenvaltiota on laatinut kansallisen 1325-toimintaohjelman (PeaceWomen 2024). Lisäksi myös jotkut alueelliset toimijat, kuten Afrikan unioni (AU), Euroopan unioni (EU) ja Pohjois-Atlantin puolustusliitto (Nato), ovat laatineet alueellisia toimintaohjelmia (PeaceWomen 2024; Basu & Nagar 2021, 217). Kansalaisyhteiskunnalla ja erityisesti naisten oikeuksia edistävillä järjestöillä, on ollut suuri rooli kansainvälisten pyrkimysten ohjailemisessa (Basu & Nagar 2021, 218).

Aiempi tutkimus 1325-agendasta ja kansallisista toimintaohjelmista voidaan jakaa Hudsonin (2017, 4) mukaan kahteen leiriin: optimistiseen ja kriittiseen koulukuntaan, joista ensimmäinen näkee kansalliset toimintaohjelmat keinona tuoda kansainväliset sukupuolinormit osaksi kansallista politiikkaa ja jälkimmäinen käsittää toimintaohjelmat puutteellisen agendan paikkaajina. Optimistisempi koulukunta, jonka näkemys 1325-agendan sukupuolisensitiivisen kielen avulla aikaansaamasta normidiffuusiosta nojaa enemmän liberaalin feminismin oletuksiin (Hudson 2017, 8), näkee päätöslauselmien runsaan määrän osoituksena normidiffuusion voimasta ja muutoksista YK:n turvallisuuskäsityksissä (kts. Hudson 2009; Tryggestad 2009). Kriittinen koulukunta ei taas näe päätöslauselmien ja 1325-agendan muuttaneen merkittävästi valtasuhteita (kts. Binder, Lukas ja Schweiger 2008; Cohn 2008; Pratt & Richter-Devroe 2011; Shepherd 2008). Tämän näkemyksen mukaan toimintaohjelmien ja 1325-agendan sukupuolisensitiivinen kieli palvelee usein valtaapitävien etuja sekä vahvistaa militaristisia ja länsimaisiä ja kolonialistisia käsityksiä (Hudson 2017, 8–10; Basu 2016, 364–365). Tämä militaristiseen ja kolonialistiseen käsityksiä vahvistava kieli onkin mielenkiintoinen tarkastelun kohde tämän tutkimuksen kannalta. Tämä tutkimus sijoittuukin näiden kahden koulukunnan suhteen kriittiseen leiriin, sillä tutkimuksen tarkoituksena on haastaa ja tuoda esiin sukupuoleen perustuvia valtasuhteita sekä erilaisia vastakkainasetteluja, joita toimintaohjelmissa luodaan kielen avulla. Yksi tähän liittyvä vastakkainasettelu on globaali etelä–pohjoinen -jaottelu, jota avaankin tarkemmin seuraavaksi.

3.1.1. Globaali etelä ja pohjoinen

Aiemmassa tutkimuksessa tulee esiin kaksi erilaista valtiotyyppiä, jotka ovat todennäköisempiä laatimaan kansallisen toimintaohjelman: lahjoittajamaat globaalista pohjoisesta sekä globaalin etelän maat, joissa on ollut aseellinen konflikti (Basu & Nagar 2021, 216). Kansallisten toimintaohjelmien laatiminen on todennäköisempää jälkimmäisten suhteen, jos YK:lla on ollut toimintaa kyseissä kontekstissa. Globaalin pohjoisen mailla on yleensä ulospäin suuntautuvia ja ne mielletään yleensä rauhanomaisiksi vahvistaen käsityksiä rauhanomaisesta pohjoisesta, vaikka näiden maiden käsitykset rauhasta ja turvallisuudesta pohjautuvat militarismiin (Haastrup & Hagen 2020, 133). Ulospäin suuntautuvissa toimintaohjelmissa keskitytään usein esimerkiksi tavoittelemaan riittävää naisten edustusta armeijassa ja ulkomaille lähetettävien koulutushenkilöstön joukossa (Shepherd 2016, 325). Ulospäin suuntautuvat toimintaohjelmat keskittyvätkin yleensä kansainväliseen toimintaan, ja ne on kehystetty ohjaamaan rauhanrakentamiseen liittyvää apua konfliktimaihin sekä niiden toimeenpano ja laatiminen on annettu ulkopolitiikkaan keskittyvien virastojen tai ministeriöiden vastuulle (Shepherd 2016, 325; Hudson 2017, 7). Globaalin etelän mailla taas on enemmän sisäänpäin suuntautuvia toimintaohjelmia, ja globaalista etelästä vahvistetaan usein kuvaa epävarmana avun tarvitsijana (Haastrup &

Hagen 2020, 133). Sisäänpäin suuntautuvilla on enemmän kotimaista ulottuvuutta ja toimintaohjelmat ovat yleensä sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta huolehtivan ministeriön vastuulla. Näiden laatimisen todennäköisyys kasvaa YK:n ollessa siinä mukana. (Shepherd 2016, 325; Hudson 2017, 7; Basu & Nagar 2021, 216.)

Tämä erottelu sisään- ja ulospäin suuntautuviin toimintaohjelmiin voi kuitenkin vahvistaa pohjoinen–etelä -jaottelua ja ongelmallista käsitystä globaalista etelän toimijoista passiivisina globaalin pohjoisen kansallisten toimintaohjelmien kohteina (Hudson 2017, 7). Ulospäinsuuntautuvissa toimintaohjelmissa voidaankin nähdä ongelmallisena käsitys, jonka mukaan turvallisuuspolitiikka rakentuu muualla valtion rajojen ulkopuolella paikallistettuun turvattomuuteen eli toisin sanoen ongelmat ovat muualla, mutta ratkaisut löytyvät kyseistä turvallistamisen keinoa käyttävästä maasta (Shepherd 2016, 325). Globaalin pohjoisen maat nähdäänkin usein rauhanomaisina toimijoina, joilla on velvollisuus pelastaa turvaton globaali etelä (Haastrup & Hagen 2020, 133). Nämä käsitykset vahvistavat siis lahjoittaja–vastaanottaja -suhteita, jotka ovat seurausta kolonialistisista ja rotuun perustuvista valtasuhteista vieden globaalin etelän mailta ja kansalaisilta toimijuuden (Haastrup & Hagen 2020, 144).

YK:n jäsenvaltioilla onkin usein omat kansalliset intressinsä agendan suhteen (Aroussi 2017a, 34), ja ulospäinsuuntautuvia toimintaohjelmia onkin kritisoitu siitä, että niissä oikeutetaan sukupuolten tasa-arvon edistämisen varjolla oikeutetaan globaalin pohjoisen maiden intressien mukaista toimintaa ja vahvistetaan vaikutusvaltaa suhteellisesti heikompien maiden suhteen (Basu & Nagar 2021, 216). Lisäksi näitä toimintaohjelmia ja 1325-agendaa on käytetty erityisesti globaalin pohjoisen maiden toimesta oman aseman parantamiseksi kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden areenoilla, kuten esimerkiksi kampanjoinnin välineenä hakiessa turvallisuusneuvoston jäsenyyttä (Basu & Nagar 2021, 216). Globaalin pohjoisen maiden valta-asemaa agendan toimeenpanon ohjaamisessa ja määrittelyssä vahvistaa vaurauden keskittyminen erityisesti globaalin pohjoisen maille, jolloin heillä valtaa määrittäessään rahoituksen kohteita 1325-agendan toimeenpanossa (Haastrup & Hagen 2020, 139).

Haastrup ja Hagen (2020, 133) ovatkin tarkastelleet sitä, ovatko jotkin kansalliset toimintaohjelmat onnistuneet paikallistamaan kansainvälisesti orientoituneen 1325-agendan vai vahvistavatko ne ainoastaan olemassa olevia rotuun ja valkoisuuteen perustuvia hierarkkisia jakolinjoja. Rotu ja valkoisuus näkyvät 1325-agendan käytäntöjen osalta dynaamisena suhteena globaalin pohjoisen ja etelän välillä, joista jälkimmäinen esitetään globaalina eli 1325-agendaa hallitsevat maat tekevät agendaa toisille, globaalin pohjoisen ulkopuolella oleville (Haastrup & Hagen 2020, 134). Tällä kaikella voidaan nähdä olevan vaikutuksia omistajuuteen ja toimijuuteen 1325-agendan toimeenpanossa ja edistämisessä, sillä valta WPS-agendan toimeenpanossa keskittyy pienelle joukolle maita, jotka näkevät omaavansa asiantuntijuuden ja välineet, joita sovelletaan muualla maailmaa tapahtuviin konfliktien

ratkaisemiseen tai niiden jälkeiseen rauhanrakentamiseen. Globaalin etelän ja pohjoisen -jaottelun tarkastelu voidaan nähdä olevan merkitystä toimijuuden rakentumisen kannalta, sillä se passivoi ulko- ja turvallisuuspolitiikan instrumentin kohteet globaalin etelän maissa ja nostaa aktiivisiksi toimijoiksi globaalin pohjoisen politiikan tekijät. Sen takia tässä tutkimuksessa tarkastellaan Suomen 1325-politiikan identiteetin rakentumista suhteessa toiseuteen sekä tästä syntyviä subjektipositioita.

Agendan ulospäin ohjautuvaa toimeenpanoa on kritisoitu ajatuksesta, että hyväksi todetut käytännöt sopisivat kaikkiin konteksteihin ilman, että otettaisiin huomioon paikallista kulttuuria ja käytäntöjä. Agendan toimeenpanon asiantuntijoiden ja konsulttien johtamilla lyhyt aikaisilla projekteilla on merkittäviä poliittisia vaikutuksia, sillä ne voivat esimerkiksi vahvistaa paikallisten toimijoiden alisteista asemaa ja hierarkkisia valtasuhteita globaalin etelän ja pohjoisen välillä. (Basu & Nagar 2021, 218). Postkolonialismin tutkijat kritisoivatkin 1325-agendaa ja sen toimeenpanoa kolonialistisen ajattelun vahvistamisesta (kts. Aroussi 2017a; Parashar 2018).

3.2. Feministinen ulkopolitiikka

Koska tarkastelen Suomen ulkopolitiikkaa tasa-arvo- ja turvallisuuskysymysten kautta, feministisen ulkopolitiikan käsite tarjoaa mielenkiintoisen näkökulman tähän tutkimukseen, vaikka Suomi ei virallisesti nimitäkään ulkopolitiikkaansa feministiseksi. Feministinen ulkopolitiikka kietoutuu myös vahvasti 1325-agendaan sekä keskusteluun globaalin etelän ja pohjoisen dikotomiasta. Suomi ei ole ottanut käyttöön feminististä ulkopolitiikkaa, vaikka painottaakin sukupuolten tasa-arvoa ja intersektionaalista lähestymistapaa ulkopolitiikassaan. Ulkoministeriö kuitenkin järjesti syksyllä feminististä ulkopolitiikkaa käsittelevän kansainvälisen konferenssin, johon kutsuttiin puhujiksi feministisen ulkopolitiikan omaksuneiden valtioiden, kansainvälisten järjestöjen ja muiden valtioiden edustajia, jotka ovat tekemisissä 1325-agendaan liittyvien kysymysten kanssa (Ulkoministeriö 2022). Konferenssi mainitaan myös Suomen neljännessä kansallisessa toimintaohjelmassa, jossa sanotaan feministisen ulkopolitiikan tarkoittavan käytännössä ”naisten ja tyttöjen osallistumista läpileikkaavasti ulkopolitiikan jokaisella osa-alueella”, minkä lisäksi kerrotaan tasa-arvon edistämisen olleen Suomen ulkopolitiikan eri osa-alueiden keskiössä jo pidempään (Ulkoministeriö 2023, 16).

Ruotsi otti käyttöön ensimmäisenä maana feministisen ulkopolitiikan vuonna 2014 sosiaalidemokraattien ja vihreiden muodostaman hallituksen johdolla. Ruotsi kuitenkin luopui feministisestä ulkopolitiikasta uuden hallituksen myötä syksyllä 2022 (Ulkoministeriö 2022). Ruotsin feministisen ulkopolitiikan tavoitteena oli tulla vahvimmaksi ääneksi sukupuolten tasa-arvolle sekä kaikkien naisten ja tyttöjen oikeuksien täysivaltaiselle toteutumiselle. Ruotsin feministinen ulkopolitiikkaa rakentui representaation, resurssien ja ihmisoikeuksien pilareiden varaan. Lisäksi Ruotsin feministisessä

ulkopolitiikassa osoitettiin vahvaa tukea 1325 päätöslauselmalle ja 1325-agendalle. Ruotsin entinen ulkoministeri Margot Wallström on painottanut useaan kertaan naisten globaalin politiikan osallistumisen yhteyttä kestävään rauhaan sekä käsitystä naisten voimaannuttamisen positiivisista vaikutuksista kansalliseen ja kansainväliseen turvallisuuteen. (Aggestam ym. 2019, 23–24; Zhukova ym. 2022, 195).

Feministinen ulkopolitiikka pohjautuu kansainvälisistä sopimuksista tuleviin normeihin, joiden tavoitteena on suojella naisten oikeuksia, parantaa naisten osallistumista ja voimaannuttaa naisia taloudellisesti (Zhukova ym. 2022, 197). Thompsonin ja Clementin (2019, 76) mukaan feministisen politiikan ei tulisi olla pelkästään naisten naisille tuottamaa, vaan sen tulisi sisältää eräänlaiset 'sukupuolilinssit', joiden avulla tunnistetaan ja pyritään korjaamaan historiallisia, patriarkaalisia sekä rotuun ja/tai kolonialismiin perustuvia valtasuhteita. 1325-agendan myötä useat valtiot ovat integroineet sukupuolten tasa-arvoa edistäviä normeja osaksi ulkopolitiikkaansa ajaen sukupuolten tasa-arvon mukaista osallisuutta ja vaihtelevampaa representaatiota tärkeänä osana onnistunutta rauhanprosessia (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2018, 30). Feministinen ulkopolitiikka onkin saanut jalansijaa useiden maiden ulkopolitiikassa. Useat maat ovat omaksuneet vaihtelevin painotuksin ja sitoutumisenastein feministisen ulkopolitiikan, kuten Kanada, Ranska, Meksiko, Espanja, Luxemburg, Saksa ja Chile (Ulkoministeriö 2022).

Valtioiden vastahakoisuus feministisen ulkopolitiikan omaksumiseen johtunee ainakin osittain Thompsonin ja Clementin (2019, 77) mukaan universaalin määritelmän puuttumisesta. He ehdottavatkin, että feministinen ulkopolitiikka määriteltäisiin:

> "[v]altion politiikaksi, joka määrittelee vuorovaikutuksensa muiden valtioiden kanssa […] tavalla, joka priorisoi sukupuolten tasa-arvoa ja varjelee naisten ja muiden perinteisesti marginalisoitujen ryhmien oikeuksia, allokoi merkittäviä resursseja saavuttaakseen tämän vision, tekee vankkaa ja julkista analyysia toimeenpanon vaikutusten dokumentoimiseksi sekä pyrkii toimeenpanon ja reflektion kautta häiritä miesten hallitsemia valtasuhteita kaikilla vaikutuskeinoilla (avunanto, kaupankäynti, puolustus ja diplomatia), joissa on otettu huomioon feministiaktivistien, -ryhmien ja liikkeiden äänet."[3] (Thompson & Clementin 2019, 18; käännös oma.)

[3] "The policy of a state that defines its interactions with other states […] in a manner that prioritizes gender equality and enshrines the human rights of women and other traditionally marginalized groups, allocates significant resources to achieve that vision, undertakes robust and public analysis to document the impacts of its implementation, and seeks through its implementation and reflection, to disrupt male-dominated power structures across all of its levers of influence (aid, trade, defense, and diplomacy), informed by the voices of feminist activists, groups and movements." (Thomspon & Clementin 2019, 18.)

3.2.1. Feministisen ulkopolitiikan teoria

Feminististä ulkopolitiikkaa on kuvailtu sekä eettiseksi että radikaaliksi, sillä ulkopolitiikkaa tarkastellaan sukupuolten tasa-arvon kautta eri sektoreilla, kuten diplomaattisissa suhteissa sekä kehitys-, kauppa-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Eettistä siitä tekee se, että analysoidaan esimerkiksi sukupuolittunutta syrjintää, epätasa-arvoa, väkivaltaa sekä naisten ja vähemmistöjen osallisuuden ja representaation puutteita (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2018, 24). Vaikka käsitteeseen sisältyykin sana feministinen, joka yhdistetään yleensä poliittiseen liikehdintään ja aktivismiin olemassa olevan sukupuoleen perustuvan valtajärjestelmän kumoamiseksi, se kuitenkin pyrkii myös parantamaan naisten olosuhteita maailmalla olemassa olevan patriarkaalisen järjestelmän sisällä (Zhukova ym. 2022, 197).

Aggestamin ja Bergman-Rosamondin (2016, 323–4, 327) mukaan feministisen ulkopolitiikan lanseeraaminen on huomionarvoista kahdella tapaa. Ensiksi sanan feministinen käyttö vie politiikkaa laajemman hyväksynnän saaneesta sukupuolikysymysten valtavirtaistamisesta (*gender mainstreaming*) kohti ristiriitaisempaa politiikkaa, jossa on pyrkimyksenä uudelleen neuvotella ja haastaa globaaleja instituutioita ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa määritteleviä valtahierarkioita ja sukupuolittuneita instituutioita. Toiseksi siihen sisältyy ulkopolitiikan normatiivinen uudelleensuuntautuminen, jota ohjaa oikeudenmukaisuuden ja rauhan kosmopoliittisiin normeihin perustuva eettinen viitekehys. Feministisen ulkopolitiikan julistaminen merkitseekin siirtymistä perinteisestä eliitteihin suuntautuneista ulkopolitiikan käytännöistä ja diskursseista kohti normatiivisten ja eettisten periaatteiden ohjaamaa poliittista viitekehystä. Feministisen ulkopolitiikan käytäntöön liittyy jännite idealismin ja pragmatismin välillä. Agenda pyrkimyksenä on sellaiset tavoitteet ja odotukset, jotka saavat aikaan näkyviä sukupuolelle sensitiivisiä tuloksia. Toisaalta yritys saada aikaan perustavanlaatuista muutosta syvälle juurtuneisiin patriarkaalisiin rakenteisiin, sukupuolittuneisuuteen ja kansainvälisiin instituutioihin on pitkäkestoista ja suurella todennäköisyydellä globaalia vastustusta herättävää. Lisäksi ulkopolitiikka on usein kompromissien ja erilaisten poliittisten vaihtoehtojen välittämää ja ne voivat ristiriidassa feministisen ulkopolitiikan eettisten ideaalien ja periaatteiden kanssa. (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2016, 327–8).

Aggestamin, Bergman-Rosamondin ja Kronsellin (2019, 29–30) mukaan feministinen kansainvälisen politiikan teoria on hyödyllistä ulkopolitiikan tutkimuksen kannalta, sillä se haastaa sekä teoriassa että käytännössä sukupuolen näkymättömyyttä ja naisten poissaoloa kansainvälisissä suhteissa. Representaatio ja osallisuus ovat toistuvia teemoja feministisessä tutkimuksessa ja aktivismissa (ensimmäiset yleistä äänioikeutta kannattavat liikkeet ja naisten kamppailu julkiseen tilaan ja poliittisiksi toimijoiksi pääsemiseksi). Naiset ovat kuitenkin yhä aliedustettuina ulkopolitiikassa ja diplomatiassa.

Osallisuus ja representaatiot ovat korostettuina myös 1325-agendassa. Teoretisointiin rauhan, turvallisuuden ja sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden tärkeydestä feministisen ulkopolitiikan kannalta sisältyy analyysi stereotyyppisistä maskuliinisuuden ja feminiinisyyden konstruktioista suhteessa keskeisimpiin vallan ja johtajuuden paikkoihin, valtioiden kansainvälisessä menettelyssä vaikuttavien sukupuolijakaumien dekonstruktio, naisista universaalina kategorioina sekä intersektionaalisten suhteiden uudelleen tuottaminen ulkopolitiikan käytännöissä. (Aggestam ym. 2019, 30.)

3.2.2. Kritiikki

Feministinen ulkopolitiikka usein yhdistetään pehmeään normatiiviseen valtaan, johon liittyy käsitys sen kyvyttömyydestä vastata aggressioon, kovan turvallisuuden ongelmiin sekä toimijoiden, kuten vihamielisten valtioiden tai kansainvälisten terroristijärjestöjen aiheuttamiin uhkiin. Osa feministisen ulkopolitiikan kannattajista eivät olekaan täysin antimilitaristisen lähestymistavan kannalla, vaan ajavat pragmaattista näkemystä pehmeän ja kovan vallan välisestä kompromissista, jossa yhdistetään perinteistä sotilaalliseen voimaan nojaavaa valtapolitiikkaa ja niin sanotusti pehmeisiin keinoihin nojaavaa eettistä ulkopolitiikkaa. Liberaalien valtioiden pyrkimykset tavoitella valtiokeskeistä militarismin kannattamaa feminististä ulkopolitiikkaa saavat kuitenkin usein osakseen kritiikkiä. (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2016, 330).

Globaalin etelän ja pohjoisen -jaottelun kannalta feministisen ulkopolitiikan harjoittaminen voidaan nähdä ongelmallisena, kun valtiot välittävät kansallisia intressejään ja turvallisuus tarpeitaan etäällä olevien muiden valtioiden ja yhteisöjen kautta, jolloin tullaan helposti vahvistaneeksi käsityksiä niin ikään kuin hyvistä valtioista, jotka käyttävät ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa vaikuttaakseen epäoikeudenmukaisuuksiin globaalilla tasolla yli valtion rajojen. Esimerkiksi Pohjoismailla, Suomi mukaan lukien, on pyrkimyksiä tavoitella tällaisia muita koskevia arvoja ja etuja. Tällaisten käsitysten tarkastelu onkin tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoista. Rakennetaanko Suomen ulkopolitiikkaa ja identiteettiä tällaisten käsitysten varaan? Feministiseen ulkopolitiikkaa ajavat ja siihen sitoutuneet valtiot ovat yleensä johtaneet eettisen ulkopolitiikkansa 1325-agendasta, mikä kertoo siirtymisestä pois perinteisistä ulkopolitiikan käytännöistä ja diskursseista enemmän inklusiivisemman ulkopolitiikan diskurssiin, joka nojaa inhimillisen turvallisuuden käsitteen mukaisiin eettisiin periaatteisiin sekä patriarkaalisten valtasuhteiden ja käytäntöjen tarkasteluun yli valtion rajojen (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2018, 28).

Feministisen ulkopolitiikassa transformatiivinen lähestymistapa edellyttää hienotunteisuutta uusien käytäntöjen, toimijoiden, politiikkojen ja eettisten viitekehysten tutkimiselle. Eettinen ulkopolitiikka rakentuu sitoumukselle globaalipolitiikan transformatiivisesta muutoksesta hyvän kansainvälisen

yhteisön jäsenyyden tavoittelun kautta, mikä edellyttää hienotunteisuutta kansainvälisen politiikan muiden toimijoiden tarpeita ja intressejä kohtaan. Eettisen ulkopolitiikan tutkimus kuitenkin yleensä jättää sukupuolten epätasa-arvon tarkastelun ulkopuolelle, kun taas feministisessä tutkimuksessa sukupuolten tasa-arvo, syrjintä sekä väkivalta ovat tarkastelun keskiössä tutkiessa ulkopolitiikan diskursseja ja toimintatapoja. (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2018, 25–27).

Feministinen ulkopolitiikka onkin saanut osakseen kritiikkiä, sillä valtion pyrkimykset edistää eettistä ulkopolitiikkaa kansainvälisellä tasolla voivat olla usein ristiriidassa kansallisen tason periaatteiden tai muiden ulkopolitiikan toimien kanssa. Esimerkiksi voiko maa, josta viedään aseita naisten oikeuksia polkeviin maihin, kutsua ulkopolitiikkaansa feministiseksi? Mielenkiintoista olisikin tarkastella, miten feminististä ulkopolitiikkaa tavoitteleva valtio käsittelee eettisten ja kansallisten militaaristen turvallisuusintressien välisiä jännitteitä (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2018, 28; Zhukova ym. 2022, 197). Postkolonialistisen feminismin kritiikin mukaisesti voidaankin kritisoida länsimaiden ulkopolitiikan sisältämiä oletuksia siitä, miten kauas valtion ulkopuolelle paikallistuvat naiset olisivat länsimaisen maskuliinisen suojelun tarpeessa (Aggestam ja Bergman-Rosamond 2018, 29).

3.4. Suomen 1325-politiikka

Vaikka tässä tutkimuksessa tarkastellaan primääriaineistona Suomen 1325-toimintaohjelmia niissä rakentuvan Suomen identiteetin ja sen myötä toimijuuden rakentumisen osalta, tarkastelen ensin aiempaa tutkimusta Suomen 1325-politiikasta ja millainen Suomen ulkopoliittinen identiteetti rakentuu niiden pohjalta. Aiempi tutkimus toimii siis intertekstuaalisten mallien mukaisesti Suomen virallista ulkopolitiikan diskurssia kritisoivana diskurssina. Toimintaohjelmissa tuodaan esiin jatkuvasti, kuinka tutkimuksella ja tutkijoilla on merkittävä rooli 1325-agendan tavoitteiden edistämisessä, minkä lisäksi tutkijat ovat olleet myös mukana toimintaohjelmien laatimisprosessissa sekä osallistuvat myös toimeenpanon seurantaan osana seurantaryhmää. Tämän pyrkimyksenä lienee legitimoida ja vakauttaa virallista ulkopolitiikan diskurssia huomioimalla sitä kritisoivat äänet. Tätä intertekstuaalista ulottuvuutta tarkastellaan syvemmin analyysivaiheessa.

Suomen ulkopolitiikkaan on vaikuttanut Suomen maantieteellinen sijainti ja tasapainottelu idän ja lännen välissä. Lisäksi kansainvälisillä järjestöillä, erityisesti YK:lla, on ollut suurta merkitystä ulkopolitiikan kannalta, johon liittyy myös vahvasti pohjoismainen identiteetti. Pohjoismailla on ollut tapana rakentaa ulkopoliittista identiteettiään rauhanrakentajan roolin varaan, mihin sisältyy myös rauhanturvaaminen. Rauhanturvaaminen nähtiinkin Suomessa tärkeänä keinona osallistua kansainväliseen politiikkaan aikana, jolloin nähtiin tärkeäksi ylläpitää bilateraalisia suhteita Neuvostoliittoon ja samalla rakentaa suhteita myös länsimaihin. Suomen ulkopoliittinen identiteetti onkin rakentunut

perinteisesti kolmen suuntauksen varaan: pienvaltiorealismi, liberalismi ja euroatlanttiset suhteet sekä globalismi. Pienvaltiorealismissa korostuvat keskeisinä kysymyksinä valtion selviytyminen ja turvallisuus, minkä seurauksena pienvaltion kannalta nähdään parhaaksi pysytellä suurvaltapolitiikan ulkopuolella. Liberalismi taas korostaa kansainvälisten järjestöjen ja normien merkitystä ulkopoliittisessa yhteistyössä. Suomen kannalta syvempi yhteistyö länsimaiden kanssa turvallisuussektorilla on mahdollistanut etääntymisen idästä lännen suuntaan. Globalismissa taas nähdään maailmanjärjestys epäreiluna, minkä seurauksena Suomella nähdään olevan velvollisuus hyödyntää kansainvälisiä ja globaaleja järjestöjä niin sanotusti pehmeiden tai pohjoismaisten arvojen edistämiseksi. Näitä arvoja ovat esimerkiksi, solidaarisuus, sukupuolten tasa-arvo ja kehitysapu. Lisäksi turvallisuus nähdään laajemman käsityksen mukaisesti esimerkiksi ihmisoikeus-, ympäristö- ja maahanmuuttokysymysten kautta. (Raunio 2021, 1–3).

Osana tätä liberalismiin ja globalismiin nojaavaa identiteettiä Suomella onkin ollut aktiivinen rooli naisten oikeuksien ja tasa-arvon edistämisessä kansainvälisessä politiikassa kehitys-, ihmisoikeus-, turvallisuus- ja kriisinhallintapolitiikassa, minkä lisäksi rauhanvälitys on nähty Suomen vientituotteena erityisesti presidentti Martti Ahtisaaren saatua Nobelin rauhanpalkinnon vuonna 2008 (Jauhola & Kantola 2016, 226). Kauppapolitiikassa taas naisten oikeudet ja tasa-arvokysymykset ovat olleet kuitenkin vähemmän esillä (emt., 223). Suomen tasa-arvopolitiikkaa sitovat monet kansainväliset sopimukset, kuten YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women,* CEDAW) ja Euroopan neuvoston Istanbulin sopimus. CEDAW-sopimus tähtää naisten aseman parantamiseen, ja se hyväksyttiin YK:ssa vuonna 1979. Sopimus sisältää säännöksiä esimerkiksi koulutuksesta, taloudellisista oikeuksista, terveydenhuollosta ja työelämään osallistumisesta (Pekingin julistus 1979). Suomessa sopimus ratifioitiin vasta vuonna 1986, sillä siinä esille tuotua naisten kokemaa syrjintää ei alkuun nähty Suomen kannalta merkittävänä yhteiskunnallisena ongelmana. Vuonna 2015 voimaan astunut Istanbulin sopimus on ensimmäinen eurooppalainen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja syrjintään puuttumisen mahdollistava oikeudellisesti sitova sopimus, ja Suomi allekirjoitti sen vuonna 2011. (Jauhola & Kantola 2016, 218, 221.)

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten lisäksi kansainvälisten järjestöjen, kuten Euroopan unionin (EU) ja Pohjois-Atlantin puolustusliiton (Nato) jäsenyydet ovat vaikuttaneet Suomen tasa-arvopolitiikkaan. Molemmat järjestöt ovat laatineet omat toimintasuunnitelmat 1325-agendan toimeenpanemiseksi. Lisäksi nämä jäsenyydet tuovat mukanaan lisää paikkoja Suomelle edistää tasa-arvopolitiikkaa kansainvälisessä järjestelmässä. Suomi on myös mukana monilla multilateraalisilla foorumeilla, joilla edistetään tasa-arvoa ja naisten oikeuksia. Suomi on esimerkiksi mukana kansainvälisessä

Generation Equality -kampanjassa, jonka tavoitteena on edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa etenkin sellaisilla osa-alueilla, joilla kansainvälinen kehitys on ollut hidasta. Suomella on yhdessä Tunisian, Armenian, Chilen ja Ruandan kanssa johtorooli tasa-arvoa tukevaan teknologiaan ja innovaatioihin keskittyvässä työryhmässä. Kampanjaa koordinoi YK:n tasa-arvojärjestö UN Women ja se kestää viisi vuotta (2021–2026). (Ulkoministeriö 2024). Suomi on myös yksi UN Womenin rahoittajista, mitä myös tuodaan toistuvasti esiin toimintaohjelmissa. Esimerkiksi vuonna 2020 Suomi antoi järjestölle 19 miljoonan euron kohdentamattoman yleisavustuksen (Ulkoministeriö 2020). Lisäksi Suomi edistää naisten oikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa toimiessaan jäsenenä YK:n ihmisoikeusneuvostossa vuosina 2022–2024 (Ulkoministeriö 2023). Suomen pyrkiessä YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi 1325-politiikka oli myös jäsenyyskampanjan kärkiteemoja (Jauhola & Kantola 2016, 224).

Suomi on ulkopolitiikassaan sitoutunut 1325-agendan toimeenpanoon ja julkaissut neljä toimintaohjelmaa. Suomen toimintaohjelmat ovat ulospäinsuuntautuvia ja kansainväliset järjestöt ovat kritisoineet niihin sisältyvästä ajattelusta, joka vahvistaa me vastaan muu maailma -vastakkainasettelua, sillä toimintaohjelmien toimenpiteet rajataan muita maita koskeviksi (Jauhola ja Kantola 2016, 224–225). Ulospäinsuuntautunut agenda näkyy esimerkiksi tuessa Afganistanille ennen Talebanin valtaannousua, Nepalille ja Kenialle kansallisten 1325-toimintaohjelmien laatimisessa (Jauhola & Kantola 2016, 225). Suomen kansallisia toimintaohjelmia pidetäänkin usein esimerkkinä muille valtioille esimerkiksi niiden sisältämän laajan turvallisuuden käsitteen sekä avoimen ja läpinäkyvän valmisteluprosessin takia, mikä vahvistaa osaltaan käsityksiä Suomesta tasa-arvon tukijana ja edelläkävijänä (Jauhola & Kantola 2016, 215). Esimerkiksi Lyytikäisen ja Jauholan (2020, 83) mukaan kolmatta toimintaohjelmaa pidettiin maailman parhaimpana 1325-toimintaohjelmana suomalaisten diplomaattien keskuudessa.

Kansalaisyhteiskunnalla on ollut suuri rooli Suomen 1325-politiikan edistämisessä. Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -verkostolla (1325-verkosto), joka on yli kahdenkymmenen kansalaisjärjestön, tutkijoiden ja asiantuntijoiden verkosto 1325-agendan toimeenpanon edistämiseksi perustettu järjestö, on ollut esimerkiksi mukana kansallisten toimintaohjelmien laatimisessa ja toimeenpanon seuraamisessa ensimmäisestä toimintaohjelmasta lähtien (UN Women Suomi 2023; Haapala 2017, 62). 1325-verkosto antoi muun muassa vuonna 2007 lausunnon, jonka mukaan Suomen tulisi laatia oma kansallinen toimintaohjelma naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toimeenpanemiseksi, ja onnistuneen kampanjoinnin, YK:n pääsihteerin kehotuksen ja ryhmäpaineen myötä Suomi julkaisi ensimmäisen toimintaohjelmansa vuonna 2008 (Haapala 2017, 62).

Suomen 1325-verkosto on laatinut varjoraportteja arvioidakseen Suomen kansallisten toimintaohjelmien toimeenpanoa. Vuoden 2012 raportissa vaaditaan esimerkiksi Suomelta 1325-politiikassaan kontekstit huomioonottavampaa sukupuolianalyysia sekä lisäämään naisten toimijuutta ja osallisuutta ulkopolitiikassa suomalaisen ulkopolitiikan näkyvyyden tavoittelun sijaan (Jauhola & Kantola 2016, 225). Raportin mukaan suomalaisen 1325-politiikan vahvuuksia on agendaan liittyvän kielen valtavirtaistuminen toimintaohjelmasta ulkopolitiikan keskeisten toimijoiden puheisiin (emt.).

Lyytikäinen ja Jauhola (2020, 84) kritisoivat Suomen kolmatta toimintaohjelmaa sen uusliberalistisesta ajattelusta, jonka mukaan kansallista toimintaohjelmaa pidetään hyvien käytäntöjen jakamisen välineenä eli ikään kuin mallina muille maille. Suomen kolmannen toimintaohjelman laatimisprosessi aloitettiin kolmella interaktiivisella työpajalla, jossa oli osallistujia eri ministeriöistä ja virastoista, kansalaisyhteiskunnan toimijoita sekä tutkijoita. Ensimmäiseen työpajaan oli otettu ulkopuolisia konsultteja, joilla ei ollut tietämystä ja ymmärrystä tasa-arvokysymyksistä Suomen kontekstissa. Prosessin aikana kävi myös ilmi, miten kritiikkiä esittäneet kokivat prosessin ulkopuolelle sulkemista. Lyytikäisen ja Jauholan mukaan näissä työpajoissa ja ulkopuolisten konsulttien käytössä voidaan nähdä ongelmallisena, kuinka niiden seurauksena syntyy kontekstistaan irrotettavissa olevia geneerisiä toimintaohjelmia, jotka voisivat olla minkä tahansa valtion laatimia. Lisäksi uusliberalistiseen ajatteluun perustuvien toimintaohjelmien tavoitteet perustuvat rationaalisuuden, vastuunjaon ja ryhmätyön logiikalle, minkä seurauksena aiheet, joissa on vaikea löytää konsensusta ja ratkaisuja jäävät huomioimatta. (Lyytikäinen ja Jauhola 2020, 83–84, 88–89.)

3.4.1. Suomi tasa-arvon mallimaa

Suomessa vallitsee käsitys Suomesta tasa-arvon mallimaana, jossa sukupuolten välinen tasa-arvo on ominaista suomalaiselle hyvinvointivaltiolle, minkä seurauksena tasa-arvo nähdään kansallisena projektina. Lisäksi Suomesta rakennetaan kuvaa ”vahvana tasa-arvon tukijana ja edelläkävijänä” (Jauhola & Kantola 2016, 225). Suomessa on taipumusta rakentaa kansallista identiteettiä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen ja naisystävällisen hyvinvointivaltion varaan, minkä lisäksi Suomi nähdään tasa-arvon vientimaana. Naisystävällinen hyvinvointivaltio viittaa projektiin, jonka avulla pyrittiin pienentämään luokkaeroja ja suunnittelemaan yhteiskunnallisia rakenteita siten, että hyvinvointivaltion rakentaminen perustui sosiaaliseen tasa-arvoon. Naisystävällisyys tulee taas siitä, että yleisen yhteiskunnallisen tasa-arvon tavoitteeseen sisältyy myös sukupuolten välinen tasa-arvo ja yhteiskunnallisten erojen kaventaminen. Naisystävällisen hyvinvointivaltion rakentaminen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistysaskeleet, kuten naisten äänioikeus, naisten työssäkäynnin yleisyys, tyttöjen ja naisten kouluttautuminen nähdään kansallisina saavutuksina. (Kantola ym. 2012, 12–14, 20–23).

Suomalainen tasa-arvo nähdäänkin usein kansallisena vientituotteena (Kantola ym. 2012, 23–24), minkä seurauksena osana tätä tasa-arvoajatteluun rakentuvaa kansallista projektia ja identiteettiä Suomi on ollut aktiivinen naisten oikeuksien ja tasa-arvon edistämisessä ulkopolitiikassaan (Jauhola ja Kantola 2016, 209–210). Naisten oikeuksien ja tasa-arvotavoitteiden edistäminen kehitys- ja ihmisoikeuspolitiikassa ovat olleet jo pidemmän aikaa osa suomalaista ulkopolitiikkaa. 2000-luvun alusta lähtien 1325-agendan perustamisen myötä ne ovat olleet osana myös ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (Jauhola ja Kantola 2016, 222–223). Kantolan, Nousiaisen ja Saaren (2012, 224) mukaan perinteisesti ylikansalliset tai globaalit toimijat on nähty tarpeettomina tai vanhanaikaisina verrattuna suomalaiseen tasa-arvoon ja tasa-arvopolitiikkaan.

Suomen sukupuolipolitiikkaa ja tasa-arvoa kansallistavassa puhetavassa voidaan nähdä aiemman tutkimuksen perusteella olevan ongelmallista kahdella tavalla (Jauhola ja Kantola 2016, 214), joista ensimmäinen on tasa-arvo-ongelmien ulkoistaminen muualle Suomen rajojen ulkopuolelle ja muihin kulttuureihin sen sijaan, että niitä tarkasteltaisiin Suomen kontekstissa (Jauhola ja Kantola 2016, 214; Jauhola 2016, 337). Jauhola (2016) on esimerkiksi tutkinut Suomen 1325-politiikkaa sen sukupuolittuneita kolonialistia rakenteita vahvistavien käsityksien osalta. Hän tarkastelee ’halveksittujen naisten’ (*abjected women*) sodan jälkeisiä kokemuksia Lapin sodan (1944–1945) ja Acehin konfliktin (1976–2005) konteksteissa sekä mitä nämä kokemukset kertovat sukupuolittuneista käsityksistä rauhanrakentamisessa, seksuaalisessa ideologiassa ja mahdollisessa marginalisoimisessa, jotka ovat osa 1325-agendaa (Jauhola 2016, 333–334). Jauholan mukaan Suomen ulkopolitiikan brändi rakentuu tälle marginalisoinnille käyttämällä hyväksi ulkopolitiikan keinoja positiivisen mielikuvan ja naisystävällisen hyvinvointivaltion maineen rakentamiseksi, jolloin Suomi pyritään näyttämään positiivisessa valossa globaalina naisystävällisenä rauhanrakentajana. Jauhola (2016, 334–337) argumentoi, että Suomen identiteetti rakentuu kuitenkin enemmänkin miespuolisen globaalin ongelmanratkaisijan roolin varaan tuottamalla toiseutta ja häivyttämällä näkyvistä ruumiillistunutta, materiaalista ja rakenteellista syrjintää.

Suomalaista identiteettiä ja kansakuntaa rakennetaan myös tietynlaisena, jolloin muodostetaan Suomesta ja suomalaisuudesta tietynlaista käsitystä tuottaen eroja ja toiseutta niin suhteessa muihin maihin kuin alkuperältään muista maista tuleviin naisiin ja miehiin (Jauhola ja Kantola 2016, 214–215). Suomen tasa-arvopolitiikassa ei ole myöskään ottanut huomioon vähemmistöjä, kuten saamelaisia, romaneja tai juutalaisia, jolloin tasa-arvopolitiikan nimissä saatetaan siis paradoksaalisesti tuottaa yhteiskunnallista epätasa-arvoa (Kantola ym. 2012, 25). Lisäksi yksi pinnalla oleva, julkista keskustelua herättävä tasa-arvokysymys on Suomen asevelvollisuus, jota pidetään epätasa-arvoisena, sillä se koskee vain miehiä naisille sen ollessa vapaaehtoinen. Miesten asevelvollisuus nähdäänkin usein

osana kansallista identiteettiä, jossa vahvistetaan käsityksiä miehistä kotimaan puolustajina maskuliinisen sankariuden kautta (Jukarainen 2011, 90). Tämä taas voidaan nähdä vahvistavan käsityksiä Suomen 1325-politiikasta maskuliinisiin ja militaristisiin käsityksiin pohjautuneena.

Toinen on kyvyttömyys nähdä syrjintä- tai epätasa-arvon kysymykset monitahoisina ja erojen moninaisuuden näkökulmasta, sillä sukupuoli kategoriana ei pysty pelkästään selittämään epätasa-arvoisten valtasuhteiden rakentuneisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa (Jauhola & Kantola 2016, 214). Jauhola (2016, 335) on esimerkiksi kritisoinut Suomen 1325-politiikkaa, koska se nojaa käsitykseen 'aseksuaalisesta naissubjektista', joka on niin sanotusti moraalisesta näkökulmasta 'hyvä nainen' eli joko rauhanrakentaja tai väkivallan uhri. Suomen tasa-arvopolitiikkaa onkin kritisoitu heteronormatiivisuuden vahvistamisesta, sillä sen keskiössä on ollut palkkatyössä oleva "kantasuomalainen" perhe, johon kuuluu heteroseksuaaliset äiti ja isä sekä näiden lapset (Kantola ym. 2012, 24).

4. Poststrukturaalifeministinen lähestymistapa

4.1. Sukupuoli

Feministisessä tutkimuksessa ja siten myös tässä tutkimuksessa keskeinen käsite on sukupuoli, sillä sukupuoli nähdään syrjivänä tai alistavana valtasuhteena. Sukupuolen määrittely on kuitenkin vaikeaa, sillä termi sukupuoli viittaa yleensä heteronormatiiviseen käsitykseen sukupuolesta kaksijakoisena eli sukupuoli jakautuu naisiin ja miehiin (Kantola & Valenius 2007, 12). Englanninkieliselle termille '*gender*' onkin vaikeaa löytää sopivaa suomennosta, sillä suomennoksena usein käytetty termi 'sosiaalinen sukupuoli' (Kantola & Valenius 2007, 16) ei ole riittävän kattava sen nojatessa yhä heteronormatiiviseen käsitykseen sukupuolen kaksijakoisuudesta. Tässä tutkimuksessa käytetäänkin lähinnä sukupuoli termiä, tarkoittamaan sekä biologista ja sosiaalista sukupuolta.

Aiemmin feministisessä tutkimuksessa eroteltiin biologinen (*sex*) ja sosiaalinen sukupuoli toisistaan, jolloin biologinen sukupuoli nähtiin biologisena tosiasiana, valtasuhteiden ulkopuolisena ja poliittisesti epärelevanttina, kun taas sosiaalinen sukupuoli nähtiin sosiaalisesti rakentuneena konstruktiona sekä sisäistettyjen ja muuttuvien identiteettien kenttänä (Kantola & Valenius 2007, 16–17). Käsitteet nainen ja mies yhdistettiin biologiseen sukupuoleen, kun taas feminiinisyys ja maskuliinisuus sosiaaliseen sukupuoleen (Squires 1999, 55). Butler (1990, 7) on kuitenkin kritisoinut näiden erottamista toisistaan, sillä se, mitä ymmärretään sosiaalisena sukupuolena, oikeastaan tuottaa sitä, mikä ymmärretään biologisena sukupuolena. Kantola (2006, 29) taas näkee sukupuolen seurauksena *gender*-diskursseista, jolloin sukupuoli ja sosiaalinen sukupuoli jakavat yhteisen rakennetun pohjan. Tässä tutkimuksessa nojataan sekä Butlerin että Kantolan käsityksiin sukupuolesta: sukupuoli on diskursiivisesti rakentunutta ja biologisen sukupuolen erottaminen sosiaalisesta sukupuolesta on täten ongelmallista.

Lazar (2005, 7) näkee sukupuolen ideologisena rakenteena, jossa ihmiset jaetaan kahteen luokkaan, miehiin ja naisiin, perustuen hallinnan ja alistamisen valtasuhteisiin. Tässä marxismin ajatuksiin perustuvassa lähestymistavassa ideologiat nähdään erilaisista näkökulmista muodostuneina käytäntöjen representaatioina epätasa-arvoisten valtasuhteiden ylläpitämiseksi. Kun sukupuoli-ideologia käsitetään rakenteellisena, se nähdään yksilöiden ja yhteiskunnallisen järjestyksen välittäjinä toimivien yhteiskunnan instituutioiden ja sosiaalisten käytäntöjen toisintamana. (Lazar 2005, 7–8).

Feministisessä tutkimuksessa on usein tavoitteena tarkastella tapoja, joiden avulla sukupuoli saa merkityksen sosiaalisessa tai poliittisessa vuorovaikutuksessa sekä käytäntöjä, joiden kautta sukupuoli muodostaa subjektiivisuuden rajoja (Shepherd 2008, 3–5). Kun käsitteet, ajatukset käytännöt ja instituutiot yhdistetään feminiinisyyteen tai maskuliinisuuteen, ne ovat sukupuolittuneita (Wibben 2011,

16). Sukupuoli on tässäkin suhteessa suhteellinen käsite, sillä maskuliinisuus ja feminiinisyys ovat riippuvaisia toisistaan sen suhteen, miten ne on määritelty (Tickner 2014, 8). Maskuliinisuuteen eli miehisiin ominaisuuksiin yhdistetään yleensä objektiivisuus, järki, mieli, kulttuuri, itsen, tietäminen ja julkisuus, kun taas feminiinisyyteen eli naisellisiin ominaisuuksiin yhdistetään yleensä subjektiivisuus, tunteet, ruumis, toiseus, oleminen ja yksityinen (Keller 1995, 6–7; Harding 1986, 23).

Feministinen postmodernismi, johon poststrukturaalinen feminismi myös kuuluu, tarkastelee, miten yleistävät teoriat ovat myötävaikuttaneet naisten ja vähemmistössä olevien alistamiseen sekä eroavaisuuksien yleistämiseen. Samankaltaistavat kategoriat, kuten sukupuoli, voidaan dekonstruoida, minkä seurauksena voidaan kyseenalaistaa muuten tarkastelun ulkopuolelle jääviä kulttuurisia narratiiveja feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta. (Leavy 2007, 92–93). Postmodernit feminismit varoittavatkin nojaamasta kategorioihin, kuten naisten kokemukset, sillä tällöin saatetaan vahvistaa hegemoniaa ja normalisoida vallitsevia käsityksiä sukupuolesta kiinnittämättä huomiota diskursiivisiin kenttiin, joissa sukupuolta artikuloidaan (Leavy 2007, 97, 101–10). Tässä tutkimuksessa kiinnitetäänkin huomiota siihen, miten politiikan kielessä naisia ja heidän identiteettiään rakennetaan diskursiivisesti subjekteina sukupuolen käsitteen avulla (Kantola 2006, 29; Kantola & Valenius 2007, 18). Naiset-kategoriaa tarkastellaan sen suhteen, miten samaiset valtarakenteet, joiden kautta naisten emansipaatiota tavoitellaan, tuottavat tietynlaista naiseutta sekä mahdollistavat vain tietynlaisen toiminnan ja roolit naisilta ja miehiltä (Butler 1990, 2; Kantola ja Valenius 2007, 18). Patriarkaaliset diskurssit eivät ainoastaan alista naisia vaan myös miehiä, jotka eivät sovi yhteiskunnassa vallallaan olevaan maskuliinisuuden ihanteeseen, sekä peittävät miesten identiteettien monimuotoisuuden (Kantola & Valenius 2007, 19).

Miehet ja naiset eivät siis ole luonnollisia ja yhtenäisiä kategorioita (Sylvester 1994, 4), vaan ne käsitetään tässä tutkimuksessa intersektionaalisen lähestymistavan mukaisesti sosiaalisesti rakentuneina osana sukupuolittuneita ja esimerkiksi etnisyyteen, luokkaan, rotuun tai seksuaalisuuteen perustuvia valtasuhteita. Näitä luonnollisena pidettyjä narratiiveja naisista ja miehistä tulisikin kyseenalaistaa, sillä niillä on merkitystä sen kannalta, miten naiset ja miehet toimivat. Tällöin tarkastelun keskiöön nousee näiden narratiivien kertomiseen ja kuvailemiseen käytetty kieli ja vielä tarkemmin sukupuolen diskursiivinen rakentuminen. (Shepherd 2008, 3–4.) Suomen pyrkimyksenä on profiloitua maailmalla naisystävällisenä valtiona, joka edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, joten on mielenkiintoista tarkastella Suomen 1325-diskurssia sen suhteen, millaista sukupuoli-identiteettiä siinä rakennetaan osana Suomen ulkopoliittista identiteettiä.

4.2. Valtio

Toinen keskeinen käsite tämän tutkimuksen kannalta on valtio. Poststrukturaalisen feminismin pyrkimyksenä on ymmärtää sekä valtion vaikutuksia sukupuoleen että tapoja, joilla sukupuoli rakentaa valtiota sekä valtiota voidaan käyttää ja muuttaa feminististen kamppailuiden avulla. Valtio voidaan siis nähdä sekä positiivisena että negatiivisena asiana naisten voimaannuttamisessa alisteisen aseman purkamiseksi. Poststrukturaalinen feminismi keskittyy sukupuolen konstruktioihin erityisissä valtion diskursseissa ja käytännöissä. (Kantola 2006, 13; Kantola 2007, 54–55). Vallan ei nähdä tässä tutkimuksessa keskittyvän pelkästään valtioon, vaan sen sijaan moninaiset valtasuhteet ja diskurssit tuottavat naisten toimijuutta ja identiteettejä (Kantola 2007, 35, 54). Nämä valtasuhteet vaikuttavat siis eri tavoin yksittäisten naisten elämään. Valtio nähdään tässä tutkimuksessa diskursiivisena prosessina eli hajanaisena ja erilaisina asetelmina instituutioita, toimijuuksia ja diskursseja, minkä seurauksena valtioiden rajat, toimijuus ja identiteetit rakentuvat tietyissä diskursseissa. Valtio ei itsessään ole patriarkaalinen, vaan valtion patriarkaalisuus on pikemminkin tulos edelleen avoimena olevista historiallisista prosesseista, joissa patriarkaalisuutta sekä kyseenalaistetaan että rakennetaan. (Kantola 2007, 54.) Tämän lähestymistavan seurauksena tässä tutkimuksessa tarkastellaankin Suomen ulkopolitiikan diskurssia Suomen valtion instituutioiden tarkastelun sijaan sukupuolen, turvallisuuden ja 1325-agendan muodostamien diskurssien ja käytäntöjen näkökulmasta.

Poststrukturaalinen feminismi on saanut osakseen myös kritiikkiä. Lähestymistapaa on kritisoitu muun muassa diskursiivisten prosessien ylikorostamisesta viemällä huomion pois instituutioista ja politiikan sisällöstä (Kantola 2007, 55). Lisäksi sitä on kritisoitu tavasta dekonstruoida subjektin käsitteen ja siten myös naisten identiteettiä, koska sen nähdään estävän naisten taistelua alistavia valtasuhteita vastaan, sillä naisten vihdoin saatua äänensä jotenkin kuuluviin, postmoderni lähestymistapa, johon poststrukturaalinen feminismi nojaa, dekonstruoi heidän identiteettinsä eli perustan heidän toiminnalleen (Kantola 2007, 54–56.) Tässä tutkimuksessa hyödynnetään tästä huolimatta poststrukturaalista feminismiä, koska sen avulla voidaan tarkastella Suomen ulkopolitiikassa rakentuvaa identiteettiä sekä purkaa erilaisia dikotomioita, jotka ovat toimijuuden rakentumisen kannalta merkityksellisiä.

Feministinen tutkimus haastaa perinteistä kansainvälisen politiikan teorian valtiokeskeisyyttä, sillä etenkin radikaalifeministien keskuudessa, valtio käsitetään yleensä patriarkaalisena. Valtiolliset instituutiot, prosessit ja diskurssit rakentuvat miehiselle normille ja valtiolla on poliittista, taloudellista ja sotilaallista valtaa, johon naisilla ei nähdä olevan pääsyä. Naisten asemalla suhteessa näihin vallanlajeihin on merkitystä, sillä ne vaikuttavat esimerkiksi siihen, miten määritellään poliittinen

kansalaisuus ja millaiseksi mielletään hyvä johtaja. Kansalaiset nähdään usein sukupuolettomina, vaikka valtion politiikan voidaan nähdä todellisuudessa vaikuttavan eri tavalla sukupuoliin, ja siten eri tavoin naisten ja miesten yhteiskunnalliseen asemaan. (Kantola 2007, 35, 37–38.)

Valtiolla voi olla siis sekä naisten asemaa edistävä tai heikentävä rooli, joka voi vaihdella niin valtioiden välillä kuin niiden sisälläkin (Kantola 2007, 39). Esimerkiksi lainsäädännöllä voidaan puuttua sukupuolittuneeseen väkivaltaan edistäen naisten asemaa. Toisaalta valtio voi myös vahvistaa perinteisiä sukupuolirooleja sekä käsitystä sukupuolen heteronormatiivisesta kaksijakoisuudesta. Feministit ovat usein pohtineetkin sitä kannattaako ryhtyä yhteistyöhön valtion kanssa vai pyrkivätkö haastamaan ja muuttamaan sukupuolittuneita valtarakenteita ulkopuolelta. Yhteistyö voi johtaa mukautumiseen valtion instituutioiden toimintalogiikkaan, joka etenkin radikaalifeministien mukaan tuottaa sukupuolittuneita valtasuhteita valtion ollessa patriarkaalinen. Jos taas jättäydytään ulkopuolelle, voi olla vähemmän mahdollisuuksia muuttaa valtarakenteita ja jäädä ilman tärkeitä resursseja. (Kantola 2006, 1–4; Kantola 2007, 35).

Muita feministisen tutkimuksen lähestymistapoja valtioon ovat esimerkiksi liberaali, radikaali, sosialistinen ja pohjoismainen feminismi. Liberaalifeministinen tutkimus käsittää valtion neutraalina välittäjänä erilaisten etujärjestöjen välillä sekä tunnistaa valtion instituutiot miesten hallitsemiksi ja politiikan heijastavan maskuliinisia etuja. Heidän mukaansa valtio tulisi ottaa takaisin haltuun vallassa olevalta eturyhmältä eli miehiltä, sillä valtio heijastelee sen instituutioita hallitsevien ryhmien etuja. Radikaalifeministinen lähestymistapa taas painottaa valtion patriarkaalista luonnetta ja täten pyrkii tuomaan ilmi valtion roolia sukupuolten epätasa-arvon vahvistamisessa. Valtiota ei nähdä naisten vapauttajana, sillä valtion valtaa on mahdotonta erottaa miesten vallasta. Marxilainen feminismi taas käsittää valtion pohjimmiltaan kapitalistisena ja naisten alisteisuus pitää yllä kapitalismia tuottamalla työvoimaa perheen sisällä. (Kantola 2007, 45–51.)

Pohjoismaisen feminismin lähestymistapa haastaa näitä näkemyksiä korostamalla valtioiden välisiä erovaisuuksia ja ehdottamalla siirtymistä pois näistä kapeista käsityksistä valtiosta. Esimerkiksi Hernes (1987) määrittelee Pohjoismaat potentiaalisesti naisystävällisiksi yhteiskunniksi eli naisten poliittinen ja sosiaalinen voimaantuminen tapahtuu valtion ja sen sosiaalipolitiikan kautta. Pohjoismaisen feminismin tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita naisten rooleista poliittisina toimijoina ja naiset voivat voimaantua poliittisina subjekteina sukupuolten välisen tasa-arvon institutionalisoitumisen avulla. Tätä lähestymistapaa on kritisoitu siitä, että se näkee kaikkien naisten vapautuvan valtion avulla samalla tavalla pohjautuen ajatukseen naisista homogeenisenä joukkona, jonka jäsenillä on samat intressit. (Kantola 2006, 6–11; Kantola 2007, 52–53).

4.3. Turvallisuus

Kolmas keskeinen käsite tämän tutkimuksen kannalta on turvallisuus, sillä tarkastelen Suomen kansallisten toimintaohjelman turvallisuusdiskurssia. Feministinen tutkimus näkee kansainvälisten suhteiden alan ja turvallisuuden sukupuolittuneena diskurssina, sillä se perustuu maskuliinisiin kokemuksiin (Valenius 2007, 150; Tickner 2014, 5). Feministinen turvallisuustutkimus kritisoi perinteistä turvallisuustutkimusta sen kapeasta ja valtiokeskeisestä käsityksestä turvallisuudesta kansallisena turvallisuutena, sillä naisten turvallisuus ei ole aina yhteneväinen kansallisen turvallisuuden kanssa. Valtiokeskeinen turvallisuuskäsitys on sukupuolittunutta, joten turvallisuus määritellään uudestaan laajemmin intersektionaalisen lähestymistavan kautta, jolloin turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteisiin sisältyy myös rodun, luokan, seksuaalisen identiteetin ja sukupuolen rakenteelliset epätasa-arvoisuudet (Tickner 2006, 24). Keskeinen kysymys feministisessä turvallisuustutkimuksessa onkin, kenen turvallisuudesta on kyse ja kuka on turvallisuuden takaajana (Valenius 2007, 150). Valeniuksen (2007, 165) mukaan naisten tulisi itse vastata omasta turvallisuudestaan, ja pystyäkseen toimimaan oman turvallisuutensa puolesta tulee kyseenalaistaa ja purkaa perinteisiä käsityksiä sukupuolirooleista ja suojeltava nainen–suojeleva mies -dikotomiaa. Valtion roolia turvallisuuden tuottajana tulisi siis kyseenalaistaa, sillä valtio voi olla sekä suojelija että uhka omille kansalaisilleen (Tickner 2014, 23). Feministinen tutkimus tarkastelee sukupuolittuneita valtasuhteita, jotka heikentävät yksilöiden turvallisuutta, ja analysoi niiden rakentumista (Tickner 2014, 25).

Kriittinen turvallisuustutkimus on tuonut alalle laajemman turvallisuuden käsitteen, jossa turvallisuus kattaa perinteisen sotilaallisen ulottuvuuden lisäksi myös ympäristö- ja talouskysymykset (Hansen 2000, 289). Kööpenhaminan koulukunta tutkii turvallistamista, jolla tarkoitetaan sitä, kun jokin ilmiö määritellään joko ulkoiseksi uhaksi tai ulkoisen uhan kohteeksi hallitusten, painostusryhmien, poliittisten päättäjien ja virkahenkilöiden toimesta (Buzan, Waever & Wilde 1998, 36).Feministinen tutkimus kuitenkin haastaa koulukunnan tapaa jakaa turvallisuus kansainväliseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen, joista ensimmäinen viittaa kollektiivin, kuten valtion tai jokin ryhmittymän, eloonjäämiseen ja jälkimmäinen ennen kaikkea yksilöitä koskeviin yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten esimerkiksi köyhyys, työttömyys ja rikollisuus (Valenius 2007, 158). Buzan, Waever & Wilde (1998, 21) näkevät vain kansainvälisellä turvallisuudella olevan merkitystä kansainvälisen politiikan tutkimuksessa, vaikka yksilön turvallisuuteen liittyvillä kysymyksillä onkin poliittista merkitystä. Eli valtiokeskeisyys säilyy tässäkin lähestymistavassa keskeisenä osana turvallisuuskäsitystä. Feministinen tutkimus pyrkiikin nostamaan turvallisuusagendalle esimerkiksi sukupuolittunutta väkivaltaa, ihmiskauppaa ja prostituutiota sekä osoittamaan, kuinka nämä ovat merkityksellisiä kansainvälisen turvallisuuden kannalta (Valenius 2007, 164–165).

Esimerkiksi Lene Hansen (2000) kritisoi Kööpenhaminan koulukunnan lähestymistapaa sukupuolisokeudesta. Hän jakaa käsityksen turvallisuuden ja kansainvälisten suhteiden diskursiivisuudesta, mutta haastaa koulukunnan näkemystä, että ilmiön turvallistamisen edellytyksenä on sitoutuminen poliittiseen prosessiin, jossa uhan olemassaolo tehdään julkiseksi ja vakuutetaan päättäjille uhan olevan todellinen. Hänen mukaan ongelma on siinä, että turvallisuusuhan esiin tuominen voi olla sitä koskettavalle kollektiiville vaarallista, jolloin hiljaisuus onkin turvallisuutta (Hansen 2000, 294–295). Kaikilla ei siis ole samanlaisia mahdollisuuksia nostaa ilmiötä turvallisuusagendalle, sillä esimerkiksi sukupuolesta, seksuaalisuudesta, etnisyydestä, luokasta ja rodusta johtuvat eriarvoisuudet asettavat yksilöt eriarvoiseen asemaan, mitä intersektionaalisen feminismi pyrkii tuomaan esiin.

Hansen (2000, 297–299) kritisoi koulukuntaa myös turvallisuuden kohteen määrittelystä, sillä turvallistamisen kriteerien täyttyminen edellyttää, että turvallisuuden kohteena olevaan kollektiivin identiteettiin kohdistuu uhka. Kollektiivin identiteetin sisäisen koheesion täytyy kuitenkin olla niin vahva, että sen perusteella kollektiivi voidaan ryhmänä muista etnisistä, kansallisista ja uskonnollisista ryhmistä. Naiset ja miehet eivät ole kuitenkaan yhtenäisiä identiteettikategorioita, vaan kuten edellä mainittiin identiteettiin ja yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavat sukupuolen lisäksi esimerkiksi kansallisuus, yhteiskuntaluokka, seksuaalisuus ja etnisyys (Valenius 2007, 161). Identiteetti onkin keskeistä turvallisuutta teoretisoidessa, sillä tunnistamalla sukupuolen merkityksen identiteetin ulottuvuutena mahdollistetaan ei-valtiokeskeiset näkemykset turvallisuudesta ja nähdään, miten identiteetit muokkaavat yksilöllisiä ja kollektiivisia turvallisuustarpeita (Hoogensen & Rottem 2004, 156).

YK:n kehitysohjelma (*United Nations Development Programme*, UNDP) lanseerasi vuoden 1994 raportissaan inhimillisen turvallisuuden käsitteen, joka haastaa perinteistä turvallisuuskäsitystä nostamalla yksilöt turvallisuuden keskeiseksi tarkoitukseksi. Raportissa inhimillinen turvallisuus määritellään turvana jatkuvilta nälältä, sairauksilta, sorrolta ja muilta uhilta sekä suojana arkielämän suurilta ja äkillisiltä kielteisiltä muutoksilta kotona, työssä, yhteisöissä ja ympäristössä. Inhimillinen turvallisuus jakautuu seitsemään osa-alueeseen: henkilökohtainen, talous, terveys, poliittinen, ympäristö ja yhteisö. (YK 1994, 23.) Inhimilliseen turvallisuuteen liittyy suoran ja rakenteellisen väkivallan käsitteet (kts. Galtung 1971). Ensimmäisellä tarkoitetaan fyysisen tai psykologisen väkivallan uhan, kuten sodan tai aseellisten konfliktien, poissaoloa. Jälkimmäisellä viitataan globaaliin taloudelliseen epätasa-arvoon useimmiten köyhän etelän ja rikkaan pohjoisen välillä, mistä seuraa keskimääräistä alhaisempi eliniänodote kansainvälisessä järjestelmässä marginaalisessa asemassa olevissa yhteiskunnissa. (Valenius 2007, 156).

Vaikka inhimillisen turvallisuuden käsite mahdollistaakin laajemman turvallisuuden tarkastelun, feministinen tutkimus kritisoi sitä suojelija–uhri -dikotomian vahvistamisesta, sillä miehet nähdään

edelleen aktiivisina toimijoina eli suojelijoina ja naiset passiivisina toimijoina eli suojeltavina uhreina. Kritiikki kohdistuu myös universalismiin, joka ei huomioi sukupuolta, etnisyyttä ja muita identiteettiin liittyviä kysymyksiä. (Valenius 2007, 160.) Feministisessä tutkimuksessa pyritäänkin välttelemään yleistäviä ja stereotyyppisiä dikotomioita miehistä suojelijoina ja aggressiivisina sekä naisista rauhanomaisina ja uhreina (Tickner 2014, 24). Nais- ja mieskategorioiden vahvistamisen sijaan tulisikin tarkastella erilaisten maskuliinisuuksien ja feminiinisyyksien yhteyttä turvallisuuskysymyksiin sekä miten niitä tuotetaan tietyissä tilanteissa (Valenius 2007, 167).

Poststrukturalismin mukaan ei ole olemassa diskursseista irrallista todellisuutta, jossa materiaaliset objektiiviset faktat toteuttavat itseään toisin kuin realistisen koulukunnan käsitys materiaalisten tekijöiden, militaaristen kyvykkyyksien ja objektiivisilta uhilta puolustautumisen keskeisyydestä turvallisuuden kannalta antaa olettaa. Poststrukturalismin mukaan ongelmien tai faktojen tuleminen turvallisuuskysymyksiksi edellyttää niiden onnistunutta rakentumista sellaisiksi poliittisen diskurssin sisällä. (Hansen 2006, 30.) Kun jokin rakennetaan kansallista turvallisuutta uhkaavana tekijänä, siihen liitetään erityistä retorista ja poliittista kiireellistä uhkaa, mistä voidaan Kööpenhaminan koulukunnan mukaisesti puhua turvallistamisena (Buzan ym. 1998, 21). Turvallisuusuhista tulee intensiivisen poliittisen toiminnan kohde sekä niitä suositaan resurssien jakamisen yhteydessä (Hansen 2006, 31). Esimerkiksi valtiot usein priorisoivat niin kutsutun kovan turvallisuuden kysymyksiä niin kutsutun pehmeän turvallisuuden kysymysten kustannuksella, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että usein rahaa allokoidaan enemmän armeijan puolustuskapasiteetin vahvistamiseen, kuin ihmisoikeuksien ja tasaarvon edistämiseen (kts. Shepherd 2016). Turvallisuusdiskurssi mahdollistaa myös päättäjien poiketa niitä muuten sitovista säännöistä ja menettelytavoista tiettyjen rajoitteiden puitteissa (Buzan ym. 1998, 25; Hansen 2006, 31). Turvallisuusdiskurssit siis legitimoivat turvallisuuspolitiikan toimijoiden valtaa toteuttaa tietynlaista poikkeuksellista politiikkaa sekä muodostavat toimijoille velvollisuuden toimia kyseisellä tavalla, ja tästä vastuusta pääsee eroon ainoastaan esittämällä tilanteen taas turvallisuutta uhkaamattomana tekijänä (Hansen 2006, 31).

4.4. Väkivalta

Neljäs olennainen käsite tämän tutkimuksen kannalta on väkivalta, sillä se linkittyy vahvasti sukupuolen ja turvallisuuden käsitteisiin sekä toimijuuteen. Sukupuolittunut ja seksuaaliväkivalta naisia kohtaan ilmenee muun muassa tappamisena, raiskaamisena, silpomisena, kiduttamisena, vangitsemisena, prostituutioon tai ihmiskauppaan pakottamisena sekä orjuutena (Aroussi 2017b, 488). Konfliktien aikana siviiliväestöön, etenkin naisiin ja tyttöihin kohdistuu seksuaalista väkivaltaa, jolla voi olla fyysisiä, psykologisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia kauaskantoisia seurauksia niin uhreille,

heidän perheilleen, kuin yhteisöille (Aroussi 2017b, 490–491). Aroussin (2017b, 489–492) mukaan naiset, rauha ja turvallisuus -agendan ja sen myötä YK:n järjestelmän ja jäsenvaltioiden keskittyminen seksuaaliseen väkivaltaan aseellisissa konflikteissa on ongelmallista, sillä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa esitetään seksuaalista väkivaltaa ensisijaisesti kansainvälisen turvallisuuden kysymykseksi eikä sukupuolten epätasa-arvoon liittyväksi kysymykseksi. Aroussin mukaan sukupuolten epätasa-arvo on seksuaalisen väkivallan juurisyy ja seuraus sekä sodan että rauhan aikana.

Väkivalta voidaankin määritellä suppeasti fyysisen vahingon tuottamiseksi tai laajemmin osaksi sosiaalista vuorovaikutusta perustuen hierarkkisiin suhteisiin, jolloin tutkimuksessa kiinnitetään huomiota siihen, miten näitä hierarkkisia suhteita esitetään sukupuolittuneiden ja patriarkaalisten järjestelmien avulla. Kapeampi määritelmä jättää huomioimatta epäsuorat väkivallan muodot, joita aiheuttavat sukupuolta syrjivät sosiaaliset rakenteet, kulttuuriset normit ja lainsäädäntö. Yksi väkivallan muoto on sukupuoleen perustuva väkivalta, jolla tarkoitetaan yksilöihin heidän sukupuoli-identiteettinsä perusteella kohdistuvaa väkivaltaa. Sukupuoleen perustuva väkivalta sisältää sukupuoleen perustuvan syrjinnän, perheväkivallan, seksuaalisen väkivallan, konflikteissa esiintyvän väkivallan ja sotien aikaisen raiskauksen. (Yadav & Horn 2021, 105.)

Yadavin ja Hornin (2021, 106) mukaan väkivallasta puhuttaessa tullaan vahvistaneeksi kahta dikotomiaa: yksityinen/julkinen ja sodanaikainen/rauhanaikainen. Ensimmäinen liittyy sukupuolittuneisiin valtasuhteisiin, joiden avulla vahvistetaan jaottelua, jossa naiset yhdistetään yksityiseen ja miehet julkiseen tilaan. Sukupuolittunut väkivalta on osa monenlaista syrjivää käytäntöä, kuten esimerkiksi naisten puhtauteen tai siveyteen liittyvät käsitykset. Lisäksi naisiin ja seksuaalivähemmistöihin kohdistuvaa väkivaltaa esiintyy monissa yhteiskunnissa ja se käsittää muun muassa syrjivät työllistymiskäytännöt, perheväkivallan, sukupuoleen perustuvat abortit, lapsiavioliitot ja seksuaalisen väkivallan. Toista jaottelua voidaan myös pitää keinotekoisena, sillä sota ei lopu rauhan sopimukseen, vaan se jatkuu sotien jälkeisissä yhteiskunnissa, kun sotarikoksia, kuten raiskauksia, käydään läpi ja kohdataan niiden seuraukset. Raiskauksia ja muuta seksuaalista väkivaltaa käytetäänkin usein sodankäynnin välineenä, sillä se nähdään eräänlaisena kansanmurhan muotona, keinona häpäistä kansakunnan kunnian tai kansakuntien uudelleen rakentamisen kaipuun huutona. Seksuaalisesta väkivallasta sotien aikana puhutaan usein termillä konflikteihin liittyvä seksuaalinen väkivalta (*conflict-related sexual violence*). (Yadav & Horn 2021, 106–109.)

Shepherd (2008, 37) erittelee toisistaan feministisen tutkimuksen erilaisten diskurssien suhtautumisen väkivaltaan. Radikaalifeminismin diskursseissa puhutaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta (*violence against women*), liberaalin feminismin sukupuoleen perustuvasta väkivallasta (*gender violence*) ja poststrukturaalisessa feminismissä ollaan kiinnostuneita väkivaltaisista sukupuolen reproduktioista

(*violent reproduction of gender*). Radikaalifeministisessä tutkimuksessa korostuu naisten kokemusten ja naisiin kohdistuvan väkivallan tarkastelu osana heidän alisteista asemaansa patriarkaalisessa yhteiskunnassa, mikä oli tärkeää objektiivisiksi ja arvovapaaksi julistautuvan valtavirtatutkimuksen haastamisessa. Naisiin kohdistuvan väkivallan kuvailemiseen käytetty kieli nojautuu vahvasti tutkimukseen osallistujien kuvailuihin sekä tutkijoiden itsensä käyttämään kieleen, eli pyritään voimaannuttamaan naisia mahdollistamalla heidän itse asettaa agendan liittyen omien kokemuksiensa kannalta olennaisiin uhkiin. Tämä voidaan nähdä pyrkimyksenä saada hiljennettyjen ääni kuuluviin sekä kulkea kohti paremman, turvallisemman maailman rakentamista. Shepherd kuitenkin suhtautuu kriittisesti tähän lähestymistapaan, sillä huomiota tulisi kiinnittää tiedon rakentamisen tapoihin eikä siihen mihin tieto on palautettavissa. Jos tiedon rakentumiseen ei kiinnitetä huomiota, saatetaan vahvistaa sukupuolittuneita käsityksiä naisista passiivisina uhreina sekä miehistä aktiivisina ja aggressiivisina toimijoina. Liberaalin feminismin käyttämä termi sukupuoleen perustuva väkivalta on naisiin kohdistuvaa väkivaltaa laajempi käsite, mutta se nojaa myös äänen antamiseen sukupuoleen perustuvan väkivallasta selviytyneille. Postmodernismiin, poststrukturalismiin ja postkolonialismiin nojaava lähestymistapa väkivallan tutkimiseen sukupuolen väkivaltaisena reproduktiona ei näe välttämättä eroa raportoidun, subjektiivisen kokemuksen sekä teoreettisen ja analyyttisen työn välillä. (Shepherd 2016, 38–43, 49).

5. Diskurssiteoreettinen analyysi Suomen kansallisista 1325-toimintaohjelmista

5.1. Analyyttiset strategiat

Tutkimuskysymystä eli miten Suomen ulkopoliittinen identiteetti rakentuu kansallisissa toimintaohjelmissa ja miten toimijuutta rakennetaan väkivallan, turvallisuuden ja sukupuolen diskursseissa lähestytään Lene Hansenin lähestymistavan pohjalta. Lähestymistavassa keskeistä on oman kansallisen itsen rakentuminen toiseuden varaan. Mielenkiintoista on siis tarkastella sitä, että rakennetaanko ja vahvistetaanko Suomesta edistyksellistä ja esimerkillistä kuvaa tasa-arvopolitiikan osalta? Vahvistetaanko identiteetin rakentumisessa globaaleja jakolinjoja ja hierarkkisia valtasuhteita?

Identiteetin rakentumisen ohella tarkastellaan sisäisten valtasuhteiden osalta erilaisia positioita, joihin subjektit ja objektit voivat asemoitua (Jokinen ym. 2016, 85; Doty 1993). Esimerkiksi 1325-agendaa on kritisoitu siitä, että naiset nähdään usein uhreina tai yhdistetään pelkästään rauhaan, kun taas miehiä tai miesten rooleja tuoda esiin ollenkaan. Perinteisesti ulkopolitiikan tutkimuksessa ollaan oltu kiinnostuneita siitä, miksi tietynlaiseen toimintaan johtaneet päätökset tehtiin, mikä voidaan kuitenkin nähdä ongelmallisena, sillä tällöin jätetään helposti sen mahdollisuuden, että jokin asia tai päätös voisi tapahtua. Ne tekevät oletuksia tietynlaisesta subjektiivisuudesta eli sosiaalisten/diskursiivisten käytäntöjen ja merkitysten taustasta, joka mahdollistaa käytäntöjä sekä sosiaalisia toimijoita. (Doty 1993, 228–229).

5.1.1. Identiteetin rakentumisen tarkastelun vaiheet

Tämän tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista tarkastella Suomen identiteetin rakentumista kansallisen minän ja toiseuden rakentumisen kautta osana 1325-politiikkaa, joka on osa Suomen virallista ulkopolitiikan diskurssia. Hansen (2006, 33–37) esitteleekin neljä analyysin vaihetta identiteetin poliittisen rakentumisen tutkimiseen. Hansenin ulkopoliittisen identiteetin rakentumisen ensimmäisessä vaiheessa tutkitaan teoreettista käsitystä valtion identiteetistä radikaalina toiseutena siten, että identiteetin käsite sisältää myös oletuksen toiseuden eri asteista (Hansen 2006, 33–36). Toisessa vaiheessa analyysia on hyvä pitää mielessä, ettei identiteetti rakennu pelkästään yhden minän ja toiseuden dikotomian vaan pikemminkin useamman hieman erilaisen vastakkainasettelun varaan. Nämä vastakkainasettelut voidaan käsittää yhdistämisen ja erottamisen konstitutiivisiksi prosesseiksi, joissa diskurssien nähdään pyrkivän vakauteen. Tässä vaiheessa analyysia tunnistetaan määreitä, joita käytetään kuvaamaan toiseutta ja itseä yhdistämisen ja erottamisen prosessin kautta osana laajempaa järjestelmää. Tarkastelu kohdistuu tällöin tietyssä diskurssissa tai tekstissä artikuloitaviin merkkeihin, niiden yhdistämiseen diskursiivisen vakauden tuottamiseksi, epäjohdonmukaisuuksiin näiden

rakentumisten välillä sekä kilpailevien diskurssien tapaan rakentaa samaa merkkiä erilaisin vaikutuksin. (Hansen 2006, 33, 37–40.)

Tässä toisessa vaiheessa tarkastellaan siis sitä, miten diskurssit muodostavat subjekteja ja objekteja suhteessa toisiinsa asettaen ne vastakkain. Doty (1993, 306) hyödyntääkin ennakko-oletuksia (*presupposition*), predikaatiota (*predication*) ja subjektiasemoimista analyyttisinä kategorioina tutkiessaan subjektien ja objektien muodostumista. Lausunnot harvoin puhuvat itsensä puolesta, vaan niihin liittyy aina jotain ennakko-oletuksia tai taustatietoa, joka otetaan annettuna. Ennakko-oletukset ovat siis tekstuaalinen menetelmä, joka tuottaa taustatietoa rakentaen samalla tietynlaista maailmaa, jossa tietyt asiat tunnistetaan totena. Predikaatio eli subjektien leimaaminen erilaisilla leimoilla, on toinen tapa, miten tekstit muodostavat maailmoja. Siinä yhdistetään tiettyihin subjekteihin tietynlaisia ominaisuuksia rakentaen niiden identiteettejä ja sanellen, mitä subjektit voivat tehdä. Subjektien ja objektien muodostamisen lisäksi ennakko-oletukset ja predikaatio tuottavat erilaisia suhteita subjektien sekä subjektien ja objektien välillä eli asemoivat subjekteja (*subject positioning*). Näitä suhteita ovat esimerkiksi vastakkainasettelu, identiteetti, samankaltaisuus ja täydentävä. (Doty 1993, 306).

Kolmannessa vaiheessa ulkopolitiikan diskurssissa rakentuvaa identiteettiä tarkastellaan sen alueellisen (*spatial*), eettisen ja ajallisen ulottuvuuden kautta. Diskurssit tuottavat subjekteja asettamalla ne tiettyjen raamien sisälle, antamalla niille mahdollisuuksia muutokseen tai toisintamiseen sekä rakentamalla eettisiä suhteita. Tarkastelu kohdentuu tällöin asetettuihin raameihin, raamien muodostamien subjektien aikaansaamiin sidottuihin identiteetteihin sekä vastuuseen. Identiteetin spatiaalinen ulottuvuus liittyy identiteetin rakentumiseen suhteessa muihin sekä rajojen muodostamiseen ja siten alueellisen ulottuvuuden määrittelyyn. Ulkopolitiikan diskursseissa ollaan perinteisesti keskitytty kansallisvaltioon asettamalla kansallinen turvallisuus etualalle ja muodostamalla tiettyjä identiteettejä muille valtioille, alueille ja kansoille. Alueellinen identiteetti voi myös näkyä abstrakteina poliittisina paikkoina, rajoina tai subjektiivisuuksina, jolloin poliittista subjekteja voidaan muodostaa diskursseissa esimerkiksi naisina, pakolaisina, terroristeina tai kansainvälisenä yhteisönä. Ajallisen identiteetin kohdalla voidaan tunnistaa edistyksen diskursseja tai muuttumattomuuden diskursseja. Toisin sanoen rakennetaanko toiseutta siten, että sen nähdään olevan kehittymässä kohti Suomen identiteettiä osana länttä ja pohjoismaita demokratiana ja ihmisoikeuksien edistäjänä vai nähdäänkö toiseuden rakentuminen Suomen kannalta tavoiteltavana kehityksenä. Myös itseä voidaan siis rakentaa ajallisen ulottuvuuden avulla. (Hansen 2006, 33, 41–44).

Eettisen identiteetin kohdalla ollaan kiinnostuneita etiikan, moraalin ja velvollisuuden rakentumisesta ja siitä, miten itse tuodaan ilmi velvollisuuttaan tai sen puutetta muita kohtaan. Tavoitteena ei ole määritellä, miten kansainvälistä etiikkaa tulisi kehittää ja soveltaa, vaan näyttää kuinka ulkopolitiikan

diskursseissa rakennetaan velvollisuutta, jolloin itseä rakennetaan osana moraalista hyvyyttä itsekkään kansallisen ajattelun sijaan. (Hansen 2006, 33, 44–45.) Eettisen identiteetin ja moraalisen velvollisuuden rakentumisen tarkastelu tarjoaakin mielenkiintoiset puitteet tälle tutkimukselle yhdessä feministisen ulkopolitiikan teorian kanssa, sillä kuten aiemmin on tullut ilmi globaalin etelän ja pohjoisen dikotomian perustana on yleensä käsitykset globaalin pohjoisen maiden velvollisuudesta auttaa tai jopa pelastaa ulkopolitiikkansa kohteena olevien globaalin etelän maiden naiset ja lapset. Mielenkiintoiseksi tarkastelun kohteeksi nouseekin, miten Suomen identiteettiä rakennetaan eettisen moraalisen velvollisuuden näkökulmasta?

Neljännessä vaiheessa tutkitaan laajempaa poliittista debattia lukemalla median tuotoksia tai muita lähteitä, joista voidaan tunnistaa perusdiskursseja (Hansen 2006, 46–48), jotka haastavat ja kritisoivat tässä tutkimuksessa tutkimaani Suomen virallisen ulkopolitiikan diskurssia. Tämä vaihe on otettu huomioon tarkastelemalla aiempaa tutkimusta 1325-agendan toimeenpanosta niin Suomessa kuin yleisesti kansainvälisellä tasolla. Aiempaan tutkimukseen pohjautuen Suomen identiteetin rakentumisen suhteen nousee useita mielenkiintoisia kysymyksiä, kuten millaisten vastakkainasettelujen eli toiseuden varaan Suomen identiteettiä rakennetaan. Ulkoistetaanko turvallisuusuhat muualle kansallisen turvallisuuden diskurssin vahvistamiseksi tai moraaliseen ja eettiseen velvollisuuteen vedoten? Vahvistetaanko toimintaohjelmissa valkoisen pelastajan identiteettiä, jonka velvollisuutena on pelastaa muissa maissa olevat naiset heitä sivistymättömässä maassa uhkaavilta tai alistavilta tekijöiltä? Eli toisin sanoen, miten Suomen identiteetti rakentuu suhteessa globaali etelä-pohjoinen -jaotteluun?

5.2. Feministinen metodologia ja tutkijan positio

Feministinen tutkimus on normatiivista, vaikkakin normatiivisuus on usein moninaista, suhteellista ja vaihtelevaa johtuen tutkimuksen refleksiivisestä otteesta valtaan ja politiikkaan (Ackerly ym. 2006, 6). Feministinen tutkimus on myös usein poliittista, sillä tutkimuksessa pyritään tuomaan esiin ja muuttamaan sukupuoleen perustuvia hierarkioita ja muita valtasuhteita sekä niiden vaikutuksia naisten ja muiden marginalisoitujen alistamiseen (Tickner 2006, 21–22). Tämän seurauksena tutkijan tulisikin olla tietoinen tutkimuksensa poliittisista seurauksista (Tickner 2006, 29). Feminististä tutkimusta on kritisoitu poliittisuudesta, sillä sen voidaan nähdä heikentävän tutkimuksen objektiivisuutta, mutta miten objektiivisuus määritellään? Jos objektiivisuus nähdään pelkästään arvovapaana ja ei-poliittisena, niin onko tutkimus todellisuudessa koskaan arvovapaata, sillä tutkijan positio ja mielenkiinnon kohteet vaikuttavat tutkimuksen rajaukseen, aineiston valintaan ja tutkimusasetelman muodostamiseen?

Feministisessä tutkimuksessa pyritäänkin tarkastelemaan naisten ja muiden marginalisoitujen kokemuksia ja tuomaan heidän ääntään kuuluviin, sillä naisten kokemukset ovat aiemmin jääneet tutkimuksen ulkopuolelle tai ne on nähty tärkeinä ainoastaan suhteessa miesten kokemuksiin (Tickner 2006, 25). Tietoa tuotetaan siten, että naiset ja marginalisoidut voivat käyttää sitä alistavien rakenteiden muuttamiseksi (Tickner 2006, 25). Feministisiä lähestymistapoja on kuitenkin useita ja ne eroavat juurikin sen osalta, miten ne suhtautuvat tiedon tuottamiseen ja objektiivisen tiedon tavoitteluun. Monien feministi tutkijoiden mukaan objektiivisuus lisääntyy, kun tietoa tuotetaan laajemman perustan pohjalta naisten ja etenkin marginalisoitujen naisten elämästä ja kokemuksista saadun tiedon perusteella (Tickner 2006, 26). Feministisessä tutkimuksessa tutkija ottaakin usein asianajajan position pyrkiessään emansipatoriseen tutkimukseen valta- ja alistussuhteiden tarkastelemisella tai tuomalla esiin marginalisoituja ääniä (Juhila 2016, 418–419). Asianajajan position taustalla on ajatus siitä, että tutkijan valintoja ohjaa aina tutkijan arvopohja (Juhila 2016, 419). Nojaan itsekin tähän asianajajan positioon tutkijana suhtautumisessani tutkimusaiheeseen sekä aineistoon ja sen analysointiin.

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään jälkipositivistista metodologiaa, sillä pyrkimyksenä ei ole objektiivinen tieto, vaan pikemminkin tuottaa sellaista tutkimusta ja tietoa, josta voi olla hyötyä niin feminismin tutkijoille, tasa-arvo- ja turvallisuuskysymysten parissa työtä tekeville päätöksentekijöille sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoille. Minun positioni ja kokemukseni valkoihoisena suomalaisena naisena vaikuttaa valintoihin ja rajauksiin, joita olen tässä tutkimuksessa tehnyt. Tutkijana olen vuorovaikutuksessa aineiston kanssa kuunnellen ja keskustellen sen kanssa sekä muiden tutkijoiden kanssa aiempaa tutkimusta referoidessa (Juhila 2016, 409). Suomalaisena valkoihoisena naisena en pysty puhumaan Suomen ulkopolitiikan ja 1325-politiikan kohteena olevien kokemuksista heidän puolestaan, mikä ei ole myöskään tämän tutkimuksen tarkoitus. Tämä tutkimus on puheenvuoro puheenvuorojen ketjussa kaiken kattavan todellisuuden selityksen tarjoamisen sijaan, minkä lisäksi tarkoituksena on tarkastella dikotomioita, joihin liittyy alistussuhteita kielenkäytön tarkastelun avulla (Jokinen & Juhila 2016, 300–301). Pyrinkin olemaan vahvistamatta kielen avulla samaisia dikotomioita, joiden purkamiseen tämä tutkimus tähtää. Lähestyn sukupuolta ja valtasuhteita tässä tutkimuksessa intersektionaalisen lähestymistavasta käsin eli sukupuolen lisäksi yksilön asemaan yhteiskunnassa vaikuttavat seksuaalinen identiteetti, rotu, luokka ja etnisyys.

5.3. Aineistona Suomen 1325-toimintaohjelmat

Tämän tutkimuksen aineisto eli Suomen kansalliset 1325-toimintaohjelmat on valittu, koska haluan tarkastella, miten Suomen ulkopolitiikassa rakennetaan identiteettiä suhteessa toisiin. Tarkastelemalla käsityksiä ja representaatioita sukupuolesta voidaan tarkastella millaista toimijuutta Suomen

ulkopolitiikassa mahdollistetaan. Vahvistaako Suomi itsestään mielikuvaa naisystävällisenä hyvinvointivaltiona vahvistaen samalla naisten toimijuutta ulkopolitiikassaan? Toisaalta toimintaohjelmien ollessa ulospäinsuuntautuvia ulkopolitiikassa saatetaan myös vahvistaa käsitystä, että Suomesta löytyvät ratkaisut toimintaohjelmien kohteena olevien maiden ongelmiin. Nähdäänkö Suomi tällöin pelastajana ja kohteena olevien maiden naiset passiivisina avuntarvitsijoina?

Naiset, rauha ja turvallisuus -agendasta on tullut merkittävä ja näkyvä politiikkainstrumentti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistämiseksi (Jauhola & Kantola 2016, 223). Tämän takia Suomen kansallisten toimintaohjelmien tarkasteleminen identiteetin osalta voidaan nähdä mielekkäänä. Suomi on tähän mennessä julkaissut neljä toimintaohjelmaa vuosille 2008–2011, 2012–2016, 2018–2021 ja 2023–2027. Tarkastelen näistä jokaista, mikä mahdollistaa toimijuuden rakentumisen ajallisen kehityksen tarkastelun. Toimintaohjelmilla on sitoutettu eri ministeriöitä sukupuolivaikutusten huomioon ottamiseen siviili ja sotilaallisessa kriisinhallinnassa, rauhanvälityksessä, humanitäärisessä avussa, hauraiden valtioiden tai konfliktien jälkeisen jälleenrakentamisen tukemisessa sekä konflikteihin liittyvässä maahanmuuttopolitiikassa (Jauhola ja Kantola 2016, 224). Jauhola ja Kantola tuovat esiin artikkelissaan (2016, 224), kuinka YK:n päätöslauselman 1325 merkitystä ei nähty heti sen hyväksymisen jälkeen merkittävänä tekijänä ulkoasiainhallinnossa Suomessa, minkä takia nais- ja ihmisoikeusjärjestöt sekä alan tutkijat perustivat 1325-verkoston, jotta 1325-agendaa alettaisiin toteuttamaan kaikilla sitä koskevilla hallinnonaloilla. Vasta YK:n pääsihteerin vuonna 2004 jäsenvaltioille esittämän vetoomuksen myötä Suomessa aloitettiin koordinaatiokokoukset Suomen kansallisen 1325-toimintaohjelman laatimiseksi (Jauhola ja Kantola 2016, 224).

Tarkastelen aineistona kaikkia Suomen toimintaohjelmia, sillä tämä mahdollistaa Suomen identiteetin ajallisen rakentumisen vuodesta 2008 vuoteen 2023 asti. Tähän liittyen mielenkiintoisen tulokulman tarjoaa se, että toimintaohjelmia on laadittu erilaisten hallituskoalitioiden toimesta. Onko tällä esimerkiksi merkitystä Suomen identiteetin rakentumiselle ja sitoumuksiin 1325-agendan edistämiselle osana Suomen ulkopolitiikkaa. Alustavan luennan havaintona ainakin nousee esiin, kuinka muissa toimintaohjelmissa esipuheen on allekirjoittanut joko vastuuministerit (Ulkoministeriö 2008, 6; Ulkoministeriö 2012, 5) tai ulkoministeri (Ulkoministeriö 2023, 9), mutta kolmannessa toimintaohjelmassa allekirjoitus puuttuu esipuheesta kokonaan.

Tässä tutkimuksessa ollaan siis kiinnostuneita, miten Suomen virallisessa ulkopolitiikan diskurssissa rakennetaan identiteettiä eli itseä ja toiseutta. Tiedostan, että viralliseen Suomen ulkopolitiikan tasa-arvo- ja turvallisuuspoliittiseen diskurssiin sisältyy myös muita potentiaalisia tarkastelemisen arvoisia lähteitä ja dokumentteja, mutta tässä tutkielmassa tarkasteltava materiaali on rajattu toimintaohjelmiin, sillä nämä ovat merkittäviä politiikka instrumentteja Suomen 1325-politiikan kannalta, jota

tässä nimenomaan tarkastellaan. Ulkopolitiikan intertekstuaalisuus on kuitenkin otettu huomioon tarkastelemalla aiempaa tutkimusta Suomen ulkopolitiikasta ja 1325-agendan toimeenpanosta sekä millaisten identiteettien varaan Suomen ulkopolitiikka niiden mukaan rakentuu. Toimintaohjelmat on laadittu YK:n 1325 ja muiden päätöslauselmien muodostaman WPS-agendan toimeenpanemiseksi Suomen ulkopolitiikassa, joten ne tarjoavat hyvän ja kattavan materiaalin Suomen 1325-politiikan tarkasteluun. Tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita hypoteesista, jonka mukaan Suomen toimintaohjelmien ollessa ulospäinsuuntautuvia ne vahvistavat globaali etelä–pohjoinen -jaottelua. Suomen toimintaohjelmat on laadittu ulkoministeriön vetovastuulla osana ulkopolitiikkaa, joten ne voidaan käsittää osaksi Suomen virallista ulkopolitiikan diskurssia. Toimintaohjelmia tarkastellaan sukupuolen, turvallisuuden ja väkivallan käsitteiden kautta, jotta voidaan muodostaa käsityksiä toimijuuden rakentumisesta Suomen 1325-diskurssissa.

6. Suomen identiteetin rakentuminen 1325-politiikassa

Tässä analyysiosiossa tarkastellaan Suomen ulkopoliittisen identiteetin rakentumista osana naiset, rauha ja turvallisuus -diskurssia. Tässä analyysivaiheessa ei tarkastella pelkästään sitä, millaisia identiteettejä Suomen 1325-politiikassa rakennetaan, vaan ollaan myös kiinnostuneita, millä tavoin tätä virallista politiikan diskurssia legitimoidaan ja vahvistetaan. Suomen virallista ulkopolitiikan diskurssia edustavat tässä tutkielmassa Suomen kansalliset toimintaohjelmat päätöslauselman 1325 toimeenpanemiseksi. Analyysi nojaa Hansenin (2006) lähestymistapaan ulkopolitiikan diskurssin tutkimiseen.

Keskeisiksi teemoiksi toimintaohjelmissa nousee naisten osallistumisen edistäminen eri osa alueilla, kuten konfliktinratkaisussa ja rauhanprosesseissa, kriisinhallinnassa, kehityspolitiikassa ja kansainvälisissä järjestöissä, sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen mukaan lukien sukupuolittuneen ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen. Suomen toimintaohjelmista nousee esiin monia identiteettiä rakentavia vastakkainasetteluja, joista osa on selkeämpiä kuin toiset. Neljännessä toimintaohjelmassa esimerkiksi rakennetaan Suomen identiteettiä osana Eurooppaa ja monenkeskistä kansainvälistä järjestelmää Venäjän muodostamaa turvallisuusuhkaa vasten. Lisäksi ilmastonmuutos käsitetään turvallisuusuhkana, joka nähdään esteenä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiselle ja toteutumiselle. Lisäksi muita vastavoimia Suomen tasa-arvoa edistämiseen tähtäävien tavoitteiden toteuttamiselle tai uhkia niin kansalliselle kuin kansainväliselle turvallisuudelle muodostavat anti-gender-liikehdintä, terrorismi ja väkivaltainen ekstremismi, autoritääristen valtioiden pyrkimykset sekä kansallista etua tavoittelevat suurvallat.

Seuraavissa luvuissa käydäänkin läpi, miten Suomi rakentaa identiteettiään globaalin pohjoisen valtiona, joka on demokratia ja oikeusvaltio, ja jota leimaavat vakaus, vauras ja rauha. Toisin kuin Suomen kumppanimaat eli kehitysavun, humanitaarisen avun tai muun rahallisen tai poliittisen tuen saajat, joita kuvataan useimmiten epävakaiksi, demokraattista siirtymää läpikäyviksi, konfliktialueiksi, hauraiksi valtioiksi tai kehitysmaiksi. Suomella nähdään olevan kansainvälisten sopimusten perusteella moraalinen ja eettinen velvollisuus auttaa näiden maiden naisia tukemalla heidän pyrkimyksissään. Näiden vastakkainasettelujen varaan Suomen toimintaohjelmista voidaankin tunnistaa kolme identiteettiä. Ensimmäinen on kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön puolustaja, johon liittyvät kansainvälisten sopimusten noudattajan ja edistäjän, tasa-arvon edelläkävijän ja alueelliset identiteetit eurooppalaisena ja pohjoismaisena valtiona. Toinen on globaali ongelmanratkaisija, joka myös linkittyy edellisen identiteetin teemoihin. Globaalin ongelmanratkaisijan rooliin liittyvät rauhanvälittäjän, kriisinhallinnan toimijan sekä kehitys- ja humanitaarisen avunantajan identiteetit. Kolmas on

naisten ja tyttöjen suojelijan ja tasa-arvon edistäjän identiteetti, joka nojaa vahvasti käsityksiin naisystävällisestä hyvinvointivaltiosta. Näitä käydään tarkemmin läpi seuraavissa luvuissa.

6.1. Monenkeskisen ja sääntöpohjaisen kansainvälisen yhteistyön puolustaja

Suomesta rakennetaan toimintaohjelmissa joko tiedostamatta tai tietoisesti globaalin pohjoisen valtiota, joka on osa Eurooppaa sekä kansainväliseen oikeuteen ja yhteistyöhön perustuvaa kansainvälistä yhteisöä. Kansainvälisiä sopimuksia käytetään oikeuttamaan Suomen toimintaa rakentamalla identiteettiä eettisen ja moraalisen velvollisuuden varaan. Lisäksi kansainvälisiin sopimuksiin ja erityisesti YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1325 viittaaminen voidaan nähdä pyrkimyksenä legitimoida ja vakauttaa Suomen virallista ulkopolitiikan diskurssia. Suomen toimintaa ja politiikkaa perustellaan kansainvälisten sopimusten velvoitteiden avulla, jotka antavat oikeudellisen pohjan toimintaohjelmien toimille, jolloin niiden vastustaminen tai kyseenalaistaminen voidaan leimata kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vastustamiseksi.

Vaikka Suomi ei ole virallisesti julistanut ulkopolitiikkaansa feministiseksi, on siinä havaittavissa monia yhtymäkohtia feministiseen ulkopolitiikkaan Clementin ja Thompsonin määritelmän mukaisesti, sillä Suomi määrittelee suhteensa muihin valtioihin priorisoimalla sukupuolten tasa-arvoa sekä pyrkii suojelemaan naisten ja erilaisten vähemmistössä olevien oikeuksia ja huomioimaan naisjärjestöjen ja naisten oikeuksia edistävien toimijoiden ääniä. Feministiseen ulkopolitiikkaan liittyy vahvasti käsitykset eettisestä velvollisuudesta, sillä tarkoituksena on käsitellä sukupuolittunutta syrjintää, epätasa-arvoa, väkivaltaa sekä naisten ja vähemmistöjen osallisuutta ja representaatioita. Nämä samat teemat nousevat esiin myös Suomen toimintaohjelmissa.

Kuten aiemmin tuli ilmi feminististä ulkopolitiikkaa käsittelevässä luvussa, feminististä ulkopolitiikkaa harjoittavat maat ovat johtaneet eettisen ulkopolitiikkansa yleensä 1325-agendasta, mikä voidaan nähdä siirtymisenä pois perinteisistä ulkopolitiikan käytännöistä ja diskursseista enemmän inklusiivisemman ulkopolitiikan diskurssiin. Tämä inklusiivisuus pohjautuu inhimillisen turvallisuuden käsitteeseen. Suomen 1325-diskurssissa on havaittavissa samoja käsityksiä, sillä toimintaohjelmien mukaan Suomen 1325-politiikka nojaa laajan ja inhimillisen turvallisuuden käsitteisiin. Inhimillisellä turvallisuudella tarkoitetaan, että turvallisuutta ei nähdä pelkästään perinteisen kansallisen turvallisuuden termein, vaan siinä korostetaan myös yksilöiden turvallisuutta ja oikeutta elää ilman pelkoa ja puutetta (Ulkoministeriö 2008, 24). Laajan turvallisuuden käsitteellä taas viitataan siihen, että huomioidaan:

> ”perinteisten sotilaallisten uhkien ja hybridiuhkien lisäksi globaalien haasteiden, kuten ilmastonmuutoksen, ympäristön tilan heikkenemisen, terveysuhkien

> ihmisoikeusloukkausten muuttoliikkeen, talouskriisien, eriarvoisuuden lisääntymisen, terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden vaikutukset turvallisuuteen.” (Ulkoministeriö 2023, 24).
>
> ”monisyisistä kriiseistä, joissa jatkuvassa muutostilassa olevat kriisit (esimerkiksi sodat, planetaarinen kolmoiskriisi eli ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen, ja ruokakriisit) vaikuttavat toisiinsa, ja tuloksena on enemmän kuin niiden summa.” (Ulkoministeriö 2023, 12.)

Turvallisuusuhkaa eivät siis muodosta pelkästään sotilaallinen uhka, vaan lisäksi turvallisuutta heikentävät esimerkiksi ilmastonmuutos, ympäristön tilan heikkeneminen ja ruokakriisit, jotka kuvataan globaaleina ongelmina eli valtioiden rajat ylittävinä turvallisuushaasteina. Toimintaohjelmissa puhutaankin ’kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta rauhan rakentamiseen’, joka ottaa huomioon kaikki konfliktin vaiheet ennaltaehkäisystä, konfliktin puhkeamisesta ja eskaloitumisesta niiden ratkaisemiseen, rauhoittamiseen ja rauhan vakiinnuttamiseen (Ulkoministeriö 2023, 25). Lähestymistavan sanotaan edellyttävän kansainvälistä yhteistyötä, vahvempaa maa- ja aluetasolla tapahtuvaa toimijoiden välistä koordinaatiota sekä kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä konfliktista, minkä lisäksi kohdemaan tai -alueen tarpeet on otettava huomioon ja omistajuus on keskiössä (Ulkoministeriö 2023, 25). Tämä lähestymistapa nojaa inhimilliseen turvallisuuteen, jossa rauhalla ei tarkoiteta pelkästään sodan poissaoloa, vaan:

> ”ihmisoikeuksiin ja inhimilliseen turvallisuuteen perustuvaa, tasa-arvoista ja demokraattista yhteiskuntaa, jonka rakentamiseen ja toimintaan kaikki yhteiskunnan jäsenet osallistuvat ja voivat vaikuttaa.” (Ulkoministeriö 2023, 25)

6.1.1. Kansainvälisten sopimusten noudattaja ja edistäjä

Toimintaohjelmissa on havaittavissa yhteisenä teemana Suomen aktiivisen toimijuuden korostaminen kansainvälisellä tasolla. Tämän voidaan nähdä olevan osa Suomen pyrkimyksiä rakentaa itseään globaalina toimijana, jonka velvollisuutena tai vastuulla on tukea muita toimijoita ja maita 1325-agendan toimeenpanossa. Velvollisuus taas rakentuu liberalismin ja globalismin ajattelun varaan, jossa Toimintaohjelmissa tuodaan toistuvasti esiin Suomen jäsenyyttä, roolia ja toimintaa kansainvälisissä järjestöissä, kuten YK:ssa, Natossa, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä (Etyj) ja EU:ssa. Suomi näkee itsensä näissä järjestöissä ”vahvana päätöslauselman 1325 tukijana ja toimeenpanijana” (Ulkoministeriö 2023, 21). Ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa toimintaohjelmassa puhutaan Suomesta Naton rauhankumppanina, mutta neljännessä puhutaan jo Suomen tulevasta jäsenyydestä. Suomesta rakennetaankin mielikuvaa aktiivisesta kansainvälisestä toimijasta, jolle on tärkeää kansainvälisen oikeuden ja sopimusten noudattaminen sekä niille perustuvan monenkeskisen

yhteistyön edistäminen. Kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten rooli rauhan ja Suomen tavoitteiden edistämisen välineinä, oikeutuksena ja perustana korostuvatkin toimintaohjelmissa.

Tässä kansainvälisten sopimusten edistäjän ja noudattajan identiteetissä Suomi esittää itsestään kuvaa demokratiana, oikeusvaltiona, vakaana ja vauraana maana. Tämä liittyy liberalistisiin käsityksiin, joiden mukaan demokratiaan yhdistetään rauha ja ihmisoikeudet. Liberalistisen koulukunnan demokraattisen rauhan teesin mukaan demokratia edistää rauhaa, sillä demokraattiset valtiot eivät sodi toisten demokraattisten valtioiden kanssa (Väyrynen 2007, 120–1; Seppä 2014, 192). Kansainväliset järjestöt helpottavat valtioiden välistä yhteistyötä, sillä niissä syntyy yhteisesti velvoittavia normeja, jotka ohjaavat valtioiden toimintaa (Väyrynen 2007, 121).

Uhkana ja vastavoimana näille Suomen pyrkimyksille esitetään useita monenkeskistä kansainvälistä yhteistyötä haastavia tekijöitä, jotka esitetään rauhan lisäksi myös uhkana naisten aseman ja oikeuksien edistämiselle. Kansainvälistä oikeutta rikotaan, valtiot tavoittelevat vain kansallisen etua ja suurvallat kilpailevat keskenään, minkä nähdään hankaloittavan kansainvälistä yhteistyötä ja siten myös Suomen 1325-tavoitteiden saavuttamista eli naisten osallistumisen ja oikeuksien edistämistä. Suomella onkin tapana vahvistaa käsityksiä itsestään pienenä valtiona, joka on suurvaltapolitiikan ulkopuolella (Jauhola & Kantola 2016, 215). Suomi asemoi itsensä siis suurvaltapolitiikan ja kansallisen edun tavoittelun ulkopuolelle vahvistaen itsestään kuvaa kansainvälisen oikeuden noudattajana, jolla on velvollisuus auttaa ja tukea muita.

> ”Kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää haastetaan monin tavoin. Kansainvälisen oikeuden rikkomukset, mukaan luettuna tietoiset valtion suvereniteettia, ihmisoikeuksia ja humanitaarista oikeutta koskevat rikkomukset ovat lisääntyneet”. (Ulkoministeriö 2023, 11.)

> ”Kansallisen edun tavoittelu on yleistynyt kansainvälisten velvoitteiden ja kansainvälisen monenkeskisen järjestelmän toimintakyvyn kustannuksella. Suurvaltojen erilaiset tavoitteet ja niiden välinen kilpailu ovat vaikeuttaneet yhteistyötä ja heikentäneet monenvälistä järjestelmää.” (Ulkoministeriö 2023, 11.)

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kerrotaan perustuvan ”sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään ja kansainväliseen oikeuteen nojaavaan monenkeskiseen yhteistyöhön” (Ulkoministeriö 2023, 17). Kansainväliset sopimukset ja kansainvälinen oikeus nähdäänkin tärkeiksi toimintaa oikeuttavina ja velvoittavina tekijöinä toimintaohjelmissa, minkä lisäksi Suomi rakentaa itsestään kuvaa kansainvälisten sopimusten noudattajana ja niiden edistäjänä. Toimintaohjelmissa mainitaan tärkeiksi sopimuksiksi esimerkiksi *Kaikkinaisen naisten syrjinnän postamista koskeva yleissopimus* (CEDAW-sopimus), *Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehty Euroopan neuvoston yleissopimus* (Istanbulin sopimus) ja lapsen oikeuksien yleissopimus.

Suomen kerrotaan olevan sitoutunut myös toimeenpanemaan täysimääräisesti kansainvälistä humanitaarista oikeutta, joka suojelee siviilejä, sairaita, haavoittuneita, haaksirikkoutuneita ja sotavankeja (Ulkoministeriö 2023, 60). Lisäksi Suomen kerrotaan tukevan sukupuolinäkökulman vahvistamista humanitaarisen oikeuden tulkitsemisessa ja kiinnittävän erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa olevien, kuten moniperusteisen syrjinnän kohteena olevien naisten ja tyttöjen, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen ja vammaisten henkilöiden, suojelun tarpeeseen (Ulkoministeriö 2023, 60). Kansainvälisten sopimusten painottaminen ja korostaminen voidaan nähdä osana identiteetin moraalisen ja eettisen velvollisuuden rakentamista sekä Suomen 1325-politiikan legitimoimispyrkimyksiä. Suomen toimintaa perustellaankin kansainvälisten velvoitteiden avulla.

> ”Suomi on usean kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen osapuolena sitoutunut edistämään sukupuolten yhdenvertaisuutta lain edessä sekä toimiin, jolla lisätään naisten turvallisuutta ja vahvistetaan naisten roolia ja päätösvaltaa” (Ulkoministeriö 2023, 17.)

Toimintaohjelmissa tuodaan myös useaan otteeseen esiin, kuinka Suomi on yksi YK:n tasa-arvojärjestön UN Womenin suurimmista tukijoista. Neljännessä toimintaohjelmassa kerrotaan Suomen nousseen kolmannen toimintaohjelman toimeenpanon kaudella suurimmaksi yleistuen antajaksi ja olleen sen suurimpia tukijoita jo järjestön perustamisesta lähtien (Ulkoministeriö 2023, 21, 32). Rahoituksen antamista UN Womenille pidetään tärkeänä vahvistuvan globaalin sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia vastustavan liikehdinnän takia (Ulkoministeriö 2023, 32). Lisäksi toimintaohjelmissa mainitaan, miten Suomi on myös yksi YK:n seksuaali- ja lisääntymisterveysjärjestön (UNFPA) suurimmista tukijoista. Suomen kuvaaminen kansainvälisten järjestöjen rahoittajana voidaan yhdistää taas käsityksiin Suomesta vauraana valtiona, jolla on moraalinen velvollisuus auttaa ja tukea heikommassa asemassa olevia.

6.1.2. Eurooppalainen ja pohjoismainen identiteetti

Osana tätä demokraattisen valtion identiteettiä Suomi vahvistaa kuvaa itsestään eurooppalaisen valtiona ja Pohjoismaana. Suomen ulkopoliittinen identiteetti onkin rakentunut kylmän sodan jälkeen liberalismin ja euroatlanttisten suhteiden varaan, joissa kansainväliset järjestöt nähdään tärkeinä kanavina edistää ulkopolitiikan tavoitteita. Suomi linkittää siis itsensä positiivisen identiteetin kautta Eurooppaan ja Pohjoismaihin, joiden kautta Suomi saa edistettyä ulkopolitiikan prioriteettejaan, kuten ihmisoikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa. Suomen esimerkiksi kerrotaan vaikuttaneen ensimmäisen toimintaohjelman kaudella aktiivisesti EU-koordinaation ja pohjoismaisen yhteistyön kautta 1325-näkökulman sisällyttämiseen YK:n turvallisuusneuvostossa käsiteltäviin asioihin (Ulkoministeriö 2012, 14). Toimintaohjelmissa tuodaan useaan otteeseen esiin, kuinka Suomi on EU-jäsenmaa sekä aktiivinen toimija EU:ssa 1325-politiikan toimeenpanossa ja tavoitteiden edistämisessä. EU

nähdäänkin tärkeänä kanavana toteuttaa Suomen tasa-arvopolitiikkaa, minkä seurauksena eurooppalaiseen identiteettiin liittyy vahvasti demokratia ja tasa-arvokysymykset sekä niiden edistäminen. Suomi rakentaakin itselleen alueellista identiteettiä eurooppalaisena valtiona, jolle keskeistä on ihmisoikeudet, oikeusvaltio, demokratia ja rauha. Eurooppalaiseen identiteetin rakentumiseen liittyy Hansenin (2006, 44) mukaan ajallinen ulottuvuus, jossa itseä rakennetaan suhteessa väkivaltaiseen menneisyyteen. EU:sta puhutaankin usein rauhan projektina, sillä se Kolmannen toimintaohjelman laatimisen aikana eurooppalaista identiteettiä on rakennettu pakolaiskriisin varaan.

> ”Suomi on Euroopan unionissa ja eurooppalaisessa keskustelussa korostanut tasa-arvon, naisten osallistumisen sekä laadukkaan koulutuksen merkitystä demokratialle.” (Ulkoministeriö 2018, 12.)

> ”Humanitaarinen katastrofi Syyriassa ja Eurooppaa koskettava pakolaiskriisi on tuonut Naiset, rauha ja turvallisuus -aihepiirin ajankohtaiseksi Suomen ja Euroopan näkökulmasta myös kansallisesti.” (Ulkoministeriö 2018, 10.)

Neljännessä toimintaohjelmassa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan suhteessa Venäjään, joka nähdään uhkana turvallisuudelle sekä sääntöpohjaiselle ja monenkeskiselle kansainväliselle yhteistyölle. Suomi rakentaakin itseä eurooppalaisena ja EU-jäsenenä suhteessa toiseuteen eli Venäjään, yhdistämällä Venäjään sellaisia määreitä, kuten laiton, hyökkäävä ja humanitaarisen oikeuden vastainen. Suomi rakentaa tähän vastakkainasetteluun perustuvaa identiteettiään asettumalla osaksi Eurooppaa ja tarkemmin Euroopan unionia (EU). Venäjän ja Ukrainan välisestä aseellisesta konfliktista puhutaan Venäjän laittomana hyökkäyssotana Ukrainassa, minkä lisäksi Suomi tuomitsee Venäjän toiminnan Ukrainassa.

> ”Venäjän hyökkäys loukkaa räikeästi kansainvälistä oikeutta ja monenkeskistä sääntöpohjaista järjestelmää, ja on johtanut laajamittaiseen humanitaariseen hätätilaan ja pakolaisuuteen.” (Ulkoministeriö 2023, 12).

> ”Venäjä aloitti 24.2.2022 laittoman hyökkäyssodan Ukrainassa. Suomi on alusta asti tuominnut jyrkästi Venäjän sotilaalliset toimet Ukrainassa ja vastaa niihin osana Euroopan unionia.” (Ulkoministeriö 2023, 14).

Tätä vastakkainasettelua ei siis ole aiemmissa toimintaohjelmissa, sillä suhteissa Venäjään on tapahtunut suuri muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaan vuonna 2022 eli vasta kolmen ensimmäisen toimintaohjelman laatimisen jälkeen. Venäjän hyökkäys Ukrainaan nähdäänkin perustavanlaatuisena muutoksena Euroopan turvallisuustoimintaympäristössä (Ulkoministeriö 2023, 12), jossa Venäjää rakennetaan uhkana turvallisuudelle, kansainväliselle yhteistyölle ja kansainväliselle oikeudelle. Venäjän aiheuttama turvallisuusuhka nähtiin niin merkittävänä Suomen kannalta, että se vaikutti myös suomalaisten käsityksiin Natosta ja sotilaallisesta liittoutumattomuudesta. Aiemmin Nato-jäsenyyteen

on suhtaudutta varauksella, sillä sen seurauksia Venäjä suhteille on pidetty arvaamattomina, minkä lisäksi kansalaisten enemmistö ja poliittiset puolueet ovat olleet Nato-jäsenyyttä vastaan (Raunio 2021, 5). Kun aiemmissa toimintaohjelmissa puhutaan Naton rauhankumppanuudesta (Ulkoministeriö 2008, 18; 2012, 26) tai kumppanuusyhteistyöstä (Ulkoministeriö 2012, 23; 2018, 39), neljännessä toimintaohjelmassa puhutaan jo tulevasta Nato-jäsenyydestä (Ulkoministeriö 2023, 27).

Venäjän toimet nähdäänkin Suomen ulkopoliittisten ja kansainvälisen oikeuden vastaisina. Esimerkiksi ”Venäjän asevoimat ja sen puolesta toimivat aseelliset ryhmät” nähdään syyllistyneen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin hyökkäämällä siviilikohteisiin (Ulkoministeriö 2023, 12). Hyökkäyssodan nähdään myös vaikuttaneen naisten ja tyttöjen asemaan (Ulkoministeriö 2023, 8), minkä lisäksi naisten ja haavoittuvassa asemassa olevien, joiksi luokitellaan lapset, vammaiset henkilöt sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, kerrotaan kärsineen sodan vaikutuksista suhteettoman paljon (Ulkoministeriö 2023, 12).

Eurooppalaisen identiteetin lisäksi Suomi rakentaa itseään myös pohjoismaisen identiteetin varaan. Esimerkiksi toisessa toimintaohjelmassa kerrotaan, kuinka pohjoismainen yhteistyö ”nojaa vahvaan yhteiseen kulttuuriin ja historialliseen kokemukseemme” (Ulkoministeriö 2012, 13). Neljännessä toimintaohjelmassa taas kerrotaan, kuinka aktiivinen yhteistyö ja kumppanuus Pohjoismaiden kanssa on Suomelle tärkeää tälläkin toimintakaudella (Ulkoministeriö 2023, 32). Osana pohjoismaista yhteistyötä mainitaan muun muassa Pohjoismaiden naisrauhanvälittäjien verkosto, jonka perustamiseen Suomen kerrotaan vaikuttaneen aktiivisesti toisen toimintaohjelman kauden aikana (Ulkoministeriö 2018, 16). Suomen identiteettiä rakennetaan siis osana Pohjoismaita viittaamalla samankaltaisuuteen eli yhteiseen kulttuuriin ja historiaa. Kuten aiemmin feminististä ulkopolitiikkaa käsittelevässä luvussa tuotiin ilmi, Pohjoismailla on taipumusta tavoitella muita koskevia etuja ja arvoja, mikä voidaan nähdä globaalin etelän ja pohjoisen -jaottelun kannalta ongelmallisena, jos tämä pohjautuu käsityksiin niin sanotusti hyvistä valtioista, jotka käyttävät ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa vaikuttaakseen epäoikeudenmukaisuuksiin globaalilla tasolla yli valtion rajojen.

6.1.3. Tasa-arvokysymysten edelläkävijä ja asiantuntija

Suomen kansallisissa toimintaohjelmissa vahvistetaan kuvaa Suomesta tasa-arvokysymysten edelläkävijänä ja asiantuntijana. Keinoina käytetään niin tilastollisia lukuja kuin Suomen omia kokemuksia sodasta ja nousua vaurauteen, vakauteen ja rauhaan. Tähän tasa-arvokysymysten edelläkävijän ja asiantuntijan identiteettiin liittyy vahvasti käsitykset Suomen vastuusta kansainvälisellä areenalla edistää naisten ja vähemmistöjen oikeuksia. Aiemmassa tutkimuksessa tulee esiin, kuinka Suomella on tapana rakentaa itsestään tasa-arvon mallimaana, jossa sukupuolten tasa-arvo nähdään vientituotteena

(Jauhola & Kantola 2016, 210). Tässä tasa-arvon mallimaan mielikuvassa sukupuolten välinen tasa-arvo nähdään suomalaisen hyvinvointivaltion omaispiirteenä (Kantola ym. 2012, 12). Sukupuolen tasa-arvo ja tasa-arvopolitiikka nähdäänkin kansallisena projektina, joka rakentuu käsityksistä naisystävällisestä hyvinvointivaltiosta, ja jossa saavutukset sukupuolten tasa-arvon suhteen, kuten naisten äänioikeus, nähdään kansallisina saavutuksina (Kantola ym 2012, 20; Jauhola & Kantola 2016, 209).

Toimintaohjelmissa käytetään erilaisia kielellisiä ilmauksia ja vertailua apuna tuomaan esiin Suomen edelläkävijän asemaa 1325-politiikan toimeenpanossa verrattuina muihin toimijoihin. Useimmiten nämä kielelliset ilmaukset liittyvät jonkin asian saavuttamiseen ensimmäisenä tai vertailemalla Suomen saavutuksia muihin maihin. Suomi ottaa myös kannustajan roolin tässä edelläkävijän identiteetissään.

> ”Suomen käynnistäessä oman ohjelmansa vuonna 2008 maailmassa oli vain muutamia kansallisia 1325-toimintaohjelmia.” (Ulkoministeriö 2012, 10)
>
> ”Suomen toiminnan uskottavuus edellyttää, että omassa työssämme toteutamme päätöslauselman 1325 periaatteita ja olemme valmiita antamaan tukea muille.” (Ulkoministeriö 2012, 11)
>
> ”Suomi, ensimmäisenä maana maailmassa, sisällytti jo ensimmäiseen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaansa vuonna 2008 konkreettisia ilmastotavoitteita.” (Ulkoministeriö 2023, 30)
>
> ”Suomi kannustaa kaikkia maita ratifioimaan ja täysimääräisesti toimeenpanemaan naisten oikeuksia koskevat kansainväliset ihmisoikeussopimukset.” (Ulkoministeriö 2008, 26)

Suomesta rakennetaan kolmannessa ja neljännessä toimintaohjelmassa malliesimerkkiä demokraattista siirtymää läpikäyville ja konflikteja kokeneille maille. Niissä viitataan Suomen historialliseen kontekstiin ja omiin kokemuksiin sodasta ja konflikteista. Suomesta rakennetaan narratiivia, jonka mukaan Suomi on onnistunut sodan ja konfliktien jaloista nousemaan vakauteen, vaurauteen ja rauhaan nousseena valtiona, joka voi toimia esimerkkinä muille. Tällä rakennetaan Suomen identiteettiä ajallisen ulottuvuuden näkökulmasta, jossa menneisyyden itse sotaa kokevana nähdään kehittyneen positiiviseen suuntaan eli rauhaan, vakauteen ja vaurauteen, joka nähdään myös muille maille tavoiteltavana asiana, mitä pyrkimystä Suomi tukee taloudellisesti tai tarjoamalla asiantuntijuutta.

> ”Vuonna 2017 Suomi vietti itsenäisyytensä satavuotisjuhlaa. Suomella on omakohtainen kokemus sodista ja konflikteista ja siten myös ymmärrys siitä, että konfliktien jäljet sekä yksilöiden että kansakunnan tasolla vaikuttavat kauan ja saattavat ulottua syvälle yhteiskunnan rakenteisiin ja toimintatapoihin.” (Ulkoministeriö 2018, 8.)

> ”Suomen ulkopoliittisen jatkumon ohella Suomen uskottavuutta rauhanvälitystoimijana vahvistaa Suomen oma tarina – sisällissodasta ja köyhyydestä vaurauteen ja vakauteen.” (Ulkoministeriö 2023, 43.)

Osana tätä edelläkävijän ja mallimaan identiteettiä Suomi kokeekin omaavansa asiantuntijuutta tasa-arvokysymyksissä, ja näkee velvollisuudekseen tukea ja auttaa muita heidän 1325-tavoitteidensa kanssa, kuten kansallisten toimintaohjelmien laatimisessa ja toimeenpanossa. Tätä suhdetta muihin valtioihin Suomi kuvaa kumppanuussuhteena. ’Monipuoliset kumppanuudet’ nähdäänkin Suomelle ominaisina vahvuuksina (Ulkoministeriö 2012, 13), minkä lisäksi kansainväliset kumppanuudet nähdään ”Suomen 1325-osallistumisen lippulaivoina” (Ulkoministeriö 2012, 14). Nämä kumppanuussuhteet nähdään siis tärkeinä Suomen 1325-politiikan tavoitteiden edistämisen kannalta, ja samalla tullaan vahvistaneeksi käsityksiä Suomesta 1325-agendan edelläkävijänä ja mallimaana muille maille. Toisessa toimintaohjelmassa tuodaankin selkeästi esiin näitä käsityksiä Suomen roolista:

> ”Suomella on YK:n ja sen jäsenvaltioiden keskuudessa näkyvä tasa-arvokysymysten edelläkävijän ja asiantuntijan rooli, ja lisääntyvää kysyntää yhteistyökumppaniksi.” (Ulkoministeriö 2012, 11.)

Suomen kerrotaan tukeneen muita maita kansallisten toimintaohjelmien laatimisessa tai toimeenpanemisessa vuodesta 2009 lähtien, jolloin Suomi aloitti Kenian kanssa twinning-kumppanuusyhteistyön (Ulkoministeriö 2012, 14). Ensimmäisen toimintaohjelman kaudella Suomi tuki myös Ruandan, Burundin ja Kongon demokraattisen tasavallan alueellisen 1325-toimintaohjelman kehittämistä ja toimeenpanoa sekä Nepalin kansallisen toimintaohjelman toimeenpanoa, minkä lisäksi yhteistyö aloitettiin Afganistanin kanssa vuonna 2011 (Ulkoministeriö 2012, 14). Toisen toimintaohjelman aikana Afganistanin ja Kenian toimintaohjelmat tulivat valmiiksi sekä aloitettiin UN Womenin kautta tuki Jordanian ja Tunisian toimintaohjelmien laatimiselle ja Irakin toimintaohjelman toimeenpanolle (Ulkoministeriö 2018, 14). Kolmannen toimintaohjelman kaudella Suomi teki yhteistyötä Keniassa, Afganistanissa ja Nepalissa sekä tuki hankkeita Jordaniassa, Libanonissa, Irakissa, Libyassa ja Tunisiassa, mutta yhteistyö Afganistanissa loppui Talibanin valtaannousun jälkeen (Ulkoministeriö 2023, 21).

Toimintaohjelmien tavoitteita edistetään toisen toimintaohjelman mukaan alueellisella ja paikallisella tasolla kriisi- ja konfliktialueilla sekä demokraattista siirtymää läpikäyvissä maissa (Ulkoministeriö 2012, 13). Neljännen toimintaohjelman kerrotaan sen keskittyvän väkivaltaisiin konflikteihin ja hauraisiin toimintaympäristöihin, mutta toimintaa ei kuitenkaan rajata pelkästään konfliktialueisiin, vaan toimintoja toteutetaan myös vakaammissa tilanteissa ennaltaehkäisevästi (Ulkoministeriö 2023, 24). Tässä siis kuvataan toimintaohjelman kumppanimaita epävakaina, väkivaltaisina ja hauraina

paikallistamalla ongelmat näihin maihin, mutta luomalla mielikuvaa ratkaisujen löytymisestä Suomesta. Ensimmäisessä toimintaohjelmassa sanotaan, kuinka ”Suomi tukee kehitysmaiden kansallisten 1325-päätöslauselman mukaisten toimintasuunnitelmien laatimista” (Ulkoministeriö 2008, 15). Suomen tuensaajaa kuvataan siis kehitysmaana, minkä voidaan nähdä vahvistavan käsityksiä Suomesta edistyksellisenä globaalin pohjoisen toimijana, joka antaa tukea globaalin etelän kehitysmaalle.

Toimintaohjelmissa onkin havaittavissa erilaisia keskenään ristiriidassakin olevia kielellisiä ilmauksia suhteidensa kuvaamiseen toimintaohjelmiensa kohdemaiden kanssa. Toimintaohjelmissa useasti ja eri tahoista käytetty kumppani-sana antaa ymmärtää, että kyse on tasavertaisesta suhteesta. Neljännessä toimintaohjelmassa esimerkiksi pyritään luomaan kuvaa tasavertaisesta suhteesta kumppanimaihin. Lisäksi toiminta ohjelmissa korostetaan kumppanuussuhteissa paikallista omistajuutta. Paikallista omistajuutta ja ratkaisuja korostamalla pyritäänkin olemaan vahvistamatta käsityksiä globaalista edestä pelkästään toimintaohjelman kohteena olevana.

> ”Suomi tukee päätöslauselman 1325 mukaisten kansallisten toimintaohjelmien osallistavaa laatimista ja ohjelmien toteuttamisen seurantaa. Kansallisten toimintaohjelmien avulla voidaan lisätä kohdemaan omistajuutta ja edistää koordinaatiota avunantajamaiden ja muiden kansainvälisten toimijoiden kesken. (Ulkoministeriö 2008, 19)

> ”Suomella on hyvää kokemusta kumppanuuksien vahvistamisesta eri maiden kanssa mm. kansallisten toimintaohjelmien laadinnassa ja toimeenpanossa (ns. twinning-malli). Tätä tasavertaista ja oppivaa kumppanuusmallia hyödynnetään edelleen myös Suomen kahdenvälisissä hankkeissa, kansainvälisissä kumppanuuksissa, paikallisjärjestöjen tukemisessa ja neksus-työssä. Suomi pitää kumppanuustoiminnassa lähtökohtana paikallisia ratkaisuja ja omistajuutta (ns. *shift the power* -ajattelu) sekä *do no harm* -periaatetta, jonka mukaan toimilla ei tule tahallisesti tai tahattomasti aiheuttaa haittaa.” (Ulkoministeriö 2023, 29)

Näitä kumppanuuksia voidaankin pitää sekä globaalia jaottelua vahvistavina että paikallisen tason kansalaisyhteiskunnan toimijoita voimaannuttavana tekijänä. Kumppanuudet ovat esimerkiksi mahdollistaneet neuvotteluaseman kansalaisyhteiskunnan toimijoille suhteessa valtionhallintoon sekä uudenlaisia kumppanuuksia etelän toimijoiden välillä mahdollistamalla kokemuksien jakamisen ja dialogin valtionhallinnon ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välillä sisäisten ja alueellisten suunnitelmien laatimiseksi (Jauhola & Kantola 2016, 225). Kumppanuuksien avulla voidaan siis myös voimaannuttaa kansalaisjärjestöjä ja toimijoita, ja tämä onkin yhteneväinen naisjärjestöjen tukijan ja kumppanin identiteetin kanssa, jota tarkastellaan tarkemmin myöhemmin.

6.2. Globaali ongelmanratkaisija

Globaalin ongelmanratkaisijan rooliin liittyen voidaan tunnistaa ulkopolitiikan harjoittamisesta rauhanvälittäjän, sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan toimijan sekä kehityspoliittisen ja humanitaarisen avunantajan identiteetit. Globaali ongelmanratkaisija linkittyy edellä tarkasteltuun kansainvälisen yhteistyön edistäjän rooliin ja alueellisiin identiteetteihin sekä inhimillisen turvallisuuden diskurssiin. Suomi kertoo tukevansa konfliktinratkaisussa ja erityisesti pitkittyneissä konflikteissa 'kolmoisneksus-lähestymistapaa', jossa rauhanrakennukseen yhdistetään kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu sekä vahvistetaan yhteistyötä, koherenssia ja tuloksellisuutta (Ulkoministeriö 2023, 25). Globaalin ongelmanratkaisijan identiteettiin liittyy vahvasti myös käsitykset Suomen globaalista vastuusta (Ulkoministeriö 2012, 11, Ulkoministeriö 2018, 17) ja velvollisuudesta auttaa muita. Esimerkiksi kolmannessa toimintaohjelmassa viitataan suoralla lainauksella vuoden 2015 hallitusohjelmaan, jonka mukaan "Suomi kantaa globaalia vastuuta ja vahvistaa turvallisuuttaan edistämällä kansainvälisessä yhteisyössä kestävää kehitystä, rauhan rakentamista, sekä naisten ja tyttöjen asemaa muun muassa YK:n päätöslauselman 1325 mukaisesti" (VNK 2015, 35).

Naisten ja tyttöjen aseman edistäminen liitetään siis osaksi Suomen turvallisuusdiskurssia, jossa turvallisuusuhat ulkoistetaan pääosin muualle ja niitä ratkaistaan rauhanvälityksen, kehityspolitiikan, humanitaarisen avun ja kriisinhallinnan keinoin, joita Suomi joko tarjoaa, tukee tai edistää. Tämä tietenkin voidaan nähdä ongelmallisena, sillä se vahvistaa käsityksiä Suomesta ratkaisujen tarjoajana ja toimintaohjelmien kohteena olevista maista Suomen apua tarvitsijoina. Toisaalta toimintaohjelmissa pyritään vahvistamaan kohdemaiden toimijuutta puhumalla paikallisesta omistajuudesta ja paikallisen kulttuurin huomioimisesta.

Suomen 1325-politiikkaa on kritisoitu tutkimuksessa esimerkiksi sen rakentumisesta miespuolisen globaalin ongelmanratkaisijan roolin varaan (kts. Jauhola 2016). Miesten asevelvollisuus Suomessa nähdään esimerkiksi osana Suomen kansallista identiteettiä vahvistaen käsityksiä miespuolisesta pelastajasta ja puolustajasta. Suomen asevelvollisuus koskee vain miehiä ja naisille se on vapaaehtoinen, joten sitä on kritisoitu sukupuolten välisen epätasa-arvon vahvistamisesta. Tämä keskustelu onkin otettu huomioon neljännessä toimintaohjelmassa (Ulkoministeriö 2023, 56), jossa kerrotaan parlamentaarisen komitean selvitystyöstä, jonka perusteella se on ehdottanut esimerkiksi kutsuntajärjestelmän ulottamista koko ikäluokkaan, minkä lisäksi naisille avattaisiin mahdollisuus siviilipalvelukseen. Asevelvollisuus nähdään toimintaohjelmassa merkittävänä sukupuolten tasa-arvoa koskevana asiana, minkä vuoksi sen kehittämisessä tulisi huomioida sukupuolten tasa-arvon edistäminen.

6.2.1. Rauhanvälittäjä

Rauhanvälittäjän ja -rakentajan rooli linkittyy vahvasti pohjoismaiseen identiteettiin. Rauhanvälityksen kerrotaan olleen painopisteenä Suomen hallitusohjelmissa vuodesta 2007 lähtien ja Suomi onkin toiminut aktiivisesti rauhanvälityksen aseman vahvistamiseksi kansainvälisissä järjestöissä (Ulkoministeriö 2023, 43). Suomen rauhanvälittäjän identiteettiä maailmalla onkin rakennettu erityisesti presidentti Martti Ahtisaaren vuonna 2008 saaman Nobelin rauhanpalkinnon ja presidenttikautensa jälkeen perustaman konfliktinratkaisujärjestön *CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundation* (CMI) varaan. Yhtenä Suomen rauhanvälityksen profiilia vahvistavana tekijänä pidetään ulkoministeriön lokakuussa 2020 perustamaa rauhanvälityskeskusta, jonka yhtenä painopisteenä on vahvistaa naisten osallistumista rauhanprosesseihin, minkä lisäksi se koordinoi Suomen naisrauhanvälittäjäverkostoa (Ulkoministeriö 2023, 21). Rauhanvälitys nähdäänkin keskeisenä osana Suomen 1325-työtä, ja Suomen kerrotaan omalla toiminnallaan edistävän naisten johtajuuden ja merkityksellisen osallistumisen vahvistamista sekä sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista rauhanvälitykseen (Ulkoministeriö 2023, 42). Naisten kerrotaan olevan yhä aliedustettuja rauhanprosesseissa, vaikka tutkimukset ovat osoittaneet naisten merkityksellisen osallistumisen yhteyden rauhansopimuksen ja kestävän rauhan saavuttamiseen (Ulkoministeriö 2023, 42). Naiset yhdistetään tässä siis rauhaan, minkä lisäksi naisten osallistumisen edistämisen vastavoimaksi esitetään ”miesvaltaista konfliktin osapuolten ja välittäjien eliittiä, jotka määrittävät yleensä rauhanprosessin kulkua (Ulkoministeriö 2023, 42). Suomi leimaakin rauhanvälityksen globaalilla tasolla miehiseksi:

> ”Globaalisti rauhanvälityksen kasvot ovat yhä hyvin miehiset, etenkin julkisuudessa näkyvissä korkean tason prosesseissa.” (Ulkoministeriö 2023, 46.)

Neljännessä toimintaohjelmassa (Ulkoministeriö 2023, 44) Suomen kerrotaan tukevan rauhanvälityksessä inklusiivista ja moniraiteista lähestymistapaa. Inklusiivisuudella viitataan järjestelmällisen vuorovaikutuksen lisäämiseen konfliktin osapuolten ja muiden relevanttien toimijoiden kesken. Naisten merkityksellistä osallistumista korostetaan tässä yhteydessä, millä viitataan naisten lukumäärän lisäämisen lisäksi huomion kiinnittämiseen naisten rooleihin, osallistumisen vaikuttavuuteen ja mahdollisuuksiin hyödyntää osaamistaan ja verkostojaan. Naisten moninaisia rooleja tuodaankin esille ja naisia esitetään tässä yhteydessä rauhantekijöiden lisäksi taistelijoina tai väkivaltaisten ääriliikkeiden tukijoina eli naisia ei kuvatakaan enää pelkästään rauhanomaisina. Näihin moninaisiin rooleihin liitetään myös intersektionaalinen lähestymistapa, sillä naisten osallistumismahdollisuuksiin ja toimijuuteen kerrotaan vaikuttavan sukupuolen ohella esimerkiksi ikä, vammaisuus ja etninen tausta. Alkuperäiskansojen naisilla nähdään olevan arvokasta kokemusta konfliktinratkaisussa ja haavoittuvimmassa asemassa olevilla naisilla taas erityistarpeita ja kokemuksia, jotka helposti jäävät huomioimatta.

Moniraiteisella lähestymistavalla taas viitataan yhteyksien rakentamiseen ylätason poliittisten prosessien ja paikallistason tehtävän toiminnan välille. Tämän lähestymistavan kerrotaan lisäävän inklusiivisuutta ja paikallista, kansallista ja alueellista omistajuutta. Suomi rakentaa siis tätä rauhanvälittäjän identiteettiään naisten osallistumisen edistämisen varaan sekä kiinnittämällä huomiota naisen erilaisiin identiteetteihin konfliktinratkaisuprosesseissa. Vastakkainasettelua luodaan ylätason niin sanotun mieseliitin sekä naisten ja paikallistason toimijoiden toimintamahdollisuuksien välille.

6.2.2. Kriisinhallinnan toimija

Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan nähdään osaksi Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa (Ulkoministeriö 2012, 23). Kriisinhallinnassa tärkeiksi toimintakanaviksi nousevat YK, EU, Etyj, Euroopan neuvosto ja Nato. Kriisinhallinnan kohdalla toimintaohjelmissa rakentuva turvallisuusdiskurssi näyttäytyy mielenkiintoiselta, sillä perinteisen sotilaallisten keinoin voidaan parantaa turvallisuustilannetta ja vahvistaa paikallisia turvallisuusrakenteita. Parantamalla turvallisuustilannetta voidaankin toisen toimintaohjelman mukaan edistää kansainvälisten siviilitoimijoiden, kohdevaltion hallinnon ja kansalaisjärjestöjen toimijuutta. Turvallisuusdiskurssi pohjautuu inhimillisen turvallisuuden käsitteeseen ja kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan, jonka mukaan:

> ”Suomi edistää ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja oikeusvaltioperiaatteen kaltaisten läpileikkaavien teemojen huomioimista kriisinhallinnassa, ja painottaa naisten asemaa seksuaalisen väkivallan lopettamista sekä lasten suojelua aseellisissa konflikteissa”. (Ulkoministeriö 2012, 24.)

Ensimmäisessä toimintaohjelmassa inhimillisen turvallisuuden käsite yhdistetäänkin kriisinhallintaan tutkimuksen kautta. Ulkoasiainministeriön kerrotaan tukevan tutkimushanketta, jossa kehitetään inhimillistä turvallisuutta EU:n kriisinhallinnan toimintaan soveltuvaksi menetelmäksi, jossa toimeenpanijoita ovat kansainvälisiin operaatioihin osallistuvat sotilaat ja siviilit (Ulkoministeriö 2008, 24). Suomella onkin mielenkiintoinen tapa legitimoida 1325-politiikkaansa viittaamalla tutkimuksiin sekä ilmaisemalla tukevansa 1325-tematiikkaan liittyvää tutkimusta. Suomen myös kerrotaan vahvistavan kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden vaikuttavuutta tukemalla niiden yhteistyötä paikallisten nais- ja ihmisoikeusjärjestöjen kanssa (Ulkoministeriö 2008, 21). Toimijuutta ei nähdä siis kriisinhallinnassa pelkästään sotilaallisilla toimijoilla, vaan myös siviileillä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoilla, kuten naisjärjestöillä. Suomen kerrotaan myös ottavan huomioon kriisinhallintaoperaatioissa koko kohdealueen väestö ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja erityisesti huomio kiinnittyy kaikkein haavoittuvimpiin väestöryhmiin eli lapsiin, vammaisiin henkilöihin, pakolaisiin ihmiskaupan uhreihin, sotaleskiin ja orpoihin sekä etnisiin vähemmistöihin ja alkuperäiskansoihin (Ulkoministeriö 2008, 12).

Suomi näyttää ottavan huomioon feministisen turvallisuustutkimuksen kritiikin militarismia kohtaan, sillä Suomi kertoo yhdeksi tavoitteeksi toimintaohjelmissa selkeiden käytännesääntöjen asettamisen sotilas- ja siviilikriisinhallinnan operaatioihin osallistuvalle henkilöstölle. Väkivaltadiskurssissa otetaan siis huomioon militarismin ja kriisinhallinta operaatioiden yhteydessä tapahtuva seksuaalinen väkivalta. Esimerkiksi toisessa toimintaohjelmassa (Ulkoministeriö 2012, 31) kielletään esimerkiksi suomalaiselta henkilöstöltä prostituoitujen käyttäminen kriisinhallinnan tehtävissä ollessaan, minkä lisäksi painotetaan seksuaalisen hyväksikäytön olevan rikos, joka tutkitaan Suomen lainsäädännön mukaisesti tekijän ollessa suomalainen. Lisäksi painotetaan suomalaisella henkilöstön rikosoikeudellista vastuuta Suomen lainsäädännön mukaisesti, vaikka henkilöstöllä olisi immuniteetti kansallisten tuomioistuinten lainkäytön suhteen. Ensimmäisessä toimintaohjelmassa (Ulkoministeriö 2008, 25) henkilöstö velvoitetaan huomioimaan ja kunnioittamaan paikallista kulttuuria ja yhteiskunnan normeja, jos ne eivät ole ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeusperiaatteiden ja -sopimusten kanssa.

Sotilaallisen kriisinhallinnan tarkoituksesi nähdään ”kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen, humanitaarisen avustustoiminnan tukeminen ja siviiliväestön suojaaminen” (Ulkoministeriö 2012, 23). Toiminnan kerrotaan perustuvan ”YK:n peruskirjan päämäärien ja periaatteiden sekä muun kansainvälisen oikeuden kunnioittamiselle” (Ulkoministeriö 2012, 23). Tällä kansainväliseen oikeuteen ja YK:n peruskirjaan viittaamisella pyritään taas legitimoimaan Suomen sotilaallista kriisinhallintaa. Kriisinhallinnan ja 1325-tavoitteiden suhteen Suomen identiteetti rakentuu taas edistäjän roolin varaan. Suomen kerrotaan esimerkiksi edistäneen 1325-tematiikkaa kansainvälisissä kriisinhallintaa toimeenpanevissa järjestöissä sekä kehittäneen kansallista ja kansainvälistä koulutustoimintaansa sekä gender-yhdyshenkilö -toimintaa (Ulkoministeriö 2023, 21.) Siviilikriisinhallinnassa taas pyritään edistämään ”julkisen hallinnon kehittämistä sekä hyvän hallintotavan, oikeusvaltioperiaatteen, ihmisoikeuksien ja demokratian vahvistamista lähettämällä kriisialueille ulkopuolista ei-sotilaallista asiantuntija-apua” (Ulkoministeriö 2012, 23). Siviilikriisinhallinnassa Suomen lähettämistä asiantuntijoista lähes puolet oli naisia, mikä on maailman korkeimpia lukuja. EU:ssa Suomi on johtanut naisten siviilikriisinhallinnan osallistumista edistävää työryhmää yhdessä Espanjan kanssa (Ulkoministeriö 2023, 21.)

6.2.3. Kehitysavun ja humanitaarisen avunantaja

Kehityspolitiikalla on ollut alhaisempi merkitys Suomen ulkopolitiikassa verrattuna turvallisuuspolitiikkaan ja rauhanvälittämiseen, mutta sillä on kuitenkin ollut merkitystä ulkopoliittisen identiteetin rakentumiseen kylmän sodan aikana etenkin pohjoismaisen yhteistyön osalta (Raunio 2021, 10). Kehitysavun ja humanitaarisen avunantajan identiteetti korostuu enemmän ensimmäisessä ja toisessa toimintaohjelmassa. Tasa-arvokysymykset nähdään läpileikkaavana teemana Suomen

kehityspolitiikassa, jossa painopisteinä ovat kestävä kehitys, yhteiskunnallisten olojen vakaus ja kriisien kokonaisvaltainen ratkaiseminen, minkä lisäksi kehityspolitiikalla nähdään merkitystä turvallisuuden vahvistamisessa (Ulkoministeriö 2008, 13). Suomen kehityspoliittinen toimijuus onkin rakentunut köyhyyden poistamisen, kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja naisten roolin varaan, mutta kehitysavun tuen määrä on ollut riippuvaista taloudellisesta tilanteesta (Raunio 2021, 11). Neljännessä toimintaohjelmassa kehitysapu nähdään esimerkiksi yhdessä demokratiatuen kanssa tärkeänä keinona edistää Suomen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanoa, sillä niiden avulla rahoitetaan useita 1325-teemaan liittyviä hankkeita (Ulkoministeriö 2023, 32), minkä lisäksi painotetaan inklusiivisen koulutuksen tärkeyttä rauhanomaisten ja toimivien yhteiskuntien tukemisessa (Ulkoministeriö 2023, 39). Lisäksi kehityspolitiikan keinoin kerrotaan naisten osallistumisen tukemista luonnonvarojen hallinnassa ja käytössä (Ulkoministeriö 2023, 38).

Kehityspolitiikan kumppaneita kuvataan toimintaohjelmissa muun muassa hauraiksi valtioiksi, konfliktialueiksi ja demokraattista siirtymää läpikäyviksi maiksi sekä tuen- ja avunsaajiksi. Kehityspolitiikassa yhdeksi toimijaksi esitetään myös Suomen tukemia yrityksiä, joiden tukemisen ehdoksi Suomi on asettanut kansainvälisten yritysvastuustandardien täyttämisen (Ulkoministeriö 2023, 38). Tasa-arvon edistämisen kerrotaan olevan yksi ehto ulkoministeriön myöntämille lainoille ja rahastosijoituksille (Ulkoministeriö 2023, 37). Ensimmäisessä toimintaohjelmassa kehitysyhteistyövarojen antamiselle annetaan myös ehtoja kohdemaille:

> ”Suomi korostaa, että kehitysyhteistyövaroja vastaanottavan kohdemaan kansallisessa rikoslainsäädännössä noudatetaan kansainvälisiä standardeja raiskauksen kriminalisoinnin osalta.” (Ulkoministeriö 2008, 28)

Humanitaarisen avun tarkoitukseksi nähdään auttaa ihmisiä selviytymään hätälanteissa, minkä lisäksi sen nähdään tukevan yhteisöjen varhaista toipumista kriiseistä (Ulkoministeriö 2023, 63). Humanitaarisissa ohjelmissa on neljännen toimintaohjelman mukaan otettava paremmin huomioon tasa-arvonäkökulmat, naisten osallistuminen sekä naisiin ja tyttöihin sukupuolensa vuoksi kohdistuvat uhkat ja riskit. Humanitaarisen avun kohdalla Suomi korostaa sukupuolinäkökulman huomioon ottamista takaamalla naisille ja miehille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua apua koskevaan päätöksentekoon ja pääsyn resursseihin sekä vastaamalla niin naisten ja tyttöjen kuin miesten ja poikien erityistarpeisiin (Ulkoministeriö 2008, 16). Humanitaarisen avun antamisessa Suomi näkee myös kansalaisjärjestöillä keskeisen roolin. Toimintaohjelmissa nostetaan esimerkiksi Kirkon Ulkomaanavun (KUA) toimintaa Kongon demokraattisessa tasavallassa (Ulkoministeriö 2008, 29). KUA esitetäänkin yhtenä toimintaohjelmien toimeenpanon ja seurannan vastuutahona (Ulkoministeriö 2023, 33).

Suomi asettaa neljännessä toimintaohjelmassa vastuuta humanitaarisille järjestöille varmistaa väkivallan kokeneiden pääsyn esimerkiksi terveydenhuoltoon ja suojeluun (Ulkoministeriö 2023, 63).

6.3. Naisten oikeuksien ja tasa-arvon puolestapuhuja ja edistäjä

Pohjoismaisen feminismin valtiokäsityksen mukaisesti Suomen identiteetti rakentuu toimintaohjelmissa naisystävällisen valtion varaan, jossa naisten poliittinen ja taloudellinen voimaantuminen nähdään tapahtuvan Suomen ja kansainvälisten järjestöjen avulla. Ensimmäisessä toimintaohjelmassa ilmaistaan esimerkiksi suoraan Suomen olevan naisten oikeuksien ja tasa-arvon puolestapuhuja. Kaikissa toimintaohjelmissa taas kerrotaan naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämisen ja vahvistamisen olevan Suomen ulkopolitiikan pitkäaikaisia prioriteetteja ja ihmisoikeuspoliittisia painopisteitä (Ulkoministeriö 2023, 8; Ulkoministeriö 2018, 7; 2008, 11). Suomen ihmisoikeuspolitiikan kerrotaan painottavan yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa sekä syrjimättömyyttä (Ulkoministeriö 2023, 32).

Suomen toimintaohjelmien käsitykset sukupuolesta ja sukupuolirooleista kerrotaan perustuvan intersektionaalisuuteen, jonka mukaan ihmisen yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavat myös esimerkiksi ”ikä, vammaisuus, etninen tausta, sosio-ekonominen asema, uskonto, sekä seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti” (Ulkoministeriö 2023, 26). Naisia, miehiä, tyttöjä ja poikia ei käsitetä homogeenisinä ryhminä, minkä lisäksi edellä mainitut identiteettiin liittyvät ominaisuudet ovat ”olosuhteiden muokkaamia ja vaikuttavat tapaan kokea sortoa ja syrjintää” (Ulkoministeriö 2018, 19). Tämän lisäksi neljännessä toimintaohjelmassa kerrotaan, kuinka sen lähestymistapana on ”sukupuolirakenteita uudistava” eli puututaan sukupuolten epätasa-arvon taustalla oleviin tekijöihin, kuten syrjiviin rakenteisiin (Ulkoministeriö 2023, 24). Naisilla ja tytöillä nähdään olevan aktiivinen toimijuus toimintaohjelmissa. Lisäksi toimintaohjelmissa mainitaan myös miesten ja poikien keskeinen rooli toimintaohjelman tavoitteiden toteuttamisessa ja sukupuolirakenteiden muuttamisessa nojaten ajatukseen, että:

> ”Vaikka Naiset, rauha ja turvallisuus -agenda käsittelee nimenomaan naisiin kohdistuvia syrjiviä rakenteita ja juurisyitä, ei kyseessä ole vain naisten agenda.” (Ulkoministeriö 2023, 26.)

Mielenkiintoisena huomiona aineistosta nousee se, miten Suomi on ottanut huomioon neljännessä toimintaohjelmassaan tässäkin tutkimuksessa esille tuotua kritiikkiä 1325-agendaa kohtaan sen yleistäviä sukupuolikategorioita vahvistavista käsityksistä. Eli sen sijaan, että Suomi olisi pyrkinyt hiljentämään virallista ulkopolitiikan diskurssia haastavia diskursseja, kritiikki onkin otettu huomioon ja sisällytetty osaksi virallista diskurssia:

> ”Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan on kritisoitu vahvistavan kaksijakoista sukupuolikuvaa. Yksinkertaistavaa sukupuolikuvaa voi vahvistaa esimerkiksi retoriikka, jossa naiset nähdään erityisesti rauhantekijöinä tai uhreina, ja miehet väkivaltaisina pahantekijöinä. Tällaisen ajattelun seurauksena henkilöt, jotka eivät mahdu annettuihin kategorioihin – esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa kokevat pojat, miehet ja muunsukupuoliset, tai tyttö- ja naissotilaat – jäävät helposti huomiotta. Suomi pyrkii ottamaan huomioon sukupuolten moninaisuuden ja eri sukupuolten edustajien moninaiset roolit konfliktin ja rauhan aikana.” (Ulkoministeriö 2023, 26).

6.3.1. Naisten oikeuksien ja osallistumisen edistäjä

Naisten osallistumisen edistäminen nähdään toimintaohjelmissa tärkeänä prioriteettina kaikilla Suomen 1325-politiikan osa-alueilla. Lisäksi Suomi näkee naisten taloudellisen ja poliittisen voimaantumisen edellytyksenä vakaudelle, turvallisuudelle ja kestävälle rauhalle. Suomi tukeekin naisten poliittista voimaantumista konfliktialueilla ja konfliktin jälkeisissä tilanteissa sekä painottaa keinoja edistää naisten, nuorten ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten osallistumista valtion rakentamiseen. Suomi perustelee näitä tavoitteitaan tuomalla esiin, miten naisten aktiivinen yhteiskunnallinen osallistuminen vahvistaa yhteisöjen resilienssiä ja tukee rauhansopimusten kestävyyttä. Naisten voimaantumisen kannalta tärkeäksi asiaksi esitetään myös seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien toteutuminen, jota Suomi puolustaa ”vahvasti” kansainvälisessä yhteistyössä. (Ulkoministeriö 2023, 36–37.)

Ilmastonmuutos esitetään toimintaohjelmissa turvallisuutta sekä naisten asemaa ja oikeuksia uhkaavana voimana, johon Suomen on osana kansainvälistä järjestelmää vastattava. Naisten ja tyttöjen asemaa heikentävät toimintaohjelmien mukaan monenlaiset tekijät, kuten Venäjän hyökkäyssota, ilmastonmuutos ja koronapandemia, autoritaariset tendenssit yhteiskunnissa, anti-gender-liikehdintä ja aseelliset ryhmittymät (Ulkoministeriö 2023, 8, 11–12). Lisäksi naisten osallistumista ja oikeuksia heikentäviksi tekijöiksi mainitaan esimerkiksi sukupuolittuneet rakenteet, naisiin kohdistuva väkivalta ja lukutaidottomuus. Myös kasvavat sotilasmenot nähdään tasa-arvokehitystä hidastavana tekijänä etenkin ”alhaisen tulotason maissa” (Ulkoministeriö 2023, 12). Suomi asettuu siis naisen oikeuksien edistämisen, demokratian ja kansainvälisen yhteistyön puolelle, ja asettaa vastapuolelle Venäjän, autoritaariset tendenssit, aseelliset ryhmittymät ja anti-gender-liikehdinnän.

Neljännessä toimintaohjelmassa naisten kerrotaan olevan aliedustettuja rauhanprosesseissa, vaikka tutkimukset ovat osoittaneet naisten merkityksellisen osallistumisen parantavan mahdollisuuksia rauhansopimuksen aikaansaamiseksi ja kestävän rauhan saavuttamiseksi (Ulkoministeriö 2023, 42). Tutkimukseen vedoten Suomi pyrkii siis legitimoimaan toimintaohjelman tavoitteitaan tuomalla esiin virallista ulkopolitiikan diskurssia vahvistavia ääniä tutkimuskentältä. Suomi viittaakin moneen

otteeseen tutkimustietoon sekä painottaa tutkimuksen merkitystä naisten osallistumisen ja oikeuksien sekä 1325-työn edistämisessä.

Osana tätä naisten aseman ja oikeuksien edistäjän identiteettiä Suomi rakentaa itsestään kuvaa myös naisjärjestöjen kumppanina ja tukijana. Aiemman tutkimuksen mukaan Suomen tasa-arvopolitiikan rakentuminen niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla nähdään nojaavan käsityksiin Suomesta naisystävällisenä valtiona. Suomi rakentaakin itsestään toimintaohjelmissa kuvaa kansalaisyhteiskuntaa ja sen toimijoita tukevana ja voimaannuttavana tekijänä. Erityisesti tuen kerrotaan kohdistuvan naisjärjestöihin ja -ryhmiin, naisten oikeuksia edistäville järjestöille sekä naisihmisoikeuspuolustajille. Naisjärjestöt kuvataan myös osana Suomen historiallista narratiivia, jossa suomalaisilla järjestöillä ja erityisesti naisjärjestöillä kerrotaan olleen merkittävä rooli sodan jälkeisen yhteiskunnan uudelleen rakentamisen osalta, minkä lisäksi naisjärjestöjä pidetään edelleenkin tärkeänä osana suomalaista yhteiskuntaa ja varautumistyötä (Ulkoministeriö 2023, 56). Tukea naisjärjestöille ja naisten oikeuksia edistäville järjestöille annetaan neljännen toimintaohjelman mukaan niin Suomessa kuin muissa maissa (Ulkoministeriö 2023, 29).

Toimintaohjelmissa korostetaan myös kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja erityisesti naisjärjestöjen roolia ja merkitystä toimintaohjelmien laatimisessa ja toimeenpanossa niin Suomessa kuin kansainvälisellä tasolla (Ulkoministeriö 2023, 32). Toimintaohjelmissa korostetaan ylipäätään kansalaisyhteiskuntaa aktiivisena toimijana ja yhteistyökumppani. Esimerkiksi neljännessä toiminta ohjelmassa tuodaan esiin, miten naisten toimijuus yhteiskunnallisen muutoksen ja demokratian edistäjinä on tullut näkyvämmäksi naisten vaatiessa oikeuksia mobilisoitumalla sosiaalisen median kautta Iranissa sekä vaatimalla demokraattisia uudistuksia mielenosoituksissa Sudanin kaduilla (Ulkoministeriö 2023, 16). Valtiokäsityksen mukaisesti Suomi pyrkii vahvistamaan kuvaa itsestään naisia ja naisjärjestöjä voimaannuttavana tekijänä.

6.3.2. Naisten ja tyttöjen suojelija

Suomen kerrotaan sitoutuneen kansainvälisten sopimusten osapuolena naisten ja tyttöjen suojelemiseen sukupuolistuneelta väkivallalta, kuten raiskauksilta ja muulta seksuaaliselta hyväksikäytöltä (Ulkoministeriö 2023, 60). Neljännessä toimintaohjelmassa kerrotaan Suomen toimivan aktiivisesti sukupuolistuneen väkivallan ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi sekä korostavan erityisesti seksuaali- ja sukupuolistuneeseen väkivaltaan syyllistyneiden rikosoikeudelliseen vastuuseen saamisen tärkeyttä (Ulkoministeriö 2023, 63). Toimintaohjelmissa tuodaankin esiin väkivallan erilaisia muotoja. Neljännessä toimintaohjelmassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolistuneeseen verkkoväkivaltaan, jolla tarkoitetaan digitaalisilla keinoilla toteutettavaa ihmiseen tai ihmisiin sukupuolen perusteella

kohdistuvaa väkivaltaa (Ulkoministeriö 2023, 62). Keskeisiksi kanaviksi ja tavoiksi Suomen tavoitteiden edistämisessä nousevat Kansainvälisen rikostuomioistuimen (*International Criminal* Court, ICC) toiminnan ja uhrirahaston työn tukeminen, YK:n seksuaaliväkivallan oikeusvaltiotiimin tukeminen sekä Etyj, jossa Suomi edistää ihmiskaupan torjumista, minkä lisäksi Suomen tukea naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiselle kanavoidaan UN Womenin ja UNFPAn kautta (Ulkoministeriö 2023, 63). Myös koulutusta tuodaan esiin tärkeänä keinona sukupuolistuneen väkivallan torjumiseksi ja rikosoikeudellisen vastuun varmistamiseksi (Ulkoministeriö 2023, 63).

Väkivaltadiskurssissa vahvistetaankin osaltaan naisten ja tyttöjen asemaa uhreina ja suojelun tarpeessa ja Suomea heidän suojelijanaan. Toisaalta niissä myös puhutaan miehiin ja poikiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta konflikteissa (Ulkoministeriö 2023, 61). Eli miehiä ei mielletä pelkästään väkivaltaisina ja aggressiivisina, vaan heitä kuvataan myös uhreina. Seksuaaliväkivallalla konflikteissa tarkoitetaan toimintaohjelmassa esimerkiksi raiskauksia, seksuaalista orjuutta, pakotettua prostituutiota, pakotettua raskautta, pakkoavioliittoa tai sterilisaatiota, mitkä voidaan nähdä sotarikoksina, rikoksina ihmisyyttä vastaan tai kansamurhana (Ulkoministeriö 2023, 61). Lisäksi huomionarvioista on miten neljännessä toimintaohjelmassa sukupuolistunut ja seksuaaliväkivalta nähdään myös ongelmana Suomessa eikä pelkästään konfliktialueiden ongelmana. Tämä turvallisuusongelma paikantuu siis myös Suomeen eikä pelkästään hauraisiin maihin. Esimerkiksi naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta nostetaan esiin tässä yhteydessä.

> ”Sukupuolistunut ja seksuaaliväkivalta ei ole vain konfliktialueiden ongelma, vaan hälyttävä ja kansainvälisesti tunnistettu ihmisoikeusongelma myös Suomessa. (Ulkoministeriö 2023, 61.)

Osana tätä naisten ja tyttöjen suojelijan roolia Suomi kokee tärkeänä myös naispuolisten pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden suojelemisen. Pakolaisuus, kuten pakolaisnaisten suojelu ja osallisuus yhdistetään osaksi 1325-politiikkaa ja turvallisuuskysymyksiä ensimmäistä kertaa kolmannessa toimintaohjelmassa Euroopan pakolaiskriisin seurauksena (Ulkoministeriö 2018, 10, 23). Kolmannessa ja neljännessä toimintaohjelmassa kerrotaan, kuinka pakolaisten ja kotiseudultaan lähtemään joutuneiden naisten ja tyttöjen kerrotaan olevan alttiita väkivallalle ja syrjinnälle (Ulkoministeriö 2018, 49; 2023, 66). Kolmannessa toimintaohjelmassa esimerkiksi kerrotaan, miten vastaanottokeskuksissa tulisi tarjota seksuaalirikoksen uhreille tarkoitettuja palveluja, jotta heidän uudelleen uhriutumistaan voidaan ennaltaehkäistä (Ulkoministeriö 2018, 49). Nämä käsitykset nojaavatkin vahvasti väkivaltadiskurssiin, jossa pakolaisnaiset nähdään pelkästään uhreina, minkä seurauksena heidän toimijuutta rajataan tai passivoidaan. Toisaalta toimintaohjelmassa puhutaan myös turvapaikanhakijanaisten ja tyttöjen erityistarpeiden tunnistamisesta ja huomioimisesta sekä pakolais- ja turvapaikanhakijanaisten

mahdollisuuksista voimaantua, aktivoitua ja omaa elämää koskeviin päätöksiin vaikuttamisesta (Ulkoministeriö 2018, 50). Neljännessä toimintaohjelmassa kerrotaan kiintiöpakolaisjärjestelmän olevan yksi tehokkaimmista tavoista auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä (Ulkoministeriö 2023, 66). Neljännessä toimintaohjelmassa pakolaistaustaisten naisten kohdalla nähdäänkin olevan haasteita kotoutumisessa, kuten esimerkiksi heikommat työllistymismahdollisuudet verrattuna muihin maahanmuuttajaryhmiin. Lisäksi maahanmuuttajanaisten koulutuksella ja työllistymisellä nähdään olevan suurta merkitystä sekä heidän itsensä että heidän lastensa tulevaisuuden kannalta suomalaisessa yhteiskunnassa.

7. Johtopäätökset

Suomen 1325-politiikasta nousee esiin useita erilaisia identiteettejä, joiden varaan Suomen ulkopolitiikan diskurssi rakentuu. Toimintaohjelmissa luodaan kuvaa Suomesta kansainvälisen oikeuden ja 1325-agendan toimeenpanon edistäjänä ja puolustajana. Sääntöpohjainen ja monenkeskinen kansainvälinen yhteistyö nähdään tärkeäksi Suomen ihmisoikeusperusteisen ja tasa-arvon edistämiseen perustuvan ulkopolitiikan kannalta. Suomi näkee itsensä pienvaltiona irrallisena suurvaltapolitiikasta. Suomi esiintyy myös globaalina toimijana, jolle liberalistisen ja globalistisen käsityksien mukaan on tärkeää edistää rauhaa ja naisten osallistumista kansainvälisessä politiikassa. Suomesta rakennetaan myös tasa-arvokysymysten edelläkävijän ja mallimaan identiteettiä, jossa suomalaisten asiantuntijuus ja oma nousu sodan ja konfliktien aiheuttamasta epävakaudesta ja köyhyydestä vaurauteen ja vakauteen toimivat esimerkkinä muille niin kutsutuille hauraille valtioille, jotka ovat matkalla kohti demokratiaa ja oikeusvaltiota. Tässä tullaankin vahvistaneeksi käsityksiä globaalin pohjoisen ja lännen ihanteellisesta asemasta, jota kohti myös muiden valtioiden nähdään pyrkivän.

Pohjoismaisen feminismin tutkimuksen valtiokäsityksen mukaisesti Suomen ulkopoliittisen diskurssin voidaan nähdä nojaavan käsityksiin naisystävällisestä valtiosta, jossa ajatellaan sukupuolten välisen tasa-arvon institutionalisoinnin vahvistavan naisten asemaa, oikeuksia ja toimijuutta. Suomi pyrkii kuitenkin toimintaohjelmissa huomioimaan sukupuoli roolien moninaisuuden ottamalla huomioon intersektionaalisen lähestymistavan. Naisia ei aina yhdistetä rauhaan, vaan tuodaan ilmi, miten he voivat olla myös taistelijoita tai väkivaltaisten ääriliikkeiden kannattajia. Lisäksi moninaisiin rooleihin liittyen tuodaan myös esiin, kuinka miehiin ja poikiin kohdistuu myös seksuaalista väkivaltaa konflikteissa. Toimintaohjelmissa toki myös vahvistetaan naisista ja tytöistä suojelun tarpeessa olevina väkivallan uhreina.

Suomen neljännessä toimintaohjelmassa voidaankin nähdä pyrkimyksiä vastata agendaan kohdistuneeseen kritiikkiin esimerkiksi yksinkertaistavien sukupuoliroolien vahvistamisesta. Suomen toimintaohjelman kerrotaan muun muassa huomioivan sukupuolten moninaisuuden ja eri sukupuolten edustajien erilaiset roolit 1325-politiikan suhteen. Tämän lisäksi neljännessä toimintaohjelmassa on havaittavissa myös pyrkimystä vastata kritiikkiin, jossa globaalin pohjoisen ulospäinsuuntautuvat toimintaohjelmat olisivat epätasa-arvoistavia globaalin etelän suhteen vahvistamalla käsityksiä globaalista etelästä ulkopolitiikan keinojen, kuten poliittisen ja taloudellisen avunsaajina, puhumalla tasavertaisesta ja oppivasta kumppanuusmallista. Kaikille toimintaohjelmille on yhteistä Suomen ja sen toimintaohjelmien kohteena olevien maiden suhteiden kuvaaminen termillä kumppani, mikä luo mielikuvia tasa-vertaisesta suhteesta. Näihin kumppaneihin kuitenkin liitetään sellaisia ominaisuuksia,

joiden voidaan nähdä vahvistavan globaali etelä–pohjoinen -jaottelua, kuten kehitysmaa, kehitysyhteistyövaroja vastaanottava kohdemaa, demokraattista siirtymävaiheen maa, epävakaa ja hauras maa. Suomi taas kuvataan demokratiana, oikeusvaltiona, vakaana ja rauhanomaisena. Osana tätä edistyksellisyyden ja mallimaan identiteettiä turvallisuusongelmat ulkoistetaan toimintaohjelmissa pääosin muualle hauraisiin konteksteihin ja konfliktitilanteisiin lukuun ottamatta sukupuolistunutta ja seksuaaliväkivaltaa, joka tunnistetaan ongelmaksi myös Suomessa.

Vaikka Suomi ei nimitäkään ulkopolitiikkaansa suoraan feministiseksi ulkopolitiikaksi, voidaan kuitenkin löytää toimintaohjelmissa rakentuvassa ulkopolitiikan diskurssissa paljon yhtymäkohtia feministisen ulkopolitiikan kanssa. Molemmissa korostuu valtion moraalinen velvollisuus ja eettinen identiteetti sekä vastuu auttaa ja tukea muita valtioita tai heidän kansalaisiaan. Ottaen huomioon sen, miten tärkeää Suomelle on rakentaa ja edistää itsestään tasa-arvokysymysten edelläkävijän ja mallimaan identiteettiä kansainvälisessä yhteistyössä, on mielenkiintoista, että Suomi ei ole julistanut ulkopolitiikkaansa feministiseksi ulkopolitiikaksi. Voiko Suomea pitää edelläkävijänä, jos kahdeksan muuta maata ovat on niin sanotusti askeleen edellä? Toki Suomi on ottanut tämän huomioon ja järjestikin syksyllä 2022 feminististä ulkopolitiikkaa käsittelevän kansainvälisen konferenssin, minkä tarkoituksena oli luultavimmin viestittää maailmalle, että tasa-arvokysymykset ovat tärkeitä painopisteitä Suomen ulkopolitiikassa ja Suomi haluaa olla mukana niiden edistämisessä. Suomi ei ole kuitenkaan julistanut konferenssin jälkeen ulkopolitiikkaansa feministiseksi. Ruotsikin on luopunut lanseeraamastaan ulkopolitiikasta.

Mielenkiintoista onkin seurailla, miten naisten oikeuksien ja muiden tasa-arvokysymysten edistämisen käy tässä maailmantilanteessa, jossa turvallisuusdiskurssi on muuttunut perinteisempään kansallista turvallisuutta ja sotilaallisia keinoja suosivampaan suuntaan. Kuten feministinen kansainvälisten suhteiden tutkimus on pyrkinyt osoittamaan tasa-arvokysymykset jäävät usein perinteisen turvallisuuden varjoon, minkä lisäksi militarismi vahvistaa ja ylläpitää sukupuoleen perustuvia valtasuhteita heikentäen naisten turvallisuutta ja asemaa. Yksi seuraus turvallisuusdiskurssin muutoksessa on Suomen liittyminen Natoon. Venäjä koetaan turvallisuusuhkana demokratialle ja tasa-arvolle Ukrainaan hyökkäämisen jälkeen, minkä seurauksena Suomi koki turvallisuutensa kannalta tärkeäksi liittyä puolustusliitto Naton jäseneksi. Suomi on ollut pitkään Naton rauhankumppanina, mutta ei ole aiemmin kokenut tarvetta hakea jäsenyyttä, sillä jäsenyyden vaikutuksia Venäjä suhteisiin on aiemmin pidetty arvaamattomina. Toki myös suomalaisten ja puolueiden asenteissa on tapahtunut muutos suhtautumisessa Nato-jäsenyyteen, sillä aiemmin enemmistö oli jäsenyyttä vastaan. Lisäksi huonolla taloudellisella tilanteella, joka osittain nähdään Venäjän hyökkäyksen mutta myös koronapandemian seurauksena, voi olla merkittäviä seurauksia tasa-arvokysymysten edistämiselle.

Jatkotutkimuksen pohdintaa

Potentiaalisia suuntia jatkotutkimukselle on useita. Tässä tutkimuksessa ulkopolitiikan diskurssin intertekstuaalista ulottuvuutta oltaisiin voitua tarkastella myös muiden lähteiden kautta kuin pelkästään aiempaa tutkimusta tarkastellen. Yksi suunta jatkotutkimukselle voisi olla tutkia tämän tutkimuksen tulosten pohjalta Hansenin intertekstuaalisen mallin mukaisesti populaarikulttuuria ja/tai mediatuotoksia sekä niissä rakentuvaa diskurssia Suomen 1325-politiikasta. Haastavatko ne vai vahvistavatko ne tässä tarkasteltua Suomen virallista ulko- ja turvallisuuspolitiikan diskurssia? Intertekstuaalisuuden mallien mukaisesti voitaisiin tutkia, miten media vallanvahtikoirana haastaa tai vahvistaa Suomen virallista ulkopolitiikan diskurssia. Populaarikulttuurin osalta voitaisiin tutkia esimerkiksi Yle Areenasta katsottavissa olevaa Rauhantekijä -sarjaa turvallisuuden ja sukupuolen diskursiivisen rakentumisen osalta sekä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen identiteetin rakentumista.

Toinen mielenkiintoinen aihe jatkotutkimukselle voisi olla Suomen YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsenyyden aikaisten puheiden ja toiminnan tarkasteleminen jäsenyyskauden loputtua. Millainen identiteetti Suomelle näissä puheissa ja toiminnassa rakentuu? Kuten aiemmin on tullut ilmi jäsenyyden aikana Suomen kerrotaan edistävän sen ulkopolitiikan painopisteitä mukaan lukien naisten oikeuksia ja tasa-arvoa. Tässä voitaisiin tarkastella syvemmin Suomen toimijuutta kansainvälisellä tasolla sekä ulkopoliittisen identiteetin diskursiivista rakentumista.

Kolmas suunta voisi olla syventyä tarkemmin alueellisten identiteettien, kuten eurooppalaisen tai pohjoismaisen identiteettien, rakentumiseen. Eurooppalaista identiteettiä voitaisiin tarkastella Euroopan unionin 1325-toimintasuunnitelmassa rakentuvan identiteetin avulla sekä miten Suomen 1325-politiikan tavoitteet näyttäytyvät tällä saralla. Eurooppalaiseen identiteettiin liittyy esimerkiksi vahva ajallinen ulottuvuus, jossa toiseutta rakennetaan usein Euroopan menneisyyden haamua eli sotaisaa Eurooppaa vasten (Hansen 2006, 44). Euroopan unionia on kutsuttu rauhanprojektiksi, sillä sen tarkoituksena on ollut yhteistyön edistämisen avulla estää Euroopan valtioita sotimasta keskenään tuhoisien maailmansotien jälkimainingeissa. Vaihtoehtoisesti voitaisiin tutkia Pohjoismaista identiteettiä tarkastelemalla Pohjoismaiden 1325-toimintaohjelmia ja pohjoismaista yhteistyötä 1325-agendan edistämiseksi.

Lähteet

PRIMÄÄRIAINEISTO

Kansalliset toimintaohjelmat

Ulkoministeriö (2008). YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000) "Naiset, rauha ja turvallisuus". Suomen kansallinen toimintaohjelma 2008–2011.

Ulkoministeriö (2012). YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000) "Naiset, rauha ja turvallisuus". Suomen kansallinen toimintaohjelma 2012–2016.

Ulkoministeriö (2018). Naiset, rauha ja turvallisuus: Suomen kansallinen toimintaohjelma 2018–2021.

Ulkoministeriö (2023). Naiset, rauha ja turvallisuus: Suomen kansallinen toimintaohjelma 2023–2027.

KIRJALLISUUS

Ackerly, Stern ja Jacqui True (2006), "Feminist Methodologies for International Relations". Teoksessa: Ackerly, Brooke A., Maria Stern, ja Jacqui True, (toim.), *Feminist Methodologies for International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–16.

Aggestam, Karin, ja Annika Bergman-Rosamond (2016), "Swedish Feminist Foreign Policy in the Making: Ethics, Politics, and Gender". *Ethics & International Affairs*, 30(3), 323–334.

Aggestam, Karin ja Annika Bergman-Rosamond (2018), "Re-politicising the Gender-Security Nexus: Sweden's Feminist Foreign Policy". *European Review of International Studies*, 5(3), 30–48.

Aggestam, Karin, Annika Bergman-Rosamond, ja Annica Kronsell (2019), "Theorising Feminist Foreign Policy". *International Relations (London)*, 33(1), 23–39.

Aroussi, Sahla (2017a), *Rethinking National Action Plans on Women, Peace and Security*. Amsterdam, Netherlands: IOS Press.

Aroussi, Sahla (2017b), "Women, Peace, and Security and the DRC: Time to Rethink Wartime Sexual Violence as Gender-Based Violence?" *Politics & Gender*, 13(3), 488–515.

Basu, Soumita (2016), "The Global South writes 1325 (too)". *International Political Science Review*, 37(3), 362–374.

Basu, Soumita ja Akhila Nagar (2021), "Women, Peace, and Security". Teoksessa: Tarja Väyrynen, Swati Parashar, Élise Féron ja Catia Cecilia Confortini (toim.). *Routledge Handbook of Feminist Peace Research*. Milton: Taylor & Francis Group, 212–221.

Binder, Christina, Karin Lukas ja Romana Schweiger (2008), "Empty Words or Real Achievement? The Impact of Security Council Resolution 1325 on Women in Armed Conflicts". *Radical History Review* 101, 22–41.

Butler, Judith (1990), *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Buzan, Barry, Ole Wæver, ja Jaap de Wilde (1998), *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner.

Cohn, Carol (2008), "Mainstreaming Gender in UN Security Policy: A Path to Political Transformation?". Teoksessa: Shirin M. Rai ja Georgina Waylen (toim.), *Global Governance: Feminist Perspectives*. New York: Palgrave Macmillan, 185–206.

Davies, Sara E., ja Jacqui True (2018), "Women, Peace, and Security: A Transformative Agenda?". Teoksessa: Davies, Sara E., and Jacqui True (toim.), *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*. New York, NY: Oxford University Press, 3–14.

Doty, Roxanne Lynn (1996), *Imperial Encounters*. London: University of Minnesota Press.

Doty, Roxanne Lynn (1993), "Foreign Policy as Social Construction: A Post-Positivist Analysis of U.S. Counterinsurgency Policy in the Philippines". *International Studies Quarterly*, 37(3), 297–320.

Enloe, Cynthia (2000), *Bananas, Beaches and Bases*, 2. painos. London and Berkeley: University of California Press.

Fairclough, Norman (2003), *Analysing Discourse: Textual analysis for Social Research.* London: Routledge.

Foucault, Michel (1972), *The Archaeology of Knowledge*. London: Tavistock.

Foucault Michel (1978), *The Will to Knowledge: History of Sexuality Volume I*. London: Penguin.

Galtung, Johan (1971), "A Structural Theory of Imperialism". *Journal of Peace Research* 8 (2), 81–117.

Gumru, F. Belgin ja Jan Marie Fritz (2009), 'Women, Peace and Security: An Analysis of the National Action Plans Developed in Response to UN Security Council Resolution 1325', *Societies Without Borders*, 4(2), 209–225.

Haapalainen, Sara (2017), "From Instrumental Awareness-Raising Plans Towards Impact Plans? Finland's Implementation of National Action Plans on UNSCR 1325". Teoksessa: Sahla Aroussi (toim.), *Rethinking National Action Plans on Women, Peace and Security*, 61–75.

Haastrup, Toni ja Jamie J. Hagen (2020), "Global Racial Hierarchies and the Limits of Localization via National Action Plans". Teoksessa: Basu ym. (toim), *New Directions in Women, Peace and Security*, Bristol University Press, 133–151.

Hansen, Lene (2000), "The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School". *Millennium, 29*(2), 285–306.

Hansen, Lene (2006), *Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war*. London: Routledge.

Harding, Sandra (1986), *The Science Question in Feminism*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Hernes, Helga Maria (1987), *Welfare State and Woman Power*. Oslo: Norwegian University Press.

Hoogensen, Gunhild ja Svein Vigeland Rottem (2004). "Gender Identity and the Subject of Security". *Security Dialogue*, 35(2), 155–171.

Howarth, David ja Yannis Stavrakakis (2000), “Introducing Discourse Theory and Political Analysis”. Teoksessa: Howarth, Norval, Aletta J. Norval ja Yannis Stavrakakis (toim.), *Discourse Theory and Political Analysis: Identities, Hegemonies and Social Change*. Manchester: Manchester University Press, 1–23.

Hudson, Heidi (2017), “The Power of Mixed Messages: Women, Peace, and Security Language in National Action Plans from Africa”. *Afrikaspectrum* 52(3), 3–29.

Jacevic, Mirsad Miki (2019). “WPS, States, and the National Action Plans.” Teoksessa: *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*. Oxford University Press, 273–291.

Jauhola, Marjaana (2016) ‘Decolonizing branded peacebuilding: Abjected women talk back to the Finnish Women, Peace and Security agenda’, International Affairs, 92(2): 333–351.

Jauhola, Marjaana ja Johanna Kantola (2016), ”Globaali sukupuolipolitiikka Suomessa”. Teoksessa: Husso, Marita ja Risto Heiskala (toim.) *Sukupuolikysymys*. Helsinki: Gaudeamus, 209–230.

Jokinen, Arja ja Kirsi Juhila (2016a), ”Valtasuhteiden analysoiminen”. Teoksessa: Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi : teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, s.75–104.

Jokinen, Arja ja Kirsi Juhila (2016b), ”Diskurssianalyyttisen tutkimuksen kartta”. Teoksessa: Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi : teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, s.267–310.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (2016), ”Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyyttiset käsitteet”. Teoksessa: Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi : teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, s.25–50.

Jukarainen, Pirjo (2012), “Men Making Peace in the Name of Just War: The Case of Finland”. Teoksessa: Kronsell, Annica ja Erik Svedberg (toim.) *Making Gender, Making War: Violence Military and Peacekeeping Practices*, 90–118.

Kantola, Johanna (2006), *Feminists Theorize the State*. London: Palgrave Macmillan.

Kantola, Johanna (2007), ”Valtio”. Teoksessa: Kantola, Johanna ja Johanna Valenius (toim.), *Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 35–59.

Kantola, Johanna ja Johanna Valenius, (2007), Maailmanpolitiikka. Teoksessa: Kantola, Johanna ja Johanna Valenius (toim.), *Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 9–34.

Kantola, Johanna, Kevät Nousiainen ja Milja Saari (2012), *Tasa-arvo toisin nähtynä: oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen*. Helsinki: Gaudeamus.

Keller, Evelyn Fox (1995), *Refiguring Life: Metaphors of Twentieth-century Biology*. New York: Columbia University Press.

Lazar, Michelle (2005) *Feminist Critical Discourse Analysis: Gender, Power and Ideology in Discourse*. 1. painos. London: Palgrave Macmillan UK.

Leavy, Patricia Lina (2006), "Feminist Postmodernism and Poststructuralism". Teoksessa: Leavy, Patricia ja Sharlene Hesse-Biber (toim.), *Feminist Research Practice: A Primer*. 2. painos. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc, 83–108.

Lyytikäinen, Minna, ja Marjaana Jauhola (2020), "Best Practice Diplomacy and Feminist Killjoys in the Strategic State: Exploring the Affective Politics of Women, Peace and Security". Teoksessa: Basu, Soumita, Paul Kirby & Laura Shepherd (toim.), N*ew Directions in Women, Peace and Security.* Bristol: Bristol University Press, 83–90.

Parashar, Swati (2018), "The WPS Agenda: A Postcolonial Critique". Teoksessa: Davies, Sara E., ja Jacqui True (toim.), *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*. New York, NY: Oxford University Press, 829–839.

PeaceWomen (2024), 1325 National Action Plans (NAPs). Saatavissa: <https://1325naps.peacewomen.org/>, luettu 28.1.2024.

Pratt, Nicola ja Sophie Richer-Devroe (2011), "Introduction: Critically Examining UNSCR 1325 on Women, Peace and Security". *International Feminist Journal of Politics* 13(4), 489–503.

Puechguirbal, Nadine (2010), "Discourses on Gender, Patriarchy and Resolution 1325: A Textual Analysis of UN Documents". *International Peacekeeping (London, England)*, 17(2), 172–187.

Raunio, Tapio (2021), "Finnish Foreign Policy: Pragmatic Adjustment to a Changing World Order,". Teoksessa: Joly, Jeroen K. & Tim Haesebrouck (toim.) *Foreign Policy Change in Europe Since 1991*. Switzerland: Springer International Publishing AG, 99–125.

Santos, Rita, Sílvia Roque ja Tatiana Moura (2013), "Missed Connections: Representations of Gender, (Armed) Violence and Security in Resolution 1325". *RCCS Annual Review*, *5*.

Seppä, Tarja (2014), "Reaktiivisesta toiminnasta konfliktien ennaltaehkäisemisen kulttuuriin". Teoksessa: Forsberg, Tuomas & Tapio Raunio (toim.) *Politiikan muutos*. Tampere: Vastapaino, 187–228.

Shepherd, Laura J. (2008) *Gender, Violence and Security: Discourse as practice*. London: NBN International.

Shepherd, Laura J. (2016), "Making War Safe for Women? National Action Plans and the Militarisation of the Women, Peace and Security Agenda". *International Political Science Review*, 37 (3), 324–335.

Squires, Judith (1999), *Gender in Political Theory*. Cambridge: Polity Press.

Sylvester, Christine (1994), *Feminist Theory and International Relations in a Postmodern Era*. Cambridge: Cambridge University Press.

Thompson, Lyric ja Rachel Clement (2019), “IS THE FUTURE OF FOREIGN POLICY FEMINIST?” *Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations*, 20(2), 76–94.

Tickner J. Ann (2006), “Feminism Meets International Relations: Some Methodological Issues”. Teoksessa: Ackerly, Brooke, Maria Stern ja Jacqui True (toim.), *Feminist Methodologies for International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 19–41.

Tickner, J. Ann (2014), *A Feminist Voyage through International Relations*. Oxford University Press.

Tryggestad, Torunn (2009), “Trick or Treat? The UN and Implementation of Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security”. *Global Governance* 15(4), 539–557.

Ulkoministeriö (2022), Mitä on feministinen ulkopolitiikka? Saatavissa: <https://um.fi/uutiset/-/asset_publisher/GRSnUwaHDPv5/content/mita-on-feministinen-ulkopolitiikka-/35732>, luettu 5.3.2024.

Ulkoministeriö (2024), Generation Equality. Saatavissa: <https://um.fi/generation-equality>, luettu 2.2.2024.

UN Women (2015), *Preventing Conflict, Transforming Justice, Securing the Peace. A Global Study on the Implementation of United Nations Security Council resolution 1325.* Saatavissa: <https://wps.unwomen.org/resources/>, luettu 27.1.2023.

UN Women Suomi (2022), Suomen 1325-verkosto mukana laatimassa Suomen neljättä Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa – Mitä siinä tavoitellaan, ja mistä 1325-työssä on ylipäätään kyse? Saatavilla: <https://unwomen.fi/yleinen/neljas-naiset-rauha-ja-turvallisuus-toimintaohjelma/>, luettu 27.1.2023.

UN Women Suomi (2023), Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -verkosto. Saatavilla: https://unwomen.fi/naiset-rauha-ja-turvallisuus/, luettu 27.1.2023.

Valenius, Johanna (2007), ”Turvallisuus”. Teoksessa: Kantola, Johanna ja Johanna Valenius (toim.), *Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 145–167.

VNK (2015), Valtioneuvoston kanslia. Ratkaisujen Suomi: Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015.

Väyrynen, Tarja (2007), ”Rauha”. Teoksessa: Kantola, Johanna ja Johanna Valenius (toim.), *Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 119–143.

Wibben, Annick (2011), *Feminist Security Studies: A Narrative Approach*. Routledge, London.

Yadav, Punam ja Denise M. Horn (2021), ”CONTINUUMS OF VIOLENCE: Feminist peace research and gender-based violence”. Teoksessa: Tarja Väyrynen, Swati Parashar, Élise Féron ja Catia Cecilia Confortini (toim.). *Routledge Handbook of Feminist Peace Research*. Milton: Taylor & Francis Group, 105–114.

YK (1994), Human Security Report. Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelma.

YK (2000), Turvallisuusneuvoston päätöslauselma. S/RES/1325.

YK (2021), S/2021/827.

Zhukova, Ekatherina, Malena Rosén Sundström ja Ole Elgström (2022), ”Feminist Foreign Policies (FFPs) as Strategic Narratives: Norm Translation in Sweden, Canada, France, and Mexico. *Review of International* Studies, 48(1), 195–216.